

చ. చెలి కలలోన నొక్కనరసిమహనేత్రుడు హారరత్నకుం
 డలకటకాంగుళియక రత్నస్పటిసూపురభూషణుండు ని
 ర్మలకనకాంబరుండు సుకుమారతమండు వివీల దేహుఁ డు
 జ్వలరుచినూతనవ్రసవశసాయకుఁ డున్నరవత్తుఁ డెంతయున్.

చ. నను బిగియారఁ గొఁగిట మువం బలరారగఁ తేర్చి మోదముం
 దనుకఁగ నంచితాధరనుధారన మిచ్చి మనోజకేలికిం
 బనుపడఁ తేసి మంజుమృదుభాషలఁ దేలిచి యంతలోననే
 చనియెను దుఃఖవార్ధి బెలుఁ చక నను దోచి సరోరుహసనా.

1. పాతివ్రత సుత్రము - భర్తా శాస్త్రములను ముద్రాపకము 171-175
2. తెలుగు యుగాది - కను ప్రకృతి పరిచయము 176
3. సాక్షాత్తులు - కౌముదములను విశదము చేయు 177
4. ప్రసాదం ప్రసాదములు? ప్రసాదములు ప్రసాదములు ప్రసాదములు - 178-179
5. ప్రసాదం ప్రసాదములు - కౌముదములను ముద్రాపకము - 180-184
6. భావకము - సరస్వతి 185-192
7. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 193-195
8. భావకము - ప్ర. రా. శాస్త్రము 196-198
9. ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము 198
10. సుభద్ర - కౌముదములను ముద్రాపకము - 199-203
11. ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 204-206
12. ప్రసాదము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 207-208
13. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 209-210
14. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 211-212
15. గృహ విజ్ఞానము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 213-216
16. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 217-218
17. ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 219-232
18. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 233-237
19. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 238-241
20. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 241
21. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 242-244
22. కౌముదములను ముద్రాపకము - కౌముదములను ముద్రాపకము - 245-250

పాతివ్రత్యసూత్రము — ధర్మశాస్త్రములబలము

భారత దేశ సంప్రదాయము ప్రకారము చూచినచో వివాహము చతుర్విధపురుషార్థదాయకము. గార్హస్థ్యధర్మనిర్వహణసాధనమై, లోకసంగ్రహప్రయోజనమై, ఇష్టకామ్యార్థసిద్ధివై, మోక్షకారకమైన గృహస్థాశ్రమము తక్కిన యాశ్రమవాసుల కెల్లట కూతవట్ట శ్రేష్ఠతమమయినదిగా సమస్తధర్మశాస్త్రములయందును ప్రశంసించబడినది. కావుననే వివాహమునకు వైదిక సంప్రదాయములో మోక్షకారకములైన షోడశకర్మలలో నొక యుత్తమస్థానము నంగీబడినది.

ఆధ్యాత్మికపరిభాష చాలవరకర్మము కాని మనకు భౌతికదృష్ట్యా పరిశీలించినను వివాహము కాయికమై మోహమును తీర్చును. మానసికమై క్రిపురుష స్నేహ

మును స్పృగ్ధమునర్చును; సాంఘికమై సంసారములను పెంచి దేశాభివృద్ధిని చేయును. మోక్షసిద్ధిలో భౌతికశాస్త్రములకు విశ్వాసములేదు గనుక ప్రస్తుత వివాహసంస్కరణ సమస్యలలో దానికి గమనించవలసినంత స్థానమేలేదు. భారతదేశములో మాత్రమింకను ఆప్రాతవిశ్వాసమునుబట్టి వేలాడు వారు గలరు.

భారతీయ ధర్మశాస్త్రములలో చెప్పబడిన యిట్టి మోక్షకారకత్వము పతిదైవతత్వము యితరమతముల సూత్రములలో లేకున్నను, ఏమతముగాని వివాహమును ఒక కాయిక సాంఘికకర్మగా నంగీకరించుటతో మాత్రము తృప్తినొందక దానికొక శాశ్వతత్వమును పవిత్రత్వమును ఆరోపించియున్నది. ధర్మశాస్త్రములలోను మతగ్రంథ

ములలోను వివరింపబడిన శాశ్వత పవిత్ర మోక్షభావములలో విశ్వాసముతో చేసుకొనబడిన వివాహములకు వైదిక లేక మత సంబంధ వివాహములనియు (religious marriages) తక్కిన కాయికమానసిక సాంఘిక ప్రయోజనములయందు మాత్రము విశ్వాసముతో చేసుకొనబడిన వివాహములకు సాంఘిక వివాహములు (civil marriages) లేక ఒడంబడిక వివాహములు (contract marriages) అనియు వ్యవహారములో వాడుక. ఇట్టివివాహము లెప్పుడు పట్టిన నప్పుడు, ఎవరిష్టమైనచో వారితో చేసుకొని, యిష్టముచెడగానే త్రెంచుకొని యిష్టమైన యితరులతో చేసుకొనవచ్చును. స్వయంవరము వివాహవిచ్ఛేదము అను సంపూర్ణవ్యక్తి స్వాతంత్ర్యపు హక్కులపై నిట్టి వివాహము లాధారపడుచున్నవి. వీని ఫలితముగా అమెరికా మొదలగు పాశ్చాత్య దేశములలో వివాహవైఖరులెల్లయు చాలా అరాచకములపాలై, గార్హస్థ్యబంధములు పటాపంచలై, వైదికపు కట్టుబాట్లు త్రెగిపోవుచున్నవనియు, రాజకీయముగ సాంఘికముగ స్త్రీపురుషుల కెట్టి సౌకర్యాభివృద్ధులు చేకూరినను సీతీవిశ్వాసములు విచ్ఛిన్నములైన సంఘములు వృద్ధికి రాజాలవనియు, సాంఘికజీవనము పరిశుద్ధమైనచో హారము కావలెనన్న వివాహవిషయములో మతసిద్ధాంతములకు గౌరవము కలుగవలెననియు, అవసరమైనచో యిందువిషయమై చట్టములనుగూడ చేయవలెననియు రివరెండు గిల్లినుగారు 'క్యాతలిక్కువరల్డు'

అను పత్రికలో వ్రాయుచున్నారు. ఆరిక రాజకీయ సైనికవిషయములనుగూర్చి తీసుకొనుచున్న శ్రద్ధలో నూరవపాల్వైనను ఇట్టి ప్రధానసమస్యవిషయమై రాజకీయవేర్తలు తీసుకొననందుకు ఆయన వగచుచున్నారు.

“అతి తరచుగా వివాహములు విచ్ఛేదములు చేసుకొనుచున్న వీరు తమ చర్యలను సమర్థించుటకు అసంతృప్తిన కామవాంఛను తప్ప వేరొకదానిని దేనినిగాని కారణముగ చూపలేకున్నారు. బైబిలునుమాత్రమే వారు తృణీకరించి హేళనచేయుటతో తృప్తిపొందక మానమర్యాదలనుగూడ తృణీకరించుచున్నారు. బైబిలులో వివాహమునుగూర్చి యేమిగలదో వారు పఠించి తెలుసుకొననైవనొల్లరు. ‘భార్య నెవడు విడచిపెట్టి వేరొకతె కరగ్రహణ మొనర్చుచున్నాడో’ అతడును, భర్తచే విడచిపెట్టబడి వేరొకని నెవ్వతె కరగ్రహణమొనర్చునో ఆమెయు వ్యభిచారదోషమునకు పాల్పడుచున్నారని బైబిలు చెప్పుచున్నది. బైబిలును మరచిపోయిన యీతరము వారి కిట్టి సిద్ధాంతములు విపరీతముగ వినబడుటలో ఆశ్చర్యములేదు. బైబిలును నమ్మినను నమ్మకపోయినను క్రైస్తవ యూదీయ, అక్రైస్తవ సిద్ధాంతముల కన్నిటికినిగూడ విరుద్ధమైన యిట్టిచర్యలకు వారు త్తరవాదులుకాక తప్పదు. ధర్మశాస్త్రములు మాకు తెలియవు; వానిని మేము నమ్మ మన్నంత మాత్రమున వానిలో విధింపబడిన బాధలు మనకు తప్పిపోవు” అని అతడు ఆవ్యాసమునందే వాపోసినాడు.

సహనాగరకులు అతని విశ్వాసముతో సంపూర్ణముగ ఏకీభవించినను ఏకీభవించ కున్నను వివాహమొక ధర్మశాస్త్రకర్మగా పరిగణింపబడవలె నను విశ్వాసముగలవారన్ని దేశములలోను జాతులలోను పెక్కులు గలరు. కాని యీవివాహకర్మయందు భారతీయులకు భారతీయస్త్రీలకుగల యంత విశ్వాస మింకేజాతికిని లేదనియే చెప్పవచ్చును. భారతస్త్రీల కింకను పతియన్న దైవము. దైవముయొక్క గుణములను లోపములను భక్తుడు సంశయింపఁగూడనట్లు భర్తలోపములను గూర్చి భారతాంగన యిప్పటికిని చర్చింపనొల్లకుండనున్నది భర్తయొక్క లోపములు పాపములుగూడ తన పాతివ్రత్య మహిమవల్ల న మటుమాయము కా గలవనియు, అందుకే ఆపె యవతారమని యు నేటికిని ఆమె విశ్వసించుచున్నది. భర్త్యమరణానంతరముగూడ వేరొకపురుషుని వివాహమాడుట అయోగ్యముగ పరిగణించుట కలవాటుపడిన ఆమెను సజీవ భర్తతోడిదే పతివ్రతయొక్క జీవితమనియు, అతనితరువాత ఆమె జీవించుటకైన నయోగ్యఅనియు ఒకప్రాచీన విశ్వాస మింకను వీడించుచునేయున్నది. సహగమనమును నిషేధించు ప్రభుత్వశాసనమే లేకున్నచో ఎంతమంది పతితోగూడ చితిలో దూరకుండ నొల్లనివారు భారతజాతియందు గలరో చెప్పజాలము. సహగమనమును నిషిద్ధముచేసి వేనవేలస్త్రీల జీవితములను మానవకోటికి దక్కించిన ప్రభుత్వమువా

రీవిషయమున కృతజ్ఞతాపాత్రులని దయాం తకరణములు గల వారెల్లరును విశ్వసించక మానరు. విధవావివాహములు ప్రభుత్వ శాసనసమ్మతములైనను వైదికపాతివ్రత్య వాసనలు వంటికి బట్టిపోయిన భారతాంగన లలో పెక్కురు దానివల్ల నెట్టిప్రయోజ నమును బడయనొల్లకున్నారు. వైదికసంప్ర దాయము లభము చేసుకోనేరని మిన్ మేయోవంటి శాశ్వత్యవిలేఖరులెందరో యిదియంతయు మతచార్జన్యమనియు, మత విచ్ఛియే లేకున్నచో వీరందరును పునర్వివాహములుచేసుకొని కులుక గల వారే యనియు, శాశ్వత్య విద్యావిమర్శనల సీదేశములో వ్యాపింపజేసి వారినందరిని భోగసాధాంతముల మీదికెక్కించి పుణ్యము కట్టుకొనవలెననియు ఎడతెగనిప్రచార ములు చేయుచునేయున్నారు. అయినను పుణ్యమతులగుభారతీయాంగనల కీసిద్ధాంత మిప్పటికిని నప్పటికిని నచ్చక నోములు వ్రతములు యాత్రలు తీర్థములు దాసములు ధర్మములు పూజలు ఉపవాసములు మొదలగువానిలోనే సవయ నిచ్చగించుచుండుట వారి జ్ఞానవిశేషమో అజ్ఞానమహిమయో నిర్ణయించవలసిన భారమును విజ్ఞులకు పండితులకే విడచిపెట్టగోరుచున్నాము.

అన్నింటిలో ఆశ్చర్యకరమైన విషయము భారతదేశములో విగతభర్త్యులైన స్త్రీలింగను వ్రతోపవాసముల నవయుటతో మాత్రము సంకృప్తినొందక సహగమనము చేయ తాపత్రయము పడుచుండుటయై

యున్నది. ఇట్టివారు పెక్కుమంది లేక పోవచ్చునుగాని కొద్దిమందికిల్లినను అది భారతీయాంగనల కాచట్టనిష్ఠకర్మయందు గల విశ్వాసపరిమితికి నిదర్శనమనియే చెప్పవలెను. వారి కా కర్మయం దట్టివిశ్వాసము కలదు గనుక వారు మరణించుటకు ప్రభుత్వ శాసన మనుమతి యియ్యవలెననికాని నిషేధించరాదనికాని వాదించు ఛాందసు లిప్పుడెచ్చుటనులేరు. మహాత్మాగాంధీని యీ ప్రశ్నయే యొకరువేసినప్పుడు “సహా గమనముచేయు కోరికయు విశ్వాసమును స్త్రీకి పుంటేపుండునుగాక కాని చట్టమందు కంగీకరింపరాదు, ఆపవలె”ననియే అతడు నిష్కర్షగ వాక్కుచ్చినాడు. ఈ ధర్మ శాసనముక టుండుటవలననే యేటేట ననేక ఆత్మహత్యలును స్త్రీహత్యలును ఈదేశమున నాగిపోవుచున్నవనికూడ అందరును గ్రహింపవచ్చును. ఈ శాసనబలము వలననే ఇట్టి ఆవేదములు ఆవేశములు అప్పటిలో ఆగి, క్రమముగ చల్లారి విధవాజీవనమునకు కొందరును పునర్వివాహములకు కొందరును అలవాటు పడుచున్నందుకు గూడ మనము సంతోషించవలసినదే.

కాని యొకను అనేకమంది కిట్టిజీవనము కేవలము శాసననిర్బంధమువల్లను నిస్సహాయత వల్లనే కాని మనఃపూర్వకముగ సంగీకారము కాదేమోయని సంశయింపవలసినవచ్చుచున్నది. ధర్మమరణానంతర మాత్మహత్యలు చేసుకొనుచున్న వారియొక్కయు మంచముపట్టి కృశించి మరణించుచున్న

వారియొక్కయు చరిత్ర లప్పడప్పుడు వార్తా పత్రికలలో ప్రకటింపబడుచునే యున్నవి. మార్చి నెల 25.వ తేదీని సాత్త్వానగరము లో భగవత్ప్రసాదను బ్రాహ్మణుడు వెంకట హైస్కూలు పండితుడు మరణించెను. అతనిచితిలోబడి ఆమె భార్య మరణించుటకు ప్రయత్నించెననియు, బంధువులును పోలీసువారును ఆమెను అట్టిప్రయత్నము నుండి లాగి తన భర్తకుటీరమునకు చేర్చి రనియు, ఆమె నాటినుండి నిరశనప్రతిమూని నీటిచుక్కయైనను త్రాగక మరణనిశ్చయముతో కృశించుచున్నదనియు, ఎవరెన్ని విధములబోధించినను ప్రయోజనము లేకున్నదనియు, వందలకొలదిజను లామెకుటీరమునకువచ్చి ఫలములు పూవులు దక్షిణలు గుచ్చి మొక్కులు చెల్లించుచున్నారనియు జబ్బల్పారునుండి ప్రీవెన్సు విలేఖర్ పత్రికలకు వ్రాయుచున్నాడు. నవనాగరకత, నూతనస్వాతంత్ర్యతాసిద్ధాంతములు నాలుగుగుఱ్ఱాల రథములమీద పరుగులెత్తుచున్న యీ శాస్త్రీయ యుగములోగూడ భారతదేశములో నిట్టి విశ్వాసము లచంచలముగ వేనవేలు స్త్రీ పురుషుల చిత్తములను నశీకరణ మొనర్చుకొని యేలుచుండుట భారతీయులకు ధర్మ శాస్త్రములయందును మోక్షలబ్ధియందును గల ఆసక్తిని వేనోళ్ల చాటుచున్నది.

ధర్మలుబ్రతికున్నవన్నె వారిలోపము లెక్కడనగుమిచునో యని గాంధారివలె కండ్లకు గంఠలుకట్టుకొని చూడనొల్లక,

ఇతరులు చెప్పిన వినయోల్లంఘన భక్తితో పరిచర్యలు పలువురు, మరణించినతరువాత సాధ్యమైనచో సహగమన మొనర్చుచు లేనిచో ప్రతోపవాసములతో సవయుచు అతనికి పుణ్యలోకస్థితికై తపస్సుచేయుచును నారీరత్నములు భారత నాగరికతకు పెట్టిగిభూషణములు. అట్టి సుందరీరత్నముల గనుచున్న భరతమాతయు, వారిని పాణిగ్రహణము చేసుకొనగలుగుచున్న భర్తలును ధన్యులు. వారి ఋణములను వీరెవ్వరును యెన్ని జన్మములకును తీర్చుకొనలేరు. అట్టి పతివ్రతాశిరోమణులకు తగిన పూజా గౌరవములు పురుషు లీయజాలకున్నచో వారి జన్మనిరర్థకమనియే చెప్పవలెను. భారతదేశపు పురుషులలో విద్వాంసులు, వ్యవహారీలు, శ్రీమంతులు, ధీమంతులు, పరాక్రమవంతులు పెక్కుఁబులరు. వీరిందఁ జూచు ప్రతిదివమును ఇట్టి పతివ్రతాశిరోమణులకు భర్తలు కాగల అర్హతలు తమ వద్దనున్నవేమో ప్రతిదివమును ఆత్మపరీక్ష

యొనర్చుకొనవలెను. అట్లానర్చుకొనుచున్నచో మనదేశమున నారీమణుల ప్రస్తుత జీవనములు ఇంత దుఃఖభాజనములుకావు. అరాసనముదూడఁ గూర్చో పెట్టుకొవలసిన నారీరత్నముల నెందరో తునదించి వేశ్యారతులునుపరదారానుగతులును నగుచున్నారు. పాదములపైబడి మొక్కవచ్చుచున్న శిరఃఫలకముల నెడమకాలఁదన్నుచున్నారు. ఆలోచనలలోనికి తీసుకొని ఆదరించవలసిన పతివరత్నములను అడ్డవమున ముంచి అవమానము చేయుచున్నారు. ఇట్టిగతులు పాతివ్రత్యమునకై పేరుమోసిన భారత నారీమణులకు పట్టరానివని యెల్లరెరింగి నదియే. ఇట్టి నారీరత్నముల కర్తవ్యమైన పతులుగ సుతులుగ సోదరులుగ అతిథులుగ హితులుగ మేష్ట్రీలుగ, సేవకులుగ, యజమానులుగ జీవింపగల అర్హతను తమకు ప్రసాదించుగాక యని భారతపుత్రు లెల్లఁ జూచు కాత్యాయనీదేవిని అనునిత్యము ప్రార్థింతురు గాక !

తెలుఁగు యుగాది

చిత్త మలరించు చివుమల చీరగట్టి
తాపులను జిమ్ము మల్లియల్ తలనుముడిచి
పిల్లలెమ్మొరపట్టిని పెంటనిమక
రమ్య కలకంఠకూడిత రవళి మెరయ
కమ్రగతివచ్చె తెలుఁగు యుగాదిలక్ష్మి

*

*

*

కాలచక్రంబునందున గ్రాలుచుండు
నాకులే సుమి యరువది యబ్దములును
చక్రభ్రమణాన నెన్నియో సారులిట్లు
భావ యువ ధాత వర్షాళి వచ్చివచ్చి
యాంధ్ర జగతినిపాలించి యరిగియుండె
క్రొత్తగాదిద్ది వానికి క్రొత్తగాదు.

*

*

*

ప్రాతర్వారై న పరదేశ వాసముండి
బహుదినాలకు నేతెంచు బంధులయెడ
ప్రీతినెఱపుట మనుజుల రీతిగాన
రమణ భవదీయమందిర రాజినెల్ల
బెల్ల సున్నంపుబూతల వెలయజేసి
రంగవల్లులదీరిచి రాణమీరు

పసపు గుంకంబులిడి దోరబంధములను
చూతదళతోరణంబుల సొగసుపఱచి
మావిపిందెల పచ్చల్లు మంచిమంచి
వంటకంబులు భక్ష్యముల్ పాయసంబు
నేపపూ ప్రసాదంబుతో విందుబెట్టి
గారవింపుడి తెలుగు యుగాది నెలమి
లలిత మతులార యోగ్యహ లక్ష్మలార

కనుపక్తి వరలక్ష్మమ్మ

స్వాగతము

నగు మొగమ్ములతోడ మానన
ముగుదలెల్లను విరిసినవ్వగ
మొగిలుకన్నెక విజయహారతి మొససి ఎత్తినది.

పంచమస్వర మెత్తికిన్నెర
పాటపాడెడి పరభృతమ్ములు
పారవశ్యముతో వసంతుని...పజ్జఁజేరినవి.

యువజనమ్ముల హృదయకాంక్షలు
యువజనమ్ముల ప్రమదజీవిక (కు)
లంక్ష వేయగ నవయువాబ్బం బవతరించినది.

తరలితిరిగెడు సమయచక్రము
దొరలియరిగెడు యబ్బవలయుము
నరయమానవ జీవితమ్మే...సరికి సరియగునో.

ఓవసంతపికమ్మ స్వాగత
మోవసంతసమీర స్వాగత
మోవసంత సుమమ్మ స్వాగత...మోయువాబ్బంబ !

కొమరవోలు నిర్మలాదేవి

స్త్రీ స్వాతంత్ర్య మెట్టిది?!

శ్రీమతి గొల్లపూడి కృష్ణవేణమ్మగారు

ఇతర దేశాలలోవలె మనదేశములోను పురుషులతోపాటు స్త్రీలకును అన్ని స్వాతంత్ర్యములును ఉండవలెను అనేవారు ఈకాలమున పెక్కుమంది ఉన్నారు. అయితే ఆ స్వాతంత్ర్యమనేది ఎట్టిదో వినేవారికివలెనే అనేవారికిగూడ అంతగా తెలియదేమో అని తలుస్తాను. ఇతర దేశాలలో అనేముగా పురుషులతోపాటు స్త్రీలున్న కడుపు కక్కుర్తికి నంటాలు పడువారు కలరనితెలుస్తున్నది. వీటిదకుటుంబములోనో, వీరక్కువ జాతిలోనో తప్ప మనదేశంలో స్త్రీలకు అట్టి బాధ ఎప్పుడునులేదు. ఎన్ని అగచాట్లు పడియైన డబ్బు సంపాదించి యింటికి తీసికో రావలసినవారు పురుషులు. ఆద్రవ్యమును ఆహారపదార్థము గలతయారుచేయవలసినవారు స్త్రీలు. మొదటినుండి మనదేశములో ఇదే పద్ధతి అనుకుంటాను. ఇప్పటికి ఎక్కడ రాజ్యాలు తలక్రిందైనట్లు వినుచున్నాము. కాని ఈపద్ధతి మాత్రము ఇంకను తలక్రిందు కాలేదు.

మనముకోరే స్వాతంత్ర్యాలలో ఇది యొకటిఅయితే (అనగా పురుషులు వంట యింట్లో స్త్రీలు ఆఫీసులలో) స్వర్గములో ఉండి, వరకమును కోరుచున్నామన్నమాట. గృహలక్ష్మి, బాదలక్ష్మి, ఆఫీసులక్ష్మి అయినచో ఇంక చెప్పవలసినదే లేదు. దూరము విచారించిన పురుషుడు ఇంటివెలుపలను లోపలగూడ అవ్వతొలుచు. మన ప్రాచీనులు

చేసిన యేర్పాటది. ఈసంగతి పెండ్లికాలములో చదువుమంత్రాల యర్థము తెలిసి కొన్నచో ఏర్పడును. 'ధనవిషయములోగాని ధర్మవిషయంలోగాని, కామవిషయములోగాని నామాటను ఎప్పుడును జవదాట గూడదు' అని మొదటనే గట్టి యేర్పాటుచేసి కొని పురుషుని స్త్రీ వివాహమాడుచున్నది. చెమటదీసి సంపాదించిన ద్రవ్యములో తాను ఒకదమ్మిడీగూడ స్వతంత్రించి కర్మ పెట్టుటకు అధికారములేనివాడని పురుషుడని యేర్పడుచున్నది. అంతట అట్లు జరుగుచున్నదా అంటే అదివేయి. ఆసంగతి ప్రత్యేకముగా విచారిస్తాము.

ఇంక విద్యావిషయములో చూస్తాము: స్త్రీలు చదువుకోకూడదు అనేమాట మన అమ్మమ్మకాలమునాటిదో, అంతకు ముందటిదో!! మనకు బుద్ధితెలిసినదిమొనలు అట్టిది వివరాదు. ప్రాచీనకాలములో ఎందరో స్త్రీలు, విద్యావతులున్నట్లును, వారు గ్రంథ రచయితలేగాక పెద్దపెద్ద సభలలో శాస్త్రవాదములుచేసినట్లును తెలుస్తున్నది. ప్రకృతిము, స్త్రీవిద్యకై వాగ్వియము చేసేవారు పెక్కురు. కాని స్త్రీజాతికి వన్నె తెచ్చునది యెట్టివిద్య అట్టి విద్యకాలలు ఈవిశాల భారతదేశంలో ఎన్నియున్నవి అని విచారించేవారు లేరు. ఇప్పటివిద్య పురుషులకే అనర్హము నిష్ప్రయోజనము బానిసచదువు అని దూషించుచు బాలురతోపాటు బాలిక

లనుగూడ ఆ విద్యాలాలకే అందఱును పంపుచున్నారు. ఈ విద్యవలన శ్రీలకు ఎట్టి సయోజనమని అడిగితే గుడ్డికన్నుకన్న మెల్లకన్ను మేలుగదా అని సమాధానము; కాని మెల్లకన్ను ఎప్పుడో యొకప్పుడు అపాయకరమని గూడ తలంచవలెను.

చక్కగ విచారించినచో, లోకానికీభయ పడో, మొగమోటమునకో, మఱెందులకో గాని ప్రకృతము చాలమంది పురుషులు శ్రీ జాతీయోడ చూపు గౌరవము తక్కువైకది కాదు. తమకంత యిష్టములేకపోయినను భార్యలనిమిత్తము సీమాలకు, నాటకాలకు శ్రీలను వెంటబెట్టుకొనివెళ్లే పురుషులు పెక్కురు. బాలురకువలె బాలికలకును ద్రవ్యము వెచ్చించి చదువు చెప్పించువారు చాలమంది. ఇట్టిస్థితిలో శ్రీలు తమబాధ్యతను ఎంతవరకు గుర్తించినారో ఆలోచింపుకు. కొన్ని వత్సరాలక్రిందట జాతీయత వెంట యిండ్లలో నవయుచున్నదని చెప్పుకొనేవారు. అచటిపొగకు తాళలేక కాబోలు చెప్పుకుండ పరుగెత్తిపోయినదని యప్పుడనుకొనుచున్నారు.

నూటికి, కాదు పదివేలమందికి ఏయొక్కరో ఉన్నతవిద్య వభ్యసించి పురుషుల కంటెపై చెయ్యి అనిపించుకొని సంఘమునకు దేశానికి పాలుపడు పోదరిమణులమాట యటుండనిండు. తొమ్మిదివేల తొమ్మిన్నాట తొంభై తొమ్మిదిమంది మాటనుగూర్చినేను చెప్పిది. మన వేషమందు, మన యాచార మందు, మన భాషయందు మనకే గౌరవము

లేనపుడు ఇకమనకు స్వాతంత్ర్యమేమిటో తెలియదు. అర్జునుడు ఓంఘపులను చంపుటచేగలుగు కులక్షయమును తలచి 'స్వామీ! కులక్షయమగునేని సనాతన ధర్మములు నశించును. దానిచే అధర్మము వ్యాపించును. అధర్మము ప్రబలెనేని కుల శ్రీలు చెడుదురు. శ్రీలు చెడినచో జాతీయత' అని శ్రీకృష్ణునియొద్ద మొఱపెట్టుకొన్నాడు. కాబట్టి ఏకాలమందుగాని, ఏదేశమందుగాని జాతీయత శ్రీలపై ననే ఆధారపడియున్నది. పురుషులపై ననే ఆధారపడియుండినచో ఇది వరకెప్పుడో మనజాతీయత ఊరుపేరులేకుండ పోయి యుండును.

ఇంకొకమాట:—య్యగజాతీయుండి వేరుపడవలెనన్న మానవజాతి కొన్ని నియమాలకు కట్టుపడవలయును. అయితే సామాన్యనిబంధనలు అందఱకు సమానమే. విశేషనియమాలు మాత్రము అట్లుగాదు: పురుషులకు నేటు, శ్రీలకు వేటు, బాలురకు నేటు, వృద్ధులకు వేటు, ఆయానిబంధనలకు తలయొగ్గినపుడే వారివారి మేలుగలుగును. అదుపాజ్ఞలులేక మమ్ములను అనేవారు లేరుగదా అని నిరంకుశముగ ప్రవర్తించి తాము అన్నమోరామచంద్రాలనును తమకోపాటు తమ యాలుబిడ్డలను అలోలఘ్నకాలని అల్లాడ పెట్టువానిని ఎండఱినో చూచుచున్నాము. కావున స్వాతంత్ర్యమనేదానికి కొన్ని నియమములకు లోబడిన స్వాతంత్ర్యమనియే యర్థము. ఇట్టి శ్రీస్వాతంత్ర్యమునుగూర్చి సోదరసోదరిమణులు చక్కగ ఆలోచించి పుణ్యము గట్టుకొందురుగాక.

స్త్రీ సంస్కృతవిద్యాలయములు-కొన్ని సూచనలు

డి. భా. ప్ర. దువ్వూరి సూర్యనారాయణమూర్తిగారు

ఆంధ్రమాల రత్నగర్భమున నుద్భవించిన స్త్రీ విద్యాలయములు నేటికి లక్షకు పోయినవగానీ యొప్పుది. ఈ స్థానానిలో కొన్ని పర్యవేక్షాగ్యములతో కలకూసున వక్షరేపాగ్ధమువంటుచున్నది. మరి కొన్ని దేశమంత్ర కపటము గలిగి కమమట్టుకు కమనీ పరిపదనట్లున్నది. మరికొన్ని వానాశదగంధపదము లిండియున్న విద్యలే విద్యగలిగిన తిండిలేక ఈ రెండున్న వసతిలేక అన్నియున్నపుడు పోషకవర్గము వదలక అనేకవిధములైన కష్టపద్ధతుల కాకరములగు చున్నది. ఇదిట్లు కొంత విచ్చిత్తి కళలోనికి వచ్చుటకు కొన్ని కారణములు గలవు. వానిని వాచుచున్న మునులగ్నియే, లోకపరివయమున బట్టియు వ్రాయుచున్నాను.

విద్య

ముందుగా నేటి ఎలిమెంటరీ, అధ్యాత్మ, స్త్రీ పాఠశాలలలో నేర్పబడుచున్న విద్యకు పరిశీలించుము. ఈ వరుపు గవర్నమెంటువారు నియమించిన కనుగొలుం ప్రకారము నేర్పబడుచున్నది. కాని ఈపరతి స్త్రీల కంతజ్ఞానబోధ విచ్చుచున్నదో ఊహ్యము. ప్రధమమున ఎలిమెంటరీ కక్ష్య వ్యాపిధములుగా విభాగించబడినవి. అందు రెండవతరగతికి విభువంశము, విక్రమార్క చరితము పదవీయ గ్రంథములు, అసలు పంచకావ్యవిభాగమే కొంతవ్యత్యాసముగా నున్నది. చాలికలకుగారి యువకులకుగారి ప్రతికావ్యములను, అధమార్థము వాలుగైదు ఘర్షలైనను చెప్పితిరవలెను. ఈవర్గలలోని కథ పూర్వరాలకు సంబంధించినదే యైనను చదువుచును ఆరంగతి స్త్రీలకు,

చాలికలకు గ్రహణరహిగ్యములుగాని విషయముల నేకములున్నవి. అవి అనుభవైక నేద్యములుగా నున్నవి. ఈ అగ్రాహ్యవిషయము, కృంగారసంబంధముగాను, ఆలోపణాది మూలకమైన ఆలంకారసంబంధముగాను, వృత్తి సంబంధముగానుకూడ నున్నది.

ఇక రెండవతరగతికి నుపాధిసంభవము మేఘమూల కళమూలచరితమున పదవీయములు. ఇందును మైని చెప్పిన లోభలన్నియు గలిగియున్నవి. ఈగ్రంథము లన్నియుగూడ పిల్లల రేతహృదయములకు రుగ్ధివట్టులేవు. నుపాధిసంభవమువచ్చితియన్నలో పగమువరకు గొడ్డువేదాంతమేగదా? పోనీ గ్రహింప వీలుగానివి లేవి నేయిదనున్న పరిష్కారకారులు తమ విక్రీతమైన కోర్పులలో కూడా లు తప్పకుండ ఆడిగవలెను. అప్పుడు అగ్రాహ్యముని విడిచినచో నేమిపాఠకలు నుకో? మరి మేఘమూల కావ్యము పూర్తిగా చాలి కలకుగాని యువకులకుగాని చెప్ప వీలులేదు. దీనిలో ముహూర్తకమునకు వంతులు కృంగారమేగాని స్త్రీలు నైతికముగా దీనిమండి గ్రహింపవలసిన విషయ మేమియు లేదు. స్త్రీలలో స్త్రీలే చెప్పకొనుటకు గూడ విహ్యముగా నుండును.

ఇక మూడు వర్గములకు భారతి మాఘము కాదంటే మొదలగునవి కలవు. ఈ గ్రంథములలో మేఘమూలదులందువలె కృంగారాతివర్ణనలు లేకున్నను ముఖ్యముగా ప్రపంచజ్ఞానము రాగుగా సంపాదించినవాడు గ్రహింపవలసిన రాజ్యతంత్రము ఎక్కువగా నున్నది. ఆకావ్యము చదువుటకు అర్హత సంపాదించినవాడుకూడ దీనిని గ్రహించుట కష్టము. ఇది

న్నియు తప్పుక చెప్పువలసినదిగా అధికారులయే పాత కాలాధి పనులయే నిర్ణయము. ఇక తప్పుని సరియేపు డైవలో ఆకొప్పు పండితులు పాటగా పాడితేయుట విద్యార్థిములు గ్రహించలేకపోవుట తటస్థించుచున్నది. కాని ఈ పంచకావ్యపదము గూర్చి ఏ రామాయణమునుండియో భారతమునుండియో కొన్ని పుట్టుములు తీసి పాఠ్యవిద్యగా నిర్ణయించిన జ్ఞానమునకా జ్ఞానము, సాహిత్యము, రాజాలచరిత్రలు, మొదలగునవి తెలియుట గలుగును. ముఖ్యముగా శ్రీలు సైరికముగా గ్రహించుటకు ఆదర్శ పత్రివర లనేకుల చరిత్రము తెలియనగును. క్రమేణ జ్ఞానాభివృద్ధికిసాద లోపముండదు. ఈ పాఠ్యమునకు సాయము గృహపరిశ్రమలను చేర్చుటకును, తమకెట్టి కృషికావలెనో వానిని పోధించుటకు తగినగంభము లేమైన నున్న వానిని పరిపరచేవనో ఈ శ్రీవిద్య తప్పుక పెంపొంది జయముగానుండును. లేనన్న పంచకావ్య పదమువలన మనబాలికలకు కచకుచ జనునవర్ణనల పోధించి వారి లేతహృదయములకు లేనిపోని పాతనము నంటజేయుటతప్పు ప్రయోజన మంతగానుండదు. మరియు మధ్యమభాషాప్రవీణ మొదలగు నున్నతవిద్యలు చదివేవారి కెట్టి గంభములున్నను దీగ్రీప్రధానమైనది గమక వస్వదని తప్పవితే.

మొన్న నూజిపేడు మార్చి నెలలో జరిగిన శ్రీ విద్యావిషయక సభలో శ్రీ నెహ్రూ యువజన సమితి వారి యాజమాన్యమున శ్రీ హంటర్ దొరసానివారి యధ్యక్షత క్రింద సైండ్స్ మొదలగువా రుపన్యసించిరి. వీరు శ్రీల కుపదేశింపవలసిన విద్యలలోని ప్రాశస్త్యమును చక్కగా నిర్ణయించిరి.

మరియు విద్యాలయమునమంతు పండితులకును అధికారిణులకు నే యేవిషయముల పెంకెంబంధముండవలెనో సరియేగాని అనవసరముగా టీచర్లను ఇతర కార్యవ్యవస్థలనుగా జేయరాదు. విద్యనేర్చుటలో పండితు లేమాత్రమును నెవడియరాదు. అధికారిణులు

ప్రతీదినమును పాఠములు జరుగుచున్నవా లేకా ఆది గమనించుచుండవలెను. కొద్ది సరిగా చెప్పని పండితులను తా పెంకెంబంధము అధికారము చేతువచ్చును. అంతియేగాని పాఠముల నియమింపరాదు. గురువు వారివారి యోగ్యతలను బట్టియు, జ్ఞానమును బట్టియు ఏకవ్యక్తమగుటముగానున్న విశ్లేషణవలయును. కాని యీనడుమ తమకవ్యలు తగ్గినవిగాని, ఆయాకవ్యలకు పంఖ్యతగువంత లేతవిగాని చిన్నతర గతులవాటిపై కావ్యములను జెప్పించుచునది వడుమ మన్నకొద్ది త్రోసివేసి పైకిలాగరాదు. ఇందువలన బాలికలు పురాచిదిట్టము లేక పై కావ్యవర్ణముగాక ఉభయ భద్రులగుదురు. అట్టివిద్య కృత్రిమవిద్యయగును గాని ఆదర్శవిద్య కానేరదు. ఇది తమ గ్రాంటు దబ్బులకొరకు చేసెడి తుకుగాని నిష్కళంకమైన సంఘ సేవగాదు. మరియు మేధుమాలకావ్యముని వరకు బాలికలకు వ్యాఖ్యానమునవసరము కాని ఇది పండితులు చెప్పులేక జిద్దకించుచున్నారను నమృతముతో వ్యాఖ్యానముగూడ వినియేతలు నియమించుచున్నారు. కాని దానివలన బాలికలకు రవ్వంత ప్రయోజనమైన లేదు. వ్యాఖ్యానమును నవగతముచేసి కొనుటకు ముఖ్యముగా విధుంటువు, అలంకారజ్ఞానము, కొద్ది వ్యాకరణముగూడ నున్నదాని నీలుగాదు. అలంకారమననేమో? శ్లేషవ్యసంలననేమో? యెయిం గని పిల్లలకు వ్యాఖ్య చెప్పి వారినిగడవిదలో ముంచుట కన్న శ్లోకము, అర్థము, వార్యులద్ద కంఠరచేణ వస్తు గించుకొని భావముచెప్పటలో బాగుగా తలపిడు చేయుట చాలమంచిది అన్వయమునూడ అనవసరమే. ఇట్టిపాఠములలో, అల్పజ్ఞానముకల మేనేజరు లేమాత్రమును పిచ్చిపిచ్చి నియమములు పెట్టి వారిని బాధించరాదు.

మరికొన్ని పాఠకాలలలో పండితులనే పెంకులెట్లు కొని యాచనకు తిరుగుచున్నారు. అట్టివాడు నెలనెల కిచ్చులేతనములు శ్రీవిద్యకుగాక తమతో తిరిగివండుల

కగుచున్నది. ఇట్టి ప్రయోజనములలో వారికిలు నిర్వాస్త
పారలై చదువు సంధ్యలుమాని పోతది మరచి కొత్త
పాఠములు లేకుండ నుందురు. ఈ పాఠ్యాదులు లేవం
దన గ్రామస్థులు బడిమామటగూడ తటస్థిండును. ఇట్లు
బరుగుచుండుటచే వారికిల యుత్సాహము క్షీణించి
తన్మూలమున విద్యకూడ రగ్గిపోవుచున్నది. కనుక
ఎన్నియొన్నను విద్యబడుగుపాటునకు లోటురానీయ
రాదు.

పండితులు

ఇట్టి ఎరిమెంటరీ అధ్యాప్తు పాఠశాలలలో వేటి
పక్షిలను ప్యాసయినవారికే గాని యితరు లెంత
పండితులైనను వాటిని గ్రహించుటలేదు. అధికార్లు
దృష్టికి దీగ్రీసంపాదించిన వారికంటే పై పండితులు
లొచ్చు. ఇదియేకనిధముగా ఉంచిరే. పాఠ్యమెంత
వరకు శ్రీవిద్యాలయములలో శ్రీలనే చేయుట,
లేనిచో కొంతవయసు మల్లినవారిని చేయుట నుంచిరి.
అట్లని వయసు మరలుటయే ప్రధానముగాదు. గుణ
ములుగూడ నుండవలెను. ఇట్టి పరిశీలన ముఖ్యము.
ఈ పరిశీలన లేనివాడు వారీవలన వావాదాధలు
పడుట కుదకు తిన్నయింటి వాసములు లెక్కపెట్టి
నట్లు వారు వర్తింపువారిని తొలగించుట అందువలన
ఇష్టలందరునూమట మొదలగు భద్రములచే తెన్నియో
శ్రీ కళాశాలలు నడించినవి. నవించుచున్నవి. ఇట్టి
మరేదేదము లేకుండ శ్రీ మొదల్గ సంఘమంతయు
ఒకే మాటమీద నడువవలెను. ఇట్లు మొదల్గలాని
మరేదేదమునలన మన శ్రీవిద్య సమము పాఠగుచున్న
దనవచ్చును. కాన పండితులవిషయమై పరిశీలనలేక
వర్తించినచో కొంపలు ములుగును. కొన్నిచోట్ల
కెంతపండితులైనను ఎన్ని దీగ్రీల సంపాదించినను,
భూమిపానము, నష్టపీడనము, మొదలగు దుర్గుణము
లున్నవారిని మన హిందూ శ్రీమరల్లికలు నిరసించుట
కెంతయు సంతోషము. విద్యనేర్పడినవారు సమపక్షపాత
ముగా నుండవలెనీగాని కేదబుద్ధితో వర్తింపరాదు.

వేడు పండితులు పెచ్చుపెరిగియుండుటచే వేరవములు
చాల స్వల్పముగా ముట్టుచున్నవి. కాని వారివారి
కక్ష్యమసారము వేరవమరిచ్చుటలో వాటంకముం
దదు అట్లవి గోచికి ఎక్కువ గోణమునకు లెక్క
వస్తుటులు చేసినచో వారాధనముతో గడుపలేక
యే లాకిక వృత్తిలోనికోడిగి ధనమార్జింప మొదలు
పెట్టెదరు.

మరికొన్నిచోట్ల కొన్ని ప్రయత్నము చెప్పకొనుచు
కాలము గడపుచుండ అట్లుచెప్పకొనరాదనియు
అలాగుచేసిన వానివలన వచ్చెడి ధనము మాసంస్కృతి
యాయవలెనని నిర్ణయించుచున్నారు. అధికముగా
తిరుగుచున్న, పాఠశాలలోనికొద్దు చెప్పలేకపోవు
ననియే వీరి యాశయము. అట్లుగాక ఈలోటు పండి
తులే సద్దుకొని తగుమూలముగా వారి ధనాహారణము
నకు అడ్డురావలెనుట మంచిది.

సంగీతము

మఱియు ప్రతి శ్రీ విద్యాలయములందును ఈ
సంగీతము ముఖ్యముగా నేర్పబడుచున్నది. కాని
నేర్చెడిపద్ధతిలో దీనిని సంగీతవిద్వాంసులు నేర్పుట
లేదు. సంగీతమునకు ప్రాణము తాళము. తాళములేని
పాటయు మఱిలేని మాటయు నొకటిగదా? అట్లని
పండితు లెరిగియు తాళముచెప్పట మానెదరు. దీని
వలన వారివారి శ్రమతగ్గను. పదిపాల్లు పాడినపాటకు
మొప్పదిపాల్లు తాళము చెప్పినగాని నడువదు. ఈవిష
యము ప్రతి పట్టణమందును లోటుగానే యున్నది.
విజయనగరము, కాకినాడ, రాజమండ్రి, మొదలగు
పట్టణములలోని సంగీతపాఠముల విద్య నవి ఆశ్చర్య
కరముగా నుండును. కాని వారలనడుగగా తాళ
ముతో పాఠముచెప్పట కథమము పదిరూపాయి
లివలెననియు, ఇప్పుడు తాళమెవరు యాసి సంతో
షింతురనియు వారు సమాధాన మిచ్చిరి. వారివారి
తల్లులుగూడ ఆశ్చర్యమయముమీద చెయ్యివేసి నాలుగు

గృహలక్ష్మి

‘సదానందుడు’

గృహ లక్ష్మి

శ్రీ లాటమ్మ

పాటలు, వాటగు పాంగులు, రెండు టంగుర్రీలు, వాయిదిన చాలును. అదే సంగీతము దృష్టిలో నున్నారు. అందువలన కాస్త్రయోక్తముగా నేర్చుచి పాట వారి కక్కగలేదు. అంతధవవ్యయము చేయలేదు. వారిమాట వట్టుంచి మనపాతకాలలలోగూడ నేర్పబడుచున్న దింతయేగాని అధికములేదు. కాని ముందుగా అలంకారములనుండి తాళమువేయించి చాలికలను గరపెడి ప్రతీకమును తాళములో నోటిని పొడువట్లుచేయవలెను. ఇది సాధ్యముగాదని చాలమంది ఎంచెదరు. కొందఱ క్రమచే అట్లున్న తెప్పలను గాని తప్పుక శ్రీలకలవరచపలసిన మార్గముచి. లేవన్న అగాలిపాలచే తమ పిల్లలకు నేర్పుచు కళను పొడు చేయుచున్నారు. నేడు వీట, ఫీదేలు, అశ్వపియం మీద కృతులు, వర్ణములు, పాంగులు కినులుమూను కొని పొడుయవలెననెటల చూచుచున్నాము. వీరిని తాళమునకును సగముఎరిక. ఇట్టి పర.పరా పాతములన తెలుసునివారు సంతోషించుట, ఆ తప్పులే పిల్లలకు నేర్పుట బటగుచున్నది. కనుక తాళ క్రమము లేనిదే సంగీతము గరపరాదు. ఈ విషయములో శ్రీలు దీక్షపూరితచో శ్రీచారి కలంకార మైన యాకళ చిరస్థాయి కాగలదు. ప్రయత్నము చేసింపచెడి కల్లులుగూడ తమపిల్లల కీ వద్దతిశే నేర్పించవలెను.

మరికొన్ని విద్యాలయములందున్న పండితులే ఆ పాతకాలలకు సంబంధించని యితర విద్యయములను గూడ సవరింప నియమించుట ఆచారమున్నది. మనము చేయు ప్రతీకమును శ్రీవిద్యకేయని యభిమానమున్నచో నొక్కగడియ జీవర్ణ నిరవర్యాపారము లలోనికి దిగవలెరాదు. ఇట్టి కాలక్షేపముచే నోటలకు నోటాలు గడచిపోవుట, ఆయాపాతము లకుగంటుట మొదలగు వస్తుములు జరుగును.

మరికొన్ని పాతకాలలలో పండితజీవములు సరిగా నెలనెలకు ముట్టచెప్పలేదనిందిరి. ఇట్టి విద్యాలయము

లకు మూలధనమేమియు లేకయు నిరవర్యాపరముగా వచ్చినధనము చాలకయు నై పని జరుగుచున్నది. పొరుగువారి సహాయముతో వచ్చిన ఆ అపరిమిత నకు అగ్రామమున తొక కవళము వుట్టుదు. ఆ జీతపు ధనమే గతి. అట్టియెడ తమ కలంకారముగా నున్నచో గాని పండితులజీతము లెగబట్టురాదు. ఇట్లే నాలుగైదు నెలలు ఎగలట్టుట, ఆ కేసుకీ జీతమిచ్చిన నిప్పుట, రెండుమాడు పర్యావరణములడిగిన తోపించుట, అంతపాపంతకునితీసి చేయుట, మొదలగు చిట్కలు దానందచేయ వివిషయములగు అధికారిలు గ్రహించుటగాక.

మరియుక గట్టినిష్కం తవిద్యాలయములకు గలదు. ఇతర బోర్డు మునిషిపర ఎలిమెంటరీ స్కూళ్లయందు వలె గాక ఈ సంస్కృత విద్యాలయములలోని కన్వెన్షియం గానూ బాగుండవలయు, ఆ స్కూళ్లలో నైవేద్యతరగతి ప్యాసిన స్టూడెంట్లు లితురనియు, నీ సంస్కృతము స్కూళ్లలో జరిపిన చాలికలు మరియొక బోర్డుస్కూలులో నేరువనున్న ఏ కన్వెన్షియం సరిపడరనియు, తలచి చాలమంది మనపాతకాలలకు రామానున్నారు. ఎలిమెంటరీ పాతకాలలున్నచోట ఈ బాధ అనివార్యముగా నున్నది. సంస్కృతపాతకాల అగుటచేత పాలుసరికీ వచ్చెడి నూపర నైజరు నూప రెండెంటు వగైరాలు సంస్కృతమునే పరీక్షింతురు గాని బోర్డులోనున్నను లెక్కలు, సంగీతము, పాతకళ, మొదలగువానిని పరీక్షింపరు. తెనుగును వివశే వివరు, అందువలన ఆపత్తెట్టులు పండితులచే “తిన్నా మంటే తిన్నా” మన్నట్లు తెప్పరుచున్నారు. అందువలన ఆకొద్దినం దక్షిణమాత రాగుగా తెప్పరున్నచో స్కూలులోని చాలికలసంఖ్య తప్పుక పెరుగగలదు. పిల్లలతల్లిదండ్రులకును బోర్డుస్కూళ్లకన్న నీపాతకాలలే మంచివను నూమాగలుగును. దానికొరకు, తెనుగు, లెక్కలు, గృహపరికరములు, మొదలగువని నేర్చుట కొకసమర్థమైన పండితునిచేతకొనుట ఆయా పాతకాలల కుచిరముగ పని.

ఇంకొక విషయము. నేటి మనశ్శ్రీల సంస్కృత విద్య పంచకావ్యపఠనముతోనో ఈ లోపునో వెన్ను నేయుచున్నది. ఇందుకు కారణము భర్తలుగాని, తల్లి వండులుగాని అగుచున్నారు. ఇది దురితీకమమైనను చాలివారి యుత్సాహముల భంగపరుచక తగిన ప్రోత్సాహము చేయవలెను. మునుపు ఉభయభాషా ప్రవీణత్వములో, బి. గ్రూపు, ఏ. గ్రూపు కూడా నుండుటచే ఆంధ్రప్రధానమైన బి. గ్రూపు ఎంట్రిన్సు పరీక్షను శ్రీలు కష్టించి చదువుకొనెడివారు. నేడు మన ఆంధ్రయూనివర్సిటీవారు, ఏ. గ్రూపుకన్న బి. గ్రూపు చాల నులభమగుటచే అందరు నిర్దానికే చదువుచున్నారని ఆ గ్రూపు పరీక్షను లాగి నేటి శ్రీలకు ఎంతయో అవకాశమొనర్చినవచ్చును. ఇప్పుడు శ్రీలు నేర్వవలెనన్ని ఏగ్రూపు ఎంట్రిన్సు చదివినగాని పైకత్వము పోవలెందదు. పంచకావ్యములు కాకుండగనే శ్రీలచదువు అనేక వాతావరణములచే నంతరించుచుండ, ప్రతాపరుద్రయము, నేటి సహారము, కాకుంఠల, పెండ్రము, కాకంబరీ, మొదలగు సుదృఢింధముల బదువుటకును, వారి నవగతముచేసి కొనుటకును, వీరికి కాల పెక్కదమండివచ్చును. ఈ గ్రంథము చదువుట కర్హుల సంపాదించుటకుమొందు, కావ్యములు, వంపులు, కొన్ని చదివినగాని వీలేలేదు. భాషయంతయు సంస్కృతములోనే వ్రాయుచు సంస్కృతలిపితో నేతిపవ్యాసాదికము వ్రాయుట కెంత జ్ఞానమావశ్యకమో సర్వవిదితమే. ఇందుమూలమున

ములువుగా చదివి పరీక్షలో నుత్తీర్ణులనందెడి మనశ్శ్రీల యానందము మోడుచుడి ఆ గ్రంథముల చదువలేదు నెడి భయము కలిగినది. ఇప్పుడైనను మనశ్శ్రీలలో పెద్ద లందరును మీటింగులు చేసియో, ఎత్తైన పట్టుపట్టి బి. గ్రూపు పరీక్షల తీసివేయరాదని గట్టిపఱుకొనుచేసినగాని శ్రీవిద్యకు చీడపట్టును. ఈ విషయము ఈవత్సరమునుండియు ఎంట్రిన్సుపరీక్షలకు మన ఆచార్యుని పాఠశాలలనుండిగాని కాలేజీలనుండిగాని ఎందరు శ్రీలు ఏ. గ్రూపునకు కట్టినో, బి. గ్రూపు ఉన్నపు డెందరు పరీక్షాభ్యర్థిములుగ నుండెడిచాలో గమనించిన లేమును. ఈ ప్రకారము ముమ్మందు, ఏ. గ్రూపున కెవ్వరును రాయచోడకడనిగూడ వెళ్ళువచ్చును. ఈవిషయమై శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మ గారు మొదలగువారు చేసినరీషముల పునరుద్ధరించుచో, బి. గ్రూపుకూడ నిలువగలదు. ఈవిషయమై సంస్కృతాంధ్రాభి మాసముగల శ్రీలు ముందల చేయవలెను.

ఈవిషయములను ఆంధ్రలోకముననున్న సంస్కృత పాఠశాలలు, శ్రీలుగ్రహించి తప్పక వీరిని ఆచరణలో నుంచిన నేడు శ్రీవిద్యకు కలిగెడి ఇద్రములు తప్పక నశించునని వాయూహ. తమలోని లోటు పొట్టులను సమకొని తామచేయుకృషి స్వచ్ఛందముగా, నిష్కలంకముగా, శ్రీలకర్షణచేసెడి మత్తెల్ల కలను పరాశక్తి రక్షించి చాలివారి యుద్యమములకు సహాయముచేయుగాక యిది ముగించుచున్నాను.

‘నుగుణా’

‘.....’

‘నుగుణా నుగుణా.’

‘ఓనుగుణా ఎచ్చటినుండివి నుగుణా.’

‘ఆ ఇచ్చటనుండి ఈదొడ్డివసారాలో’

‘ఏమి చేయుచుంటివి?’

‘పెరుగు చిలుకుచుంటివి, ఏమాఖంగాదు’

‘ఎన్నిసారులుపిల్చిన పలుకవేమి?’

‘నాకు వినిపించనిదే—ఈపెరుగు చిలుకు ధ్వనిమీద.’

‘పరేకాని మాతల్లిగారి దగ్గరనుండి కమ్మ వచ్చినది.’

‘ఆహా నిజమా?’

‘నిజముగాక కల్లా?’

‘కులాసాయేనా! యిప్పుడు ఎచ్చట నున్నట్లు?’

‘ఇప్పుడా! రామేశ్వరయాత్రకానిచ్చుకొని మరల తిరుగుదలలో, కాళహస్తి పెదతిరుపతి మొదలైన యాత్రలు చూచుకొని ప్రస్తుతము మద్రాసులో నుండిరట. దగ్గరనున్న డబ్బు ఖర్చుఅయిపోయిందట. అరువదియో డబ్బుదియో పంపిన శ్రీకైలయాత్ర మొదలైనవికూడా చూచుకొని తిరిగి వత్తురట. శరీరములో మాత్రము స్వస్థతగనే యున్నదట.’

‘మరి డబ్బువంపరా?’

‘వెంకయ్యగారిపద్ద తీసుకొని తిరుగుటచాలో మరియార్దరుచేయునుని “పోస్టు ప్యూస్” వెంకటస్వామిచేతికి వందరూపాయాలు యిచ్చితిని.’

‘వెంకటస్వామివమ్మకి మైనవాడా యేమి?’

‘నమ్మతిగినవాడు కనుకనే వందరూపాయాలు యిచ్చితిని.’

‘మీతల్లిగారు డబ్బుదిరూపాయాలుయడిగిన మీరు వందరూపాయాలు పంపినారా?’

‘యెందులకైన అవసరము వచ్చునని తరువాత డబ్బులేకపోయిన ఆపర్యతములలో యెవరు యిచ్చెదరు. అప్పుడు మాతల్లిగారు బాధలపాలగుచురు. ఆమె బాధవడుట నాకు శ్రేయస్కరము గాదు. ఆమెకొరకై నా ప్రాణము విడువచున్నను పరమ సంతోషముతో విడచెదను. గాని ఆమెకు బాధల పాత్రేయ నామన సౌప్పదు.’

‘ఆహాహ ఏమి మాతృ భక్తిండి. అంత ప్రేమ పర్యవసాదముండి క్రిందికి వడిగా ప్రవహించు నిర్లబివలె ప్రవహించుచుండగా పుణ్యాత్మరాలైన ఆమాతృదేవతకేమి కొరత.’

‘నీకు మాతృదేవతమనిన హాస్యముగా నున్నది. వేదములుకూడా “మాతృదేవ”

భవ విశ్వదేవోభవ" యని ఘోషించుచున్నది. అందులో రెంటిలోనుకూడా మూర్త్యదేవతకే ఎక్కువ అధిక్యతయున్నది. ఎందులకనిన నవమానములుమోసి అష్టకష్టములువడి నానాబాధలకు లోనయి కని, పురుషుడి తల్లిగాని తండ్రిగాదు గదా! అటులని తండ్రిలో అధిక్యత తక్కువయి కాదు నాభావం. ఎక్కువ శ్రమకు లోనగునది తల్లి. అట్టి తల్లిని బాధలుపెట్టి తినునది పవిత్రమైన యశ్శుముగాదు. దుష్టులై నటువంటి రాక్షసులు భుజించు దుధిరాన్నము. ఏ గుధిగాన్ని మ్రేచను అనలు దొంగిలగదా! ఎరను పవిత్రురాలై నటువంటిన్ని, పూజార్థురాలై నటువంటిన్ని, చానివృద్ధికి కారణభూతురాలై నటువంటి మూర్త్యదేవత బాధలననుభవించుచుండ అదుర్మార్గునికి అన్నము దొరకునా? అటువంటి దుర్మార్గుని కొరతపేసినను పాపముండునా? అటువంటి దౌష్ట్యని నిలుపున రేండుముక్కులుగా తిరిగి ఉప్పుకారమువంటిది పను వాని పాపమునకు ప్రతిఫలమవునా? అటువంటి దుష్టుని చిత్రవధ—'

'అ—చాలెద్దునా! కబుర్లుచెప్పారు. ఇటువంటి ఉపవాస్యములు ఇచ్చుటకేమి? కబుర్లు ఖరీదునకు కొనవలెనా? అవిలోలే నబావిలో ఉడకము పుట్టుచున్నట్లు ఉరుచునేడించును. అవిసరమైన వాక్యములు అతిగాఢముగా బాణములు ప్రయోగించురీతి ప్రయోగించవచ్చును. కాని వాచాచెప్పుటయే కాని శ్రియనున్న. ఇటువంటి డింగుములకేమి?'

'చాలులే ఉరుకొనుము. నోటితో

చెప్పుటయో చేతితో చేయుటయో నీకేమి తెలియును. నీవలన "బిచ్చినియన్" పొందిన గాని నాకు వేరొకరిలేదా ఏమి? చాలులే! ఇదిగో గృహలక్ష్మివచ్చినది. తీసుకొనుము.' అనుచు నవ్వుచు ఆయన వెడలిపోయినాడు. నేను ఆమానవత్రికను చూచునరీకి నాయొక్క సంతోషము "పెన్నిభిన్న పేద చుండునున్" బోలినది. దానిని గదిలోనికి తీసుకొనిపోయి పుస్తకములలో బాగర్తపెట్టి తిరిగి వచ్చుచున్నంతలో ఆయన మరల దిరిగి వచ్చి "ఘనగా నేను నవ్వురాజ్కై వ్రాసిన వ్యాసము ప్రకటింపబడలేదు సుమా" అని నాడు.

'ఏమిటి మీరు వ్రాసిన వ్యాసమునే రేమి? మీరూపము, మీరవో జృంభణ, మీకవితాళోరణి, మీతెలివితేట పుంజముల నిగనిగ కాంతులు ఆపత్రికాధిపతులకు తెలియవు గాబోలు.'

'నారూపమనినావు. నాసౌందర్యములో ఏమిలోలు—'

'ఏమియును లోటులేదు. అక్రాభయముక్క లేటతనము, ఆమావాస్యనాటి చీకటిని నిరిసించు ఆకలికాంతి, సినిమాలోని మాతీచుని వడనమును మించిన ఆమోమువాలకము, భావకవిగాదు అనిపించుకొనవలెనని కాబోలు కట్టిన అకట్టు, పరకాంతాప్రియుడై నటువంటి కీచకురి వధించిన భీమునివలె ననువలెనని వడచు ఆనవక, నేటివ్ ప్రిన్సునని—'

'ఏమిటాకవిత్వము? నీ కవిత్వధోరణికి తక్షణము ఆనకట్టు కట్టకపోయిన చుట్టుపట్ల

నున్న గ్రామములను ముంచునేమోయని
'భయము కలుగుచున్నది.'

నాకవి త్విభోరణికి ఆనకట్టను వేయుటకు
తగినకూలీలు అకస్మాత్తుగా స్వల్పయికావలె
వన్నారు. కాని మీకవి త్త్వములోనున్న
పారస్యమేమో కొద్ది తెలియజేయును. మీరు
ప్రాసిన వ్యాసముపేరు లొట్టబట్టియమా?
కత్తిరాయా సంవాదమా? తిరుమలతాతీ
యమా? మీభావ కవి త్త్వమంతపాడుది మరి
యొకటిలేదని చాలమంది ఇంకొక నోరును
బదులు తెచ్చుకొని కూడ దూషించుచు
న్నారు. ఒకమహానీయుడు "భావగీతమనీ
జ్యోపాడుగాను" అని బహుపరనముగాదీవించి
నాడు. భావకవులలోనున్న గొప్పదుర్బుద్ధి
యేమనగా విభాతకు నెనవచ్చు పూర్వకవుల
గ్రంథములను వీరి అమేయమైన తెలివికి
విమోచనంజోతారు. మనుచోత్రకారకుడై
నటువంటి అలసాని పెద్దనగారి బుట్టమట్టి
బుట్టని, పెద్దనగారు అనేకంటె పెద్దన్నగా
రంటె చాలా మృదువుగా వుంటుంది శబ్దం
అంటారు.'

'అనుమానంలేకుండా భారతభాగవత
రామాయణాలను పారాయణచేసేవారిని
చూస్తే అడ్డదిడ్డపు ప్రశ్నలు నాలుగువిధి
అడుగులో అడుగువేయిస్తారు. వీరువేళే
ప్రశ్నలు ఎల్లావుంటాయంటారా! మహావీర
యముగా ఉపక్రమిస్తారు. అయ్యా! శాస్త్రి
గారూ! శ్రీమహావిష్ణువు బలిచక్రవర్తి
దగ్గరకుపోయి మూడవగులుదానం ఈయ
మనినాడట ఎందులకంటారు? అనిప్రశ్న.

ఇంద్రునివదలి బలిచక్రవర్తి అధీనమై
పోవునని ఇంద్రునికి గుండెదడబుట్టి నలువగారి
వద్ద పసుగుతూనసుగుతూ మనవిచేసుకొని
బాహులంగా పాదాలమీదబడి బ్రతిమాలుతే
ఇంద్రునియొక్కవదలి రక్షించే ఉపాయము
నాలుగుబుట్టలున్నా ఆయనకు తోచక తలొడి
గారై నటువంటి విష్ణుమూర్తిగారికి తెలియ
జేస్తే కామరూపధరుడై నటువంటి, అనగా
చేప, కూర్మము, వరాహము, సింహము
మొదలైన రూపాలుయెత్తేటువంటి ఆయన
వామనానతారుడై బలిచక్రవర్తిని మూడవ
గులు భూమినడిగి, ఒకఅడుగు భూమి, రెండవ
అడుగు ఆకాశము మూడవఅడుగు బలిచక్ర
వర్తి నెత్తిపైన పెట్టి పాతాళమునకు త్రొక్కి
వేళాడు. ఇదీకథ. అని చలాక్ అయినటు
వంటి శాస్త్రిగారి జబాబు.

శాస్త్రిగారూ! బాగానేవుండండి. మొదటి
అడుగు భూమి అన్నారూ భూమంతావామ
నుని అధీనమైవట్టిగా రెండవఅడుగు ఆకాశం.
మూడవఅడుగు బలిచక్రవర్తియొక్క కిరస్సు
మీదనా? "వాతాధారంఘృతంవా ఘృతా
ధారం పాల్రంవా" అని భూమ్యాధారం బలి
చక్రవర్తికా బలిచక్రవర్తి ఆధారం భూమికా?
భూమంతా మొదటిపాదములో అయిపోగా
బలిచక్రవర్తి కిరస్సుమీద మూడవపాదానికి
స్థలమెక్కడుంది. పోనీ ఉండనుకోండి. భూ
మ్యాధారం బలిచక్రవర్తికి పోయినప్పుడు
ఆయనకిరస్సు మీదున్నటువంటి స్తలము
ఎందులకు పనికివచ్చును.

కాశ్మీరీ గారు బాగా ఆలోచించారు. ఆయనకు ఆ ప్రశ్నతోటి మతిపోయినట్టైంది. అట్టే ఆలోచించి, “అబ్బాయీ మహానుభావుడు ఆపోతవగారు సమర్థించాలి కాని మనబోటివాళ్ల చేతగాదు. పోతవగారి బావ మర్రి శ్రీహంతుగారు గజేంద్రమోక్షములో వ్రాయబడిన “సిరికింజెప్పకు శంఖచక్రయుగ ముండేదోయి సుధింపదు” అన్న పద్యాన్ని ఆక్షేపణచేసినప్పుడు పోతరాజుగారు ఏమని సమర్థించారు?—బావకు నోటికోటిచెలితే అనుభవసిద్ధంగా ఉండవని “ప్రాక్టికల్”గా చూపించారు. ఇప్పుడు మీరుకూడా పోత రాజుగారికి ఉత్తరము వ్రాసో మనిషినిపంపో కనుక్కుంటే తెలిసిపోతుంది. మీరు భావ కవులని నాకూ తెలుసు. మీరు ఎక్కువ ఇంగ్లీషువాడతారు. ఉత్తరము మాత్రము ఇంగ్లీషున వ్రాయక తెలుగున వ్రాయండి. ఆ పోతరాజుగారు ఏ విశ్వవిద్యాలయ ములోనూ చదువుకున్నట్టు కనుపించదు. చదువుకొన్నవాళ్లు ఆయనవుండేచోటవున్నా వాళ్ల చేత చదివిస్తే ఉత్తరముబట్టి బయలవుతుంది అని గడుసుతనంగా జబాబిచ్చాడు. అంతేటండి కాశ్మీరీగారూ! మీరేదో సరుగ్గింది చెప్తారనుకొన్నాను. ఇంతేనా అంటూ బుటాయిక్రాఫ్ వెనక్కి విసిరి మీసాలు లేకపోయినా మీసాలుదువ్వుకూ వెల్లిపోయాడు భావకవి. ఇటులనేవుంటాయి మీ భావకవులు వేసే ప్రశ్నలు. మీ తెలివికి పోతన్న గారిబుద్ధి పెకలోక్కులోక్కిందని, తిక్కన సోమయాజిగారి తెలివి తేగలతెలివని, భట్ట

కవిగారి కవిత్వము బావురుమన్నట్టుందని ఎంచడమేగావని. “కురూపీనీవనేమంటే సుకూపాలని యొచడమేనావని” అన్నట్టుంటుంది మీభావకవుల భావం. ఇంకొక మహానుభావు డన్నాడు. భావకవులు బొచ్చుపెంచుటలో ధోకుమహాచేస్తారు గాని ఇతర తెలివి తేటలు పూర్ణానుస్వారం అని. భావకవులు భోజనానికి సంపాదించలేకపోయినా భావాలకు లోటులేదు. ఆకవులకు పూర్తి ఇంగ్లీషూగారు. తెలుగు సమాధి గాదు. సంస్కృతము సంపూర్ణమవదు. హిందీకూడా సశేషమే. ప్రతివాడుకూడా అన్నిభాషల్లోను వేల్చి “ట్రాగూర్ మహా కవి”లాగు అయిపోవాలని ఉపా. కాని వాళ్ల చారిత్రములో గురుడు వక్రిస్తే చదువెక్కడ నుంచి వస్తుంది. ఉభయభాషా ప్రవీణ, అని బిరుదు సంపాదిద్దామనుకుంటారు. ఆపూహ తారు మార్చే ఉభయభాషాభ్రష్ట అనే బిరుదు వర్తిస్తుంది. ఒకభావకవిగారు ఒక రోజున ఉరంతామి కాదుకొట్టివచ్చి గృహము నాడు సాయమిడికి లేక పోయిలోకి లేక మతిపోయినట్టయి తన భాషా పాండిత్య మంతా ఉపయోగించి ఈ క్రింది శ్లోకమును రచించినారట.

శ్లో|| తందులలు గృహమందు వసన్తి
తిండికైతె పదిమంది వసన్తి
పాయలొకటైన అంతరి
కొంగవెధవలు మాసన్తి.

అనినారట. అఖరు పాదమునకు ఆయన పూహ ఇంట్లో ఉన్నవాళ్లంతా సగిస్తారు

అని. అయింటోవాళ్లలో తనుకూడా జమీనా కాదా? ఇక మామూలుగా మాట్లాడే భాష చూద్దాం. “ఎసాయెస్సేక్ పాము ఇన్ ది సంతబహర్ బట్ అయిలే కొడుదునుగాని ఎ, హావ్, నో, ప్లీజ్, కజ్ట్, ఇట్, టై, చేతి, హాండ్,” అని మొదట బాగానే ఇంగ్లీషు మాట్లాడతారు. మధ్యలో అకస్మాత్తుగా (do) డు అని వుపయోగించాలో “డిడ్” అనాలో “ఈజ్” అనో “వాజ్” అనో తెలియక పప్పులో అడుగేసి సప్రసంపాలై పరిహాసమునకు పాత్రుడవుతుంటాడు. ఇంకొక భావకవిగారు ఏక్, మేన్, పన్, బాలాఫ్, నిండా, లైలం, పూరయిల్త్రాఫ్, హెడ్ పై, నిథాయ్, బహర్, మేం, తిరుగుచు, చిల్లా చిల్లాకర్, కహనేలగా, కోర్, అమ్ముట, కర్తాపై” అని ఆయనయొక్క త్రిభాషా పాండిత్యము వెలుగలేయుచూ వుంటాడు. కనుపించిన స్త్రీ సల్లా శృంగార రసములో శ్రీనాథున్నీ దాపోహం అనిపించాలని తనివి తీరా వర్ణించేస్తాడు. ఆవర్ణన ఆస్త్రీకి వినిపించి నట్టే అపె వాళ్లవాళ్లతోటి చెవిలే పాడరక్ష ప్రయోగం ఆవుతుండేమోనని భయం. హృదయంలోవుండి లోలోపలే వర్ణించుకొని ఆమె వెనుదిరిగి చూచినప్పుడు కన్నుగీటి ఒక విధమైన సంక్లషేస్తాడు. చిన్నతనంలో వీళ్ల తల్లులు కళ్లు చికిలించడం ఖచ్చితకాటుక పెట్టినట్టు తోచదు. పెట్టినట్టే అంతఅకస్మాత్తుగా అకన్నగీటుదొమ్మ వీళ్లని బాధించదు. ఇటీవల చాలామంది నేత్రవైద్యులు ఈకన్న

గీటుదొమ్మ అనేది జలజల వారించేతవస్తుందా, కంపమేహముచేత సంభవిస్తుందా, ఎగురుదు పైత్యంచేత ప్రవేగిస్తుందా అని ఆయుర్వేద గ్రంథాలన్నీ గుమాస్తాలనుపెట్టి వెతికిస్తున్నారట. కొంతకాలంలో సాధించి తెలుసుకుంటారనికూడా, దూమర్, ప్రబలింది. ఆ నేత్రవైద్యులు పట్టుకొని సాధిస్తారని నాకూ ఉంది నమ్మకం. ఎంచేతంటే “కష్టఫలీ” అన్నారు గదండీ.”

“ఏమిటి సుగుణా ఈ తెక్కర్. చాలా ఆయాసపడినట్లున్నావు. కాశిని మంచితిర్లం తీసుకో. మా భావకపులంటే నీకంతటిర్వలేని తనమెందులకు?—

“ఆ. ఆ. ఆగండి మీభావకపుటవిషయాలును గురించి ఆప్పుడే నేను మంగళవాక్యము చెప్పినదే. ఇంకా వున్నవి విషయాలు. మీ భావకపులు విమర్శించిన విషయాలు యింకా కొన్ని చెప్తాను ఒకభావకవిగారు అన్నాడు—పూర్వకపులకు దిన్న మైతైనా తెలివిలేదుట. నోటికివచ్చినట్టు వీళ్లు కవిత్వము చెబుతే గంగిరెద్దుల్లాగ ఆ అంకితము పుచ్చుకొన్న మహారాజులు బుట్టాపి ఆనందించారట. ఇంక ప్రజలు “యథారాతథాప్రజా”ట, వాళ్లు వ్రాసినంత అప్రదికపు కవిత్వము మరొకటి లేదుట. వాళ్లు వ్రాసిన పద్యం వీళ్లకి తెలియకపోతే అది అప్రదికపు కవిత్వమే కాబోలు. అటుల సుటకు కారణం పూర్వపు కపులు స్త్రీని వర్ణించుచూ ఎక్కడో పస్త్రాలలో అడగి

మరిగి వున్నటువంటి తొడలను అరటికంబములతోటి పోల్చుదుగదా. వీళ్లకవియెల్లా కనుపించాయి. అటువంటిది అప్రాచికపు కవిత్వముగాదా! అని ప్రశ్నించారు భావకవిగారు. రెండవప్రశ్న ఏమిటంటే, రహస్యవయవాలనికూడా బాహ్యంగా నర్తించేళారే! ఆవర్ణనలు సీతంబయినటువంటి బూతులలో చేరవా? అటువంటి బూతులు మహానీయులై నటువంటివారి నోటినుండి బయలు వెడలవచ్చునా, అదిబూతుకవిత్వముగాదా!

నేను దానికి జబాబుచెబుతున్నాను చూడండి. మొదటిప్రశ్న, వస్త్రములలో అడగి మరిగివున్నటువంటి తొడలు వీరికెల్లా గోచరించాయి అని, రవికాననిచోటును కవిగనుగొనునను మాటమరచిరి కాబోలాభావకవిగారు.

రెండవది. రహస్యవయవాలని కూడా వర్ణించవచ్చునా? అదిలేప్పుకదా? కవిచాడవ్వగారు పదిసీతులు పదిబూతులు చెప్తేనేగాని గ్రంథం సారస్యంగా వుండదని నారు. ఆటూపే పూర్వకపులకుకూడా అయి వుండవచ్చునని నాపూహ. ఇటువంటివి భావకపులకు తెలిసియో తెలియకో చొప్పదంట కవిత్వాని శోధనచేయబోతారు పెద్ద గ్రంథాలను గొప్పకపులను.

అనాడు రామమ్మగారూ మేమూ కలసి సినీమాకు వెడలినాము చూచారూ ఆరో జన తెల్లచుండగా దారిలో ఏదో కూను రాగము వినిపించింది. ఏమిటా అని

చూద్దునుగదా సన్నంగా సమీపములోనే వినిపిస్తోంది. అప్పటికే అంభకారం అటునుంచి ఇటునుంచి వ్యాపిస్తోంది. ఎదరనున్నటువంటి మనిషిని గుర్తించకుండా చేయడానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఆ రాగ మాలాపనచేయువాడు తమాషాగా నడచుచూ క్రమక్రమముగా మమ్ములను సమీపిస్తున్నాడు. ఆ క్రాఫ్ మూరెత్తెత్తున ఎదిగివున్నది. ట్యోల్లుపర్లు, మల్లెపూవులాంటి పంచె, పై మీదచిన్నటవల్, ధరించియున్నాడు. ఎడమచేతిలో చేతికట్టి ఊగుచున్నది. కుడిచేతిలో సిగరెట్ వెలుగుచున్నది. మధ్యమధ్య సిగరెట్ పీల్చుచూ కూనురాగము తీయుచూ మమ్ములను సమీపించినాడు. ఆపాటయేమా అని పరిశీలించి విందునుకదా “చెప్పుకుంటే చెడ్డ సిగ్గోలప్పమ్మ” అని వినిపించింది. ఈవాక్యము వినుసరికి నాకు నవ్వు హృదయము బ్రద్దలుచేసుక వచ్చినది. బలవంతముగా ఆ నవ్వును ఆపుకొని కళ్లు బాగుగా విప్పి పరీక్షగా చూచితిని. చదువురాని మూఢుడాయనిన వాలకం ఆ మాదిరి లేదే. మూతిని అప్పదిక్కులకూ త్రిప్పునూ ఆలాపన సాగిస్తూనే యున్నాడు. ఆ ఆలాపన హద్దులేని ప్రవాహం. కాని ప్రవాహాఘోషవలెనే మధ్యమధ్య ఒకవిధమైన గురగురధ్వని కూడాను. అక్కడక్కడ రీచుగా పోతోంది.

మాబండివెనుక వచ్చుచునే యున్నాడు. క్రమక్రమముగా మా శకటము సినీమా హాలు సమీపించింది. అంతలో ఎవరో మా

మొకవచ్చు వ్యక్తిని “ఏమండోయి భావకవిగాయా!” అని పలుకరించినారు. భావకవి అనగానే నానోటనుండి “భావకపులు బొచ్చు పెంచుటలోను భావకవిత్వము చెప్పుటలోనూ గాక సంగీతములోకూడా మేకు చూపిస్తారే.” అని అప్రయత్నముగా వచ్చివేసి నది. ఆ వాక్యము ఆ భావకవిగారికి వినిపించి యుండదు. ఆ భావకవిగారు సిగరెట్ కాల్పుటలో చూపినమేకు వర్ణించుటకు భావలో అక్షరములు కానరావు.

తలితెట్టి రామారావుగారు ఒక భారతి మాసపత్రికలో “బ్రహ్మగారికి కొన్ని నూచనలు” అనుపేరుతో నాలుగు చిత్రములను చిత్రించియున్నారు.

ఎద్దుబొమ్మవేసి బాండి ఎద్దు ఈయనట్లు పక్షిబొమ్మవేసి పక్షియే విమానమురీతి ఉపయోగించవలెననియు టీకప్పుతుప్ప అని తుప్పను చిత్రించి టీకప్పుతుప్ప మొక్కను సృజించిన బాగుండునన్నట్లు, సిగరెట్ల చెట్టుగీసి సిగరెట్లచెట్టును పుట్టించిన బాగుండుననియు కొన్ని నూచనలు తెల్పియున్నారు. ఈ నాలుగువిషయములు బ్రహ్మగారు కరుణించి సృజించినట్లైతే మనకొట్ట నేతిలోపడి వట్టే అని ఒకభావకవిగారు ఒకానొక సమయములో తమయొక్క మనోభిప్రాయమును వెల్లడిచేసి యున్నారు. అటులచేసిన మంచిచే అని నా ప్రాహకూడ. సరియైన విషయమును గురించి వ్రాసినట్లయితే భావకవిత్వమైనా బాగానే వుంటుంది. కాని మనభావ

కవులకు భోర్పు ఎక్కువై కైరమ్మపాటల మీదను, గోంగోరపాటలమీదను, అప్పన్న కొండ పాటలమీదను ఎక్కువమోజు కనుపరచుచున్నారు. ఈమార్గమున గ్రామభోను కంపెనీవారుకూడా ప్రయోజముచేసినారు. ఎందువల్లననగా గ్రామభోను వచ్చిన కొత్తలో పెద్దవాళ్లు అనగా భక్తియందు అభిమానమున్నటువంటి ముసలివాళ్లు, గానమునం దభిమానమున్నటువంటి కళాభిమానులు, ఏమనుకున్నారంటే గొప్పగొప్ప పాటకులయొక్క భక్తిరసమైవటువంటి కీర్తనలు, గీతములు, శాశ్వతముగా వుండిపోవుమార్గమున్న శ్రవణానందముగా విను ప్రాప్తిన్ని దొరకినదని సంతోషించినారు. కాని గ్రామభోను కంపెనీదార్లయొక్క బుద్ధులు పెడతొక్కుతోక్కి భక్తిరసప్రధానమై నటువంటి కీర్తనలు విడచిపెట్టి గోంగోర పాటలమీదను కోడివందెపు పాటలమీదను మోజు ఎక్కువ చూపించుచున్నారు. గ్రామభోనులు దేశమునకు ఉపకారము చేస్తవి అని యనుకొనగా అపకారమే చేయుచున్నవి. ఆ కితిగానే భావకవులయొక్క మనస్సుకూడా తప్పుడు కవిత్వములోనికి పోవుచున్నది. మహానీయులు మంగివూడి వేంకటకర్మగారు కవులను సంబోధించి “లోలోపక్కతికి జెందని యాకవనము వనమె యనెడు నానుడిగనుడి” అని వాచొసినారు. నాయొక్క ప్రాహకూడా అంతే.”

“చాలు నీమాటలనందడిని నాపమలన్నియు మరచితిని.”

ఇదిగో అయినది. నేను పెరుగుచిలుకుచు దానిమాటయే మరచితిని. నేను చిన్నసంగతిని చెప్పెదను వినుడు. పెరుగు చిలికినగాని వెన్నవచ్చునా? సువర్ణమును పుకమువేసి నుత్తెతో మర్చించినగాని మేలిమి బంగారమవునా? అటులనే పురాణములను, ప్రబంధములను తరచి తరచి లోలోననే శోధించి తెలుసుకొనవలెను గాని చిన్నసంగతినిబట్టి పెద్ద గ్రంథములను పరీక్షించుట కుక్కోక బట్టుకొని గోదావరీదుటయే.

“అయినదా? మా భావకపుల నిషయము

లను గురించి మంగళహారతి ఇచ్చితివా?”

“వైష్ణవమును మంగళహారతి ఇచ్చుచున్నారు. ఈ వ్యాసమును చూచి భావకపులు క్రోధముచాలింపక నన్ను మన్నించితిరేని వారెయ్యక్క-లోటులను ఇంకొకమారు మనవిచేసుకొందును.”

“మంచిది. అటులయిన వారు నిన్ను మన్నించరు. పనివున్నది. అటులపోయి వచ్చెదను. వచ్చునంతలో భోజన ప్రయత్నమును చూడుము.”

ధన్యురెవరు?

క. నిర్మలభావంబునఁ దమ

కర్మల విడనాడఁబోక కడుసంప్రీతిఁ

గర్మఫలము నాశింపక

ధర్మమెఱిగి మెలఁగువారె ధన్యులు ధరణిఁ.

శ్రీ లక్ష్మీ సరస్వతులు.

శ్రీ॥ శే॥ బ్రహ్మాండం వరదమ్మ గారు

(శ్రీమతి అప్పాజి కుప్పయ్యగారు)

యామె 1889 సంవత్సరం మార్చి 27వ తేది చిత్తూరుజిల్లా వారాయణవరంలో జన్మించెను, యామె తండ్రిగారు విశాఖ జేవుని సుందరయ్యగారు, వీరు చిత్తూరుజిల్లాలో చేరిన పుత్తూరువందు రిజిస్ట్రార్ ఇన్ ష్చార్జ్ గా పనిచేసి, తల్లిపేరు వెంకమ్మగారు. అవనిజననం ప్రధానమతానయి గతించుటవలన

అయితే పెందిరి. వీర్ముట వీమె కిరువురు సోదరులు గల్గిరి. అందరూ బాలు ప్రస్తుతము మదరాసువందు ముప్రసిద్ధ వ్యాపారులగు శ్రీమత విశాఖ జేవుని రాధాకృష్ణయ్యగారు. కవిత్వము యిటీవల 10,000 రూపల క్రిందట కాలధర్మము నొందెను. బాల్యముండే యామెకు తన యిమంబు సోదరులయందు అమిత బాంధవ్యము వాటిమె యందు పరమపూజ్యతయు గల్గియుండెను. తన చిన్నితమ్మలకు చిన్నికథల చెప్పుదు బుజ్జగింపుదు తన తోడిబాధికల యందు పరమమైత్రి తరపునందెను. అప్పటికే

శ్రీ॥ శే॥ బ్రహ్మాండం వరదమ్మ గారు

యామెనుగుణవంశ శ్రీ బీజాకృతివది యింకరదక కొందురుండెను. ఇట్టి బాల్యవస్తానందే అవగా 10 సంవత్సరముల వయసున సదరు సుందరయ్యగారి రక్త సంబంధముల శ్రీమంతులవన బ్రంహ్మాండం కృష్ణయ్యగారికి నోవని వివాహముచేసి మారావీరల యందు ముచ్చటలు దీర్చుకొని భర్తయై తమిళనాడుని సంతస పొగరమున నోలలాడిరి. యిట్టితరుణమున ఆచార విధాన

ఎంత కఠినము!! శ్రీల సహజ సౌఖ్యములగు గృహిణిస్తానము. మార్పు ప్తానములను గెండుపాట్యుల వావలపెట్టి దుర్బర దుర్బలముల బైధర్మ్యముపాలు గావించెను. అప్పటికే మేమె 13 సంవత్సరముల వయస్సు. తన సంతకం యామె తండ్రిగారు తమ ముద్దులపట్టికి గలిగిన కష్టదశకు వగల యదిర కాలములో శే గతించిరి. యిట్టి మేమె కష్ట పరంపర నెట్టుకునిరాగా కొంతకాలము నోకింది వది. యాచంచలప్రభంధమున నోక చేసతకు మార్తము స్రాగ్ధాయుధా యిమ్ముదా? దానిని

అంగీకరించును. అంతట తన శ్రేష్ఠసోదరునింటనుండి మనసా కర్మణా వాచా విశ్వసేవనీయకొడంగినది. రత్నము పొవలెట్టునప్పుడే కాంతివ్రణల మనునట్లును మువ్వయు కంపాలి కాచిగొట్టగా దాని సహజకోభ ప్రకటనానట్లును పెనురాతిని శిల్పినుత్తి పోటుచే తెక్కినప్పుడే తేవరా విగ్రహము లగునట్లును కప్పములు గల్గినప్పుడే మనుజుల పాపానె టొదార్య విరక్తి భక్తులు మొదలగు సుగుణశిమిలు యుల్గుదును. కప్పమున్న సేమో యెరుగక భర్త ప్రేమ దోటికల మానుమండల యావవారంభమున విరాగి శిద్ధి సామ్యములును త్యజించి 'వరోవరాధ్య మిదంకరీం' అన్న శ్లోని పాలించెను. చిన్నతనమున విద్యావతికానునను విశంకుదక ప్రాప్తమైన పిమ్మట జ్ఞానోదయము బడయుటకై యొకవృద్ధసంతకు నురువుగా స్వీకరించి తద్వారా మార్మభాషయగు వాంఛయు చక్కగ వేర్చుకొనెను. వెనుక అనేక వేదాంతగ్రంథములు నునవివర్తులు జరిపి తనకోకాన్నిని విశేషముగ నార్పించి తన తనవును భవమును వరోవకార నిమిత్తము భగవద్భక్తియు నేయ నిశ్చయించెను. సహజ పాండిత్యములంకారాదులచే శోభించునట్లు జన్మనాగల్గిన యామె మనుగ చరిమళము జ్ఞానోదయముచే రవిగన్న తామరలవలె వికసించెను. హిందూ యాదారభక్తి ననుసరించి అలంకారములన్నిటికీ దూరమైనను తన వోడిబారి కల నలంకృతంబీ తృప్తివరచి తాను సంతసించుచుండెను. భారతభాగవత రామాయణాది గొప్ప గ్రంథముల పఠ్యకైరిని భారాశముగజదివి అర్థము, అంతరార్థము సహా గ్రహించుటలో నీమె యుపమాన ప్రజ్ఞగలది. ఈమెను చిత్రామణిల్లాలో నుమాను 1500 విలువగల భూవసతియొ 2-3 గృహములు గలవు. అందు వివర్ణరాలిడి 4-5 వందలపూవులు లుండును. తన పయ్యునిది పొయ్యువందొకకాను మిగిలింపక భర్తైంకర్మములకై చినియోగించెడిది. ఈమెను దేహియన్నవారు వాస్తవము చిని ఎరు

గదు. పులరహితమగు కర్మయోగమందేగాక శివశేఖ వలయుందు నిష్కామభక్తియోగమున్న గద్దు. తిరుత్తణిసమీపం కొమారకుప్పమును గ్రామమందు శ్రీ భక్తాంజనేయ స్వామివారికి నుమాను 800 చెలగల రజతకపడమునుజేయించి సమర్పించినది. ఈమె జీవిత వత్సావ్యము లనేకములైనను వృత్తికాయలుం బున వెల్లడితేయుట చలువురతో రద్దుజేసుకొనుట మొదలగు వాటికీమె ఇచ్చవచ్చదు. కర్మపాక్షియగు వామె యంతరాత్మ కొక్కనికే ఎరుకవచుచుండును. తాను జీవభవసహాయము ఎచ్చుచు ఎవరికి ఎంచునీమి త్రిము జేపితిమి యన్న విషయము జ్ఞాపకము సహాపదలి బాహ్యకంబరముల పాంతపోక తన నిత్యకృత్యములలో భక్తకృత్య మొక్కటిగ భావించిన భక్త్యురాలు. సోదరకుటుంబమున గృహవిర్యావాక యాజమాన్యమును సోదరులినవురి సంతాన శిశురక్షణయు నీమెపై యాధారపడియుండెను. సోదరులన్నిలు తల్లిపోయా మేమాత్రమెరుగక చదు మేనత్తగారిచే చక్కగా పోషించబడి తమ మిత్రగారనిన మిగుల శ్రీతిగలిగి అమెను చదు పెన్నిధికలె భావించును. పితేగాక పోదరదోహినులుగూడ నీమెచే పోషించబడిరి. వారు పీకవనేల మూపులుపువుల లిల్లలైనను చరిచారకుల లిల్లలైనను సరియె యామె పెట్టుపోతలలో సమాన దృష్టి పెరపుచుండును. అన్నము పెట్టుటయును శ్రీకాశి అన్నపూర్ణుని శోనులనుపదరించుటయును ప్లాత ను నైటింగెలును స్మృతికి తెచ్చుచుండును. లిల్లలందరికి నీమెయందు అమితానురాగమును యామెను వారి యందు అపారదుగ్ధప్రేమయు గల్గుచుండెను. నీవి కంతకు కారణము అయిపాంతము ఇనుము వాకర్నిం చునట్లుల నీమెయొక్క నిష్కమపాతము ఆరాల గోపాలము వాకర్నించింది. తన సోదరచిత్తిని టొరన పుత్రికకన్న నేయిమనుండుల నెప్పుచుగ ప్రేమించెను. వీరినది నె మరదలిమైతి లోకవిదితము. గీత యందు శ్రీకృష్ణభగవానులు ఎండినచెట్టున నీరు లోయుట లోగికి చరితర్యనీయుట భగవత్పూజలని

ఆరమన కుబజీంచెను. ఈయంశము నీమె చక్కగా తెలిసికొని క్రిందగవానుల అనుగ్రహమువలన పాతకలెంచెను తన సోదరభార్య బంబువడినప్పుడు పలయనంత బంధువర్గము కురిచారకు లనేకులున్నను రాతింబగళ్ళు నిద్రాహారము లెయంగక పాటువడినది యీమెకుగల దయాభక్తియు దాతృత్వము శత్రువును సహితము పుత్రునిగ్రతేమిందు గొప్పక్షమయ్యెను కుట్టు పనియందుగల నిపుణతయు గృహనిర్వాహక శిశు పోషణములగల శ్రేష్ఠతనము మిగుల క్షాత్రుప్రాకములు. జోరా (కువంచమందు మునుజులు కర్క, భక్తి, భ్యాన, జ్ఞాన, యోగముల వాల్మీకిలో సోక్కుక్క దారి నడచుటకు చేతగాక కాలుబాటి పడుచుండగా నీమె లెండుమార్గముల నధిష్ఠించినది. అందొకటి నిష్కామకర్మయోగము. జోరాకటి ఫలరహిత భక్తి యోగము. ఇట్టి పరమపాధ్య సోదర సతీసుతీ శ్రీసుతి వి. లక్ష్మమ్మగారు (యీమె గృహలక్ష్మీ పాతకలకు చిరపరిచితురాలు) 1933 సంవత్సరము డిసెంబరునెల 28వ తేది మరణించినది. ఆట్టి లెంగచే శోకావలచిత్రయై క్రమేణ దేహశోగ్యముచెడి వ్యాధి

గ్రస్తురాలై 1934 సంవత్సరం నవంబరునెల 20 తేది మంగళవారం వ్రదయం 7 ఘంటలకు పాధికదేహంబు చాలించి పరమపదమందెను. ఇట్టి విశ్వకవని ఇక కొంతకాలము జీవించియున్నచో నిక తెన్నియో భర్తృకార్యముల జేసియుండును. యీలాటి సజ్జీవ కార పాశాలు గతించుట యాచకవర్గమయొక్క దురదృష్టమని చెప్పవలెను. యిట్టిజీవని యీమె పేరు విన్నను పోటోచూచినను లెల్లలు అల్లల ఆత్మవృత్తి వచ్చినదని గంతులపైచి పంకిపెంతురు. బంధువులు చరిచారములు చిరపరిచితులు కంట నీరు లెట్టుదురు, వీధిమాచ్చు పాశీవాంధ్రునహా నీమెపేరు విన్న ఆధిపంజన మాచరింతురు. యీదయామయే రాలి అత్తకు సర్వేశ్వరుడు కాంతిని గూర్చుగాక యని ప్రార్థింపురు మఃఖాతిరేకముతో చిరమిందు రున్నాను. ఈమె జీవించియుండగనే యీమె జీవితచరిత్ర వ్రాయవలంచితిని గాని చైతన్యతము లేదు గా నుండెను. ఈపద్మితాత్మ చైతన్యనిధిని చిర స్తాయయై వెలుగుగాక !

వేంకటాద్రినాయుడు తన ప్రభువు సైన్యముందు సామాన్య సైనికుడుగా కేరీ క్రమముగా రాజానాంతరంగిక భృత్యులలో నొకడయ్యెను. చివరకు సైన్యాధిపత్య మీతనితలపై బడెను. నాయుడు రాజనీతి యందు విభీషణునికి సోదరుడు. మీర్జా ఘరసకుఁ బెద్దప్తు. ఈతనితృప్తకు మేరలేదు. పాపాణహృదయుడు. కత్తంకోటికి సాయమిచ్చి నిజస్వామిని రాజ్యచ్యుతుని గావించినవరుడీతడు. తుదకు తానేరాజయ్యెను. తన్నుడుక్కొప్పువారిని కత్తినముగా దండించెను. ఏకైకవచ్చి మేకయ్యెను. నాయునికి సర్వసంపదలు సమకూరినవి. ఏకపుత్రికనుంగని పుత్రసంతతి నీయకయే నాయుని యధాంగి నూరేండ్లు నిండించుకొనియెను. నాయుని కొక్కటియే విచారము. తమపెనుక నీరాజ్యము పాలించువారెవరు?

మోహిని జగదేకమోహిని. సుగుణరాసి. నాయునికడుపున నిట్టి నారీమణి యెటులసంభవించెనా యను సందియము ఆత్మీయులలోనే తీరదయ్యె. మోహినింగని చకితుడుగాని మానవుండడు. ఆమె పొందుగోరిన ఇల్లాదారులు, జిల్లాదారులు వేలువేలుగలరు. కాని నాయుని చూపు

వేరు. తనకన్న మిన్నయగు రారాజును తన తనయ పెండ్లాడవలెనని నాయునితలంపు. తండ్రియూహ మోహిని తస్సగా గ్రహించినది. తండ్రియందు ప్రేమకన్న భయము మొడు. తండ్రికెదురాడుకత్తి తనయకు సున్న. నాయుని అంతరంగిక సైన్యాధిపతి యగు సింహాద్రి నాయునియందు మోహిని మనస్సు లగ్నమైనది. సింహాద్రి కీసంగతి తెలియకపోలేదు.

తన దినచర్యసంతయు ఆసాపండితుఁ డును ఆగతానాగతవేదియు, డిపాసనా తత్పరుఁడును పరమలొకితుఁడునగు శంకర భట్టు సలహాపైవనే జరుపుచుండు పరిపాటి నాయునికిగలదు. భట్టు జోస్యమునందు నాయునికిగల నమ్మక మపారము. ఇంత వరకు భట్టుజోస్యమునం దొకటియు పొల్లు పోలేదు. మోహినిఆశలకు శంకరభట్టు పట్టుగొమ్ము యయ్యెను. తన దాసిమూలమున భట్టునకంతయ మోహిని నివేదించ భట్టు అభయహస్తముసంగె.

నాయుని రాజ్యమునందు శాంతి, కోటలోశాంతి, మనమునందు మాత్రమది కొరవడెను. మోహినికి కన్యచెరవదిలి యుండలేదు. తనయమన స్సేయదృష్టవంతునియందు లగ్నమయ్యెనో ప్రశ్నింప

నాయునివద్దకి వ్యతిరేకము. వరునికొరకు నాయుడు దేశదేశములుగాలించివెదకించెను గాని తనమనసునకు వచ్చినవా డొకఁడును తగిలియుండలేదు. చివరకు భట్టు సలహా శరణ్యమయ్యెను. నాయుడు భట్టుని రావించి సంగతులన్నియు విన్నవింప వారముదినములు గడువిమ్మని ప్రార్థించెను. నిశ్చితదిన ముదయముననే భట్టు కోటలో బ్రత్యక్షమయ్యెను. నాయుడు బ్రశ్నింప 'ప్రభూ నిన్నరాత్రి అంబనారాధింప ప్రసన్నమైనదనెను. ఏమి తెలివిచ్చినదని యాతురతో ననియెను రాజు. 'నీప్రభువు మిగుల చింతాక్రాంతుడై యున్నాడు. మోహిని మిగుల అదృష్టవంతురాలు ఆమె సింహాద్రి నాయుని పరిణయమైనవెంటనే ఆమె కొక యమూల్యమణి దొరకును. ఆమణిని శిరమునధరించి సామ్రాజ్యమేలును. నాయుని సంక మక్షయమగుననుచు సంకర్థానమైన'దనెను. భట్టు భట్టుప్రస్తావన పూర్తికాక మునుపే నాయునిముఖము రక్తపూరితమయ్యె. నోటమాటరాదయ్యె. మితిలేని కోపమువచ్చెను. ఇదియంతయు సింహాద్రి మేలుకొరకు భట్టు పన్నినపన్నగడయని లోననుమానించెను. 'ఛీ! యెంతనీచవు కృత్యము. నాపరచానులలో నొకడగు నాతనికా!! నేనమ్మకాల! అంబనోటినుండి యిట్టిమాటలు రాజాలపు' అని గర్జించెను. తనకేమి కీడుమూడునోయనిభట్టు. ఏదియో మిషపై వీధిలోనికిహోయెను. రాజు ఆలోచనా నిమగ్నుడయ్యెను. ఇంతవరకు భట్టు

అవృతమాడుటకు కారణమేదియు గన్పట్టదు. 'నాతనయకు రారాజు పొందుగూర్చు నలెనని తలపోయుచుంటిగదా! అంబ ఏమనెను. సామ్రాజ్యమేలుననెను. నాతనయ రారాజును కేవలక సామ్రాజ్యమెట్లు' ననుచు రాజుతనలో తలపోయుచుండెను. చివరకు భట్టువాక్యములందు గురితగిలెను. వెంటనే నాయుడు అంతఃపురమునకుఁ జోయి మోహినిని బిలచి తనమనోనిశ్చయ మామెఱుఁదెల్పెను. ఆమె ముఖమునం దా శ్మశ్ర్యము పొడమెను. ఆమె మారాడక పోవుటచే తన యధికారమునకు లొంగి పోయెనని రాజుసంతసించెను. రోగిక్షీరము లభిలమించెను. వైద్యులుపాలు పురమా యించిరి. ఇంక చింతయెల! కొలదిదినము లలో మోహినీస్వయంవర మయ్యెను.

వారములు నెలలు గడచెను. పరిణయమై సంవత్సరమగుచున్నది. మోహిని కెట్టి మణియు లభించియుండలేదు. రాణియగుట కల్ల! అంబవాక్కులలో నొకటియు ఫలించలేదు. నాయునిమనమున పరితాపము మెండయ్యె. భట్టునిరావించి నాయుడు చరుష వాక్యములొడెను. 'స్వామీ నాజోస్య మిది పరలో సూటితప్పలేదే! జగదంబ నన్ను వంచనచేయునా! రేపటివరకు గడువిడ' నుచు భట్టు తిరోహితుడయ్యెను. మరునాడు భట్టు నాయునియెదుట ప్రత్యక్షమై రాజు అంబవాక్కునకు న్యాఘాతము గల్గునే! ఆమెవచించినదెల్ల జరిగిపోయినది. నీగొమరితకు మణి దొరకినది. తప్పుని

శిరమున ధరించినది. సామ్రాజ్యము నేలు నీయమంగులనయ ప్రేమసామ్రాజ్యము చున్నది. నీవంత మాచంద్రార్కముగ నేలుచున్నదని భట్టువాక్యము పూర్తి నుండు పరిస్థితు లేర్పడినవనెను, 'నీవబద్ధ సేయకమున్నే అంతపుర పరిపరములనుండి మాడుచున్నా'వని రాజనెను. 'రాజా శాంతింపుము! శాంతింపుము!! భారతనాటీమణి పృథ్వీవాద్య విశేషములు వివరయ్యె. 'రాజా కనుకూలుడగు భర్తదక్క వేరొక య నీవంత ముక్తయమయ్యె! నీముద్దులమనుమని కండ్లార బాచిరమ్మ'నుచు భట్టు మెల్లగా మూల్యమణి గలదే! లేస్కణి నాదలధరించి జారెను.

మం దు (దు)

క. ఎన్నో బాధలు బొందుచుండుమని న న్నిభూమి వర్జించి నా పున్నెంపుంసతి అగృరేగ దివికిఁ బూర్ణేందు బింబంబు వా ర్థిన్ని ద్రింపఁగఁజోయిన; ట్లిక మహాంధీభూత మాలిన్యసం భన్నాస్మ స్వనిషిద్ధతేవన మథానంబెన్నినా ధ్లుండినా.

ఉ. ఎంతలో పోవుచుండి రిదియేమిటి యేమిటి పుట్టియీగతికా మ్రుందుచునున్నదో తెలియరాదుగదా దివి యేమి యేడ్చుచే ముందుడనైన నాపనికీమాలిన బుద్ధికిఁ దోచకున్న దీ చందమెఱుంగువారు నిజజన్మతర్కింప వచింపఁ తెల్లదే.

(కృత్యము)

ఉ. ఏమిటిచిమ్మచీకటదియేమిటివెల్లు వియద్ధునీజల శ్యామలమైన మబ్బు తెరచాటున మింటి బయల్ల మధ్య సౌ దామినులకా బ్రదీప్తమగు భామములకా విహరించు నాజన స్తోమములేమిటో అనియె సుమ్ము యదార్థ జగమ్ము నీవికిఁ.

ఉమర్ అలీషా.

గృహలక్ష్మి

శ్రీమతి అహమ్మద్‌జీవనీ. శ్రీమతి శేషమహమ్మద్‌జీవనీ

శృంగారము

శ్రీమతి గుమ్మడివల దుర్గాబాయిమ్మగారు

సుభద్ర యిప్పుటి వవనాగిరికి శ్రీ లలాగ బమ్మలు, కమ్మలు, సిమ్మలు లేకుండా పూర్వకాలపు శ్రీం సుల్లే యెల్లప్పుడు పురాణగాథలతో కాలక్షేపం చేస్తూండే పాద్యమణి; నిరంతర పరివేషా పరాయణ; అస్త్ర మామలకు ఎదురాడక వారు చెప్పేపనులు భద్రాపహించి చేయు క్షమాహునీటి; అన్నామరు లగు నీరవాంధ్రకు పాక్షా దన్ను పూర్ణాదేవి; ముసల, అంత అందంగా వుండకపోయినప్పటికీ చామనచాయని దేహం, ఆ ఆకర్షణతో వికాటశైతాలూ, ఎల్లప్పుడూ నవ్వుకూలికే ఆ ముఖకళ చూస్తే సౌందర్యవతియనే చెప్పవచ్చు. అట్టి సుభద్ర గుణాలకి న్యూతిలేకంచాయి అర్తగారు వెంకటనరసమ్మగుణాలు. *లోబా లోకమా లేవా లోదలిమిద చెయ్యిచేసుకుంటేనేగాని చేతి మరద పడంది లోపస్వభావురాలు; ఆన్నిమీసై యింట్లో అందలూ గడగడలాడవలసిందే; పెనిమిటి సో కల్పన గదా! అందులో అన్నదమ్ము రెవరూ లేకపోదంవల్ల పుట్టింటా రా న్నంతా ఆవిడికే కలిసింది. ఇంకేం కొదవదీ? సర్వవిధాలా అధికారం తెలాయెస్తా వుంటుంది. అఫీసులో కలెక్టరైనా యింటదగ్గల సర్వంటులాగ వుండవలసిందే; లేకపోతే భర్తయేది చాణ్ణి పుట్టించిన బ్రహ్మయేది నీవు పెట్టవలసిందే.*

జగన్నాథం సర్వసద్గుణ సుభూర్ణుడు. తల్లి దండ్రులయందు భక్తి యెక్కువగలవాడు. భార్య అన్నప్రేమే గాని తల్లిమూట బవచాటలేదు. అదీకాక కలవుల్లో రెప్ప యింట్లోవుండేదిమీద లేచుగా. అందు చేత భార్యయొక్క కష్టాలేనీ తెలిసేవికావు. ఇలా వుండగా ఇక్కడ సుభద్రకు *లోబా లోబా* వాధ రెక్కునై పోయాయి. “అసలే *లోతి* అందులో నిప్పు తోక్కి కల్లుత్రాగిన” దన్నట్లు ఆ వూళ్లో ఓవరోసీరు

గానున్న ముద్రమృత్యుంగాలి భార్యవచ్చి “వెంకట నరసమ్మదివా! మీవాడికి పెళ్లయిపోయిందిగావి, లేకపోతే మీ రెండేదీవా అంతకల్లుయిచ్చి మీలాంభవా లన్నీ జరిపి మాషిల్లనిచ్చేద్దను గదా! ఏంచేస్తాం, చెయ్యకాలిన తరవార ఆటలు పట్టుకోదంగాని. కుళంగా ఏదో చదువుకోండిగదా! పిల్ల చల్తుంటా వుంటుంది. అర్మణి బాగా వాయిస్తుంది, కలిసొచ్చిన సంబంధం చేసుకోంటే బావుండును, ఇంకేవంటి బాధవుంది?” అని యీ నిప్పులో కొంత నెయ్యి పోసేది. అందుమీద యీ అగ్ని రవులుతూండేది, ఎన్ని కష్టాలొచ్చి సుభద్రమూలం భక్తిగా ఆ శ్రమామలకువా నేవచేస్తూ భర్తరాకకై ఎదురుచూస్తుండేది.

2

పరీక్ష బాఖరైనాయి. జగన్నాథం కలవులకు యింటికి వచ్చేకాడు. బ్రహ్మరథం పట్టింది సుభద్ర. వెంకట నరసమ్మ వార్యలేకపోయింది. “వవకున్న నుని లాంటి తనకుమాదునిదగ్గ ఆ సుభద్రకు నిలబడదానికే నా అర్హతవుందీ?” అనుకోంది. ఇంటిలో నీవంటా తెలుగుతూంటే చాడిదగ్గల కొలదిదయ్యానికి మల్లే యిండుకుందాలి? నే బ్రతికుండగా చూడలేను. ఏదో అప్పుడు నా మెదదిలేచే న గాని, ఇప్పుడుమీదా వాకోడును కష్టపడుతూంటే రేతకానిదానిలాగ ఊరు కోవలసివడేవా? ఈ దయ్యం గలేందే నాకేం నిశ్చయలాంటి కాళ్లకి కడుపుకి అచ్చొచ్చిన సంబంధం. ఆ వోవరోసీరుగారి కుమార్తెను పెళ్లిచేసేస్తాను.” అనుకుంది. ఆ *లోబా* అయిదారుమాట్లవా కొట్టి వుంటుంది సుభద్రను. “దీన్ని తగిలేయడ మేలాగా?” అనే ఆలోచన పగలల్లా, కొనక తనింట్లో నాఖరీ

అప్పులస్వామిని పిలిచి సంగతంతా చెప్పి ఎలాగైతే
రాత్రి రెండుగంటలవేళ సుభద్ర గదిదగ్గర నిలబడ
మంది. వాడు ముందోపుకోలేదు గాని అమ్మగారు
చెయ్యలేదేలేనీసరికి ఒప్పుకున్నాడు. అహ! అర్థ
మహిమ! యెక్కడదాములో మాతాత్మకులకు గూడ
పరస్పర విరోధభావాలు కలగజేస్తుందిరా! ఇంక
యొకకుచ్చుని దుప్పడం త్రొక్కించుటో తక్కు?

సుభద్ర రాత్రి పదిగంటలవఱకు గృహకృత్యాలు
చేసుకొని చెంబుతో ముందినీళ్లు పుచ్చుకొని పడగది
లోకి వెళ్లింది. కసరికొట్టిసింది వెంటటవరసమ్మ.
“మేలేదో మాట్లాడుకుంటూంటే నువ్వెందుకే
యిక్కడికి? వెళ్లు. తనవారే వస్తువుగాని లే!”
పొమ్మంది. ఏంచేస్తుంది వసారాలలోనే కొంతవేపు
బూస్సని నిద్రకాగలేక అక్కడే పైటకొంగు పఱచు
కొని పడుకుంది. ఆ వెళ్లడ కలుక్కో గాని రాత్రి
రెండుగంటలవఱకు కొడుకును తేల్చుకుంది. చాలా
కాలానికి కలకుకొని కష్టముఖాలు మాట్లాడుకుందా
వని ఎంత ఉలలాటపడతాలో నవీన దంపతులు?
జగన్నాథానికి అసలు సంగతి తెలుస్తేగా! తనమీది
ప్రేమచేతనే తల్లి యింతరాత్రి కష్టముఖాలు మాట్లాడిం
దమకొన్నాడు. ఈ వొక్కరోజు తల్లిమాట వింటే
లేవటమంది నిలాసాగా వుండొచ్చు కనుకున్నాడు.
ఇంతలో వసారాలలో చప్పుడైంది. మాతాత్మకు
లిద్దరూ చూడ్డానికి వెళ్లారు. మంచందగ్గర నిలబడి
యొన్న నాటకు అప్పులస్వామిని, లేస్తూన్న సుభద్రను
చూడారు. తెల్లబోయింది సుభద్ర. నాభివాడు తన
మంచందగ్గర కలవచ్చేడో తెలిదు. ఏదో చప్పుడైతే
తనమాదా లేచింది. ఇంతమా కారణరాలు వెంటట
వరసమ్మ వూరుకుంటుంది!

“అహి! నీమొగం తగలెయ్య! ఎంతవని చేస్తు
న్నావే! ఇధనా! నువ్వెవడవురా! అప్పులస్వామి!
నుక్కో? నీకేం పోయేగాలం వచ్చిందిరా! తినుద
లేక తిన్నింటివాసారే తక్కువెట్టడం? ఇంకే నీ

వ్వు నేడేవుంది. మావస్తువుమందిదికావోయోక ఇంకా
కదలవేం?” అంటూ నిజంగా కొట్టేదానికి వుల్లే పో
తెచ్చి నేమబోయే సరికి పోపోయా దప్పులస్వామి.
ఇంక సుభద్రపై వానాహంగమూచేస్తూ, చిరక
లంతూ తెల్లవారేసింది కేకలతో వెంటటవరసమ్మ.
జగన్నాథం భార్యయెక్క నులుం తనకుతెలియమ
గాని యేంచేస్తాడు? ప్రత్యక్షంగా కనబడుతుంటే.
తల్లియాజ్ఞకు బద్ధుడ వాల్సొచ్చింది. తిరిగి వివాహ
మయిపోయింది వెలకోకాలలో. ఓచరే నీరుగారితో
వియ్యమందినందుకు ఉప్పొంగిపోయింది వెంటటవర
సమ్మ. పోవం సుభద్రదనముందునుయ్యి, తెనుక
గొయ్యిపొటొచ్చింది. ఏంచేస్తుంది; పుట్టింటియాక
లేదు, తల్లిదండ్రులు సుభద్ర పెళ్లయిన సంవత్సరం
లోనే చనిపోయారు. ఓమేనమామమాత్రం ఉన్నాడు
గాని ఎక్కడున్నాడో తెలిదు. ఇంక ఆత్తింటిసిరి
యిలావుంది. ఇంక దానీదానిలాగ యింట్లోపని చేస్తూ
వుంది. ఆవ్వు రప్పకు వచ్చిపోదానని మాదిదగ్గఱకు
వెళ్లేది. ఆ పమయానికల్లా యెవరో వకరు వచ్చే
వారు. అవమాన దుఃఖంలూ వుండివస్తుటికి వాగుని
నేవ మానేదికాదు. ఎప్పుటికైనా రహస్యం దాగు
కుందా? వెంటటవరసమ్మ వొప్పుకున్నప్పుటికి వూల్లో
వారు తన్ని తగిలేకాదు అప్పులస్వామిని; భార్యాబిల్ల
లను పోషించలేక అల్లల్లాడిపోతున్నాడు. ఇంకెవ్వరూ
గూడ నాభి యివ్వడం మానేకాదు. పైవుయ పోదా
నున్నా కబ్బులేదు. ఉన్నదబ్బుల్లా అదివఱకే ఖర్చు
పెట్టేశాడు. ఇంకేం చేస్తాడు? కోరితగిలించుకొని తిర
గడం ప్రారంభించాడు. ఓరోజు ములమ్మణ్యంగా
రింటితే ముట్టికే వచ్చాడు. అదగలేక అదగలేక
“అమ్మ! ముద్దీ.” అన్నాడు పో! పో పోకిరి
పెడనా! పోతావా? గంటించనా!” అన్నాడు
ములమ్మణ్యంగారు.

అప్పు:—బాబూ! నిన్నటిమంది తిండిలేక మల
మల మాడిపోతున్నార విల్లలు. రక్షించండి!
బాబయ్య!

మల్ల:—ఏం? పెద్దపప్పు చేయకపోలేకం?
ఈ యేడ్పు లేదనకపోలేకం? పెద్ద! పెద్ద!

అప్పు:—బాబయ్యా! క్షమించండి! నేనక గడ్డి
లిపాను. పాతికరూపాయ లిస్తానంటే ఈ పెద్దపప్పని
చేశాను.

మల్ల:—ఎవర్రా! ఏమ పాతిక రూపాయలిచ్చి
ఈపని చేయించినవారు?

అప్పు:—వెంకట వరసమ్మ గారండీ!

మల్ల:—ఛీ! దుర్మార్గులైనా! ఆ యిల్లాల్ని
గూడ యిండులో తోస్తున్నావా? తమ్ములివేవు.
బాగ్గె!

అప్పు:—పిల్లలతోడు బాబయ్యా! నేనుచెప్పే
దంతా నిజమిండి! నమ్మలే నమ్మండి! లేకపోతే
మనీయిండి!

మల్ల:—నిజవా? ఆ నిజమేమిటో చెప్పు!

అప్పు:—అనేక పాఠశాలలను నమ్మ పెద్దమ్మ గారు
పిలిచి ర్నాతి లెండుగంటలకల్లా మధ్యప్రమ్మ గారి
గదివద్దకు తచ్చాడమన్నారు. “ఎందుకండి! నేనాపని
చేయ్యకు” అన్నాను. అప్పుడు దయ్యి: పోవద్దేదయ్యి:
చాకిచ్చి నాచేత వాపించుకున్నారండి! పాతిక
రూపాయల కాకపడ్డావండి! నే చేసినపని తప్పే
రాలు! మీ పాపాలమీద పడ్డాను బుద్ధాద్వంది. ఇంక
నేనా నమ్మకపుంటే ఇంకెరిండి పెట్టించండి అకలి
దహించుకుపోండి.

మల్ల:—అబ్బా! ఎంతసెరబానిశే! వెంకట
వరసమ్మ! నిజంగా అలాచేసిందిరా?

అప్పు:—నిజమిండి! బాబయ్యా! మధ్యప్రమ్మ
గారేమి యెరుగిందీ! నేనాచ్చివట్టు తెలవడానికి
వగినదనే అయిత్తి లేపిందికాని, అవివ నిజంగా గూర్
చేసేవండి!

మల్ల:—ఛీ! యీరూపాయలన్నుకొని రింజ్యం
కొనుక్కో! పళ్ళాక్షాపం వచ్చింది గనుక నాకు
పదతావులే!

అప్పు:—కలవు దయచేయించండి; బాబూ!

మల్ల:—పెద్ద!

3

మల్ల:—బానీ! బానీ! నే చెప్పినమాటలు
జ్ఞాపక మున్నాయా?

బానీ:—అ! జ్ఞాపకమున్నాయి వాళ్ళ గారూ!
కానీండి నేపెద్దక సవరిస్తానామా!” అని పెద్ద
పోయింది బానీ. మల్లప్రమ్మణ్యంగారు అప్పులస్వామి
చెప్పిన మాటలన్నీ నమ్మి “వెంకటవరసమ్మకు ప్రాయ
శ్చిత్తంచేయడం తెలుగా?” అని అలాగింది తన
మహారై బానీకి పిలిచి నేర్పవలసినవన్నీ నేర్చుకూ
తుండేవారు. కాలేజీలో చదువుకూ ప్రపంచవా గ్రలు
నాలుగూ మింటావుండవం వట్లము, అసలే బుద్ధిమంతు
కాలాటవట్లను బానీ తల్లిదండ్రుల మంటలుమిది అవ
గాహనచేసుకుంటూదేంది. అ క్రమాలింటికి పెద్దన తర
వారే చేయవలసిన పనులన్నీ లోనా పోతం వచ్చుగిం
చేసి. మధ్యప్ర కస్త్రాలు ఎప్పుడు పోగొట్టావా అనే
అలాగిందేది. ఏం? మధ్యప్ర కస్త్రాలుపడితే తనకేం?
దయా ప్రభాగ్యయగు బానీ అభ్యాసంగా తనలోటి
యొక్క శ్రీవక్త్ర కష్టపడుకుంటే పూరుకో గలదా?
పనుస్త విద్యల్లాను శక్తియుష్టరాలగు బానీ తనచే
కావలసినవనికే నెమరీసుందా? క్రామణమానవని,
అట్ల తద్దనీ ప్రసీపందుక్కి బానీకి తీసుకెళ్లేవారు.
అక్కడకి పెద్దపప్పుదల్లా మధ్యప్రపాట్లుమూచి బారి
పొందేది. ముఖంపేసి కూడాను.

కొన్నాళ్లకు బానీ వ్యక్తిరాలయింది. వెంకటవర
సమ్మ విన్నందుకుంది. అందఁడైనపిల్ల, చదువుకొన్న
పిల్ల, చైతన్యవంతవల్ల కొడుక్కిగాని యే పెద్ద
పురోగంజేనా అత్రులే కొనుకు, కోరలు ఇంగ్లీషు
మట్లాడుకుంటూంటే వరదాగా మింటా కాలక్షేపం
చేయించు, వంటకేవో మధ్యప్రతుండికమా? ఇంకేం
దులుకుకూ ముగ్ధుందాచేసుకుంది. పైవ పై వందేమా?

నుభవించుచున్నది. ఇది కలెక్టరుగారు స్వయం
చేసేవారు. తరువాత “కోదలు సువర్ణాదీన వస్తువులను
మంచిది కావచ్చు!” అంటూ వారుగొంతలు జానకి
నెత్తిమీద పోతారు. కావలసి కోరికెప్పుడున్న పిల్ల
గదా వెంటటవరము చూడకొంటుందా! కొద్దివేధన
మందయినప్పటికీ ప్రాగంధంకీ సమాధానం చెప్పింది
నుభద్ర చెడువదలకల్లానే నిశ్చలంగాంటి నిధి పోయా
రంటూ. అదేమంటే నమ్మేవాళ్లవరు? అదివలన
తెలిసిపోయాయి వెంటటవరము గుణాలు.

కార్యంలేమిటోని వినిపిల్లను మీరు తీసుకెళ్లమని
తోందట చేస్తున్నారని నుభద్రమ్మకొంగారు. దివచారా
లయింతరవార ఆ అవకాశం కాస్తాతీయకొని జానకిని
తీసుకొచ్చింది వెంటటవరము. జానకి ఆత్రాకింటికి
వెళ్లిన కొద్దికొద్దిగానే తొట్టిగారి వుద్యోగమే జగ
న్నాభావించాడు. ఏ సోటితో జానకి తిట్టాలో
ఆ సోటితోనే భూషించారు లోకం. వెళ్లిన రెండు
భూడు వెలలు అలవాటయ్యేవలనూ ఆర్థికావస్థ
అనుభవగానే వుంది జానకి. అక్కడనుండి కొంచెం
పెంపరపుమాటలు, వెళ్ళిందింటలు ప్రారంభించింది.
కోరికేమిటన్న పిల్లమ్మా, ఏమీ అవలేకపోయింది
వెంటటవరము. ఒకప్పుడెప్పుడో మాకలేస్తే
టిల్లిగాం వెళ్లిపోయేది నుభద్రమ్మకొంగారు వల్లకీ.
అయిన అల్లుడు లేకుండా యాచించి “ఇంకెప్పు
డో మాకలేకపోయే సందర్భము యిచ్చించేస్తా
నంటూ ఆదానిడిలేసి పోయేవాడు. కొడుకొచ్చేవరి
కల్లా యీ సంగతి చెప్పడామని ఎదురుగా వెళ్ళలోయే
సరికి జానకి కనిపెట్టి లేచే ముందుగా వెళ్లి కావలించు
కొని తీసుకుపోయేది గదిలోకి. అక్కడికిమాడా రా
వలసిలేకుండా గడియనేసి చుట్టే వెళ్లిపోయేది. పగ
ల్లా ఆసీమలోను ఇంటిదగ్గరయ్యి వున్నా జానకిదగ్గర
తప్ప యింకెక్కడికీ వెళ్లడానికి నిశ్చయించింది జగ
న్నాభావించి. ఒకప్పుడెప్పుడో పగరాపుడై లేచే
మంటూజోట్టానికి కల్లుకు వెళ్ళేవాడు. ఇల్లా రెండు
వెలలు కొడుకుతో ఖాల్లాడ్డానికి పిల్లలేకుండా చేసింది

వెంటటవరమును జానకి. ఈ అవకాశం భరించలేక
వెంటటవరము యిరుగు పొరుగువారినో చెప్పకొని
విచారించేది. “ఏమమ్మా! యిద్దమంటరాతైన
నుభద్రమీద లేనిపోనికేరాలుకల్పించి కోరికొడుక్కొ
రిందో వివాహంచేసి యిప్పుడీ కోడలిమీదమాడా
నేరాలేవా? ఏ కొచ్చిన యేళ్లు యెవరికొచ్చాయి?
చాలు! చాలు! సుఖకో వచ్చిపోయేరు” అని
చారు చివాట్లు తగిలిస్తే నోరుమానుమని యింటికి
వచ్చేసేది. ఇంకో వికృతానికిమాత్రం సంతోషం
చింది. నుభద్ర నేలుకోలేదనే. ఆ సంతోషంమాడా
కలకాలం నిలవదలా. “మా నుభద్రమ్మకొంగు నేలు
కుంటేనే గాని నేనుమాడా మిమ్మ లేనిదాననే.” అంది
జానకి. నుభద్రగుణాలు తమ మాయగా తేలి
కాయి కాబట్టి నుభద్రమమాడా ప్రేమతో యాడు
న్నాడు జగన్నాథం. ఇంక యీలుగులు, మాతలిరు
వులు ప్రారంభించింది వెంటటవరము. కోలాసు
వోమాకేవా కాళి మామకొని నుభద్రమ తిరు
మానేవుంది.

ఒకసారి నంటకాలస్యంగా మడికట్టుకుందని
వెంటటవది తెగతిడుతోంది. జానకి వింది. “ఏం
వమ్మా! మీరుగాని యిలాతిట్టిరంటే చేరేవుండోయ్య
తని మామోలేక యేంటిలే కేలు? చేపటినుండి మీరే
మడికట్టుకోండి! మేం చేసేదిలేదు. వుంటేవుండండి!
పోలే పోండి.” అంది జానకి. అమాటకీ నిలుచున్న
పాటున కూలబడిపోయింది వెంటటవరము. గట్టిగా
మాట్లాడే యెదురులాగవచ్చి పదిపోతాడు నుభ
ద్రమ్మకొంగారు. తనకోలామై తనకుకలిసిన వుట్టింటి
ఆస్తి కోడలివేర రాస్తేకేగాని పిల్లనివ్వడంటే సంతో
షంగా రాసి జానకిని కూర్చించి కొడుక్కొ. ప్రాంతా
ముద్దకోడలంటుండేవారు జానకి. ఇప్పుడుగాని
జానకిమీద నేయలు పెచ్చారతోచేస్తే నేన్నీళ్లు బయ్లు
తారు భయంకరింది. నడూనువతో మాట్లాడ్డాని
మాడ్డా నోరుకోలేదు. మట్టిమట్టి విచారించింది.
ఇంతటిమా నుభద్రమంటే సని తల్లికేమగానే వుండేది.

౪

చంద్రశేఖరాది చంద్రుల్ని బావకి పురమాయువువల్ల బొబ్బిట్టాండించి వెంకటవరసమృత. బగన్నాథం బోం చేసి పెళ్లిపోయాడు. సుధద్రవ బావకిమాదా వడ్డించి తమపెట్టుకు రింటూంచి బాగ్గవి వీలవకుండానే. బావకి సుధద్రా మంతవాబాడుకుంటూ భోజనానికి వచ్చారు; వడ్డించిన వి ప్రశ్న చూచి తెల్లబోయింది బావకి. సుధద్రవ వడ్డించిన వి ప్రతిబో ఏవైంది? కూర, అన్నం! బావకి బొబ్బిట్టుపెట్టి తనకు పెట్టుకొని సుధద్రాపై కోపంచేర పెట్టడం మానేసింది. అదికనిపెట్టి బావకి చట్టవ తనవి ప్రతిబోని పిండివంటలు సుధద్ర వి ప్రతిబో పెట్టేసి గలగలా వెంకటవరసమృత పెట్టుకున్నవన్నీ తనవి ప్రతిబో పెట్టుకునుంది.

“అయ్యో! అయ్యో! అదే? బావకి! మైల పచ్చకాన్?” అంది వెంకటవరసమృత.

బావకి:—మట్టాడకమ్మ! నీచప్పునిచేసి పైగా మట్టాడుతారు. ఇంటికి పెద్దకోడలే! పరమ పతి ప్రతే! అట్టిరానిమీద లేచిపోని నిండులుతెగిసి చాచి చాచివన్న పీసంగాకాచి తిరిగి కొడుక్కి పెళ్లిచేకాయా!! దైవంలాచూపేదే! అందంగాలేదవా? శ్రీమతీ రూపం, నులంగని యీ పెద్దవర్త్యచాకి బోనులంతా కూడ మిమ్మ చేపనిగా చెప్పుకుంటున్నారే! మీ గొప్ప వాదగ్గ శేంపనకిరాదు; మామీద మీరు ప్రేమగావుంటే మిమ్మల్నిగ్గ కిగ్గద్రో పూరించుకొంటామే! ఇంక మీ కిష్టంలేకపోలే చేంచేయండి! కలుపుకీస్తాను.” అన్ని మాటలు వింది వెంకటవరసమృత. కళ్ళ పెంట నీర్లు గిల్లవ తిరిగాయి. చట్టవ బావకిచేతులు పట్టుకొని ఏడవడం ప్రారంభించింది. “పశ్చాత్తాపంబొచ్చింది, యింకే వడసూడ”దమకొంది బావకి. కొంతపేపటికి గద్దడవ్వ రంతో “క్షమించు” అంది వెంకటవరసమృత. అప్పుడు సుధద్రవచ్చి “అత్తా! మిమ్మల్ని క్షమించడానికి యేదర్హలమా? మీ అకిర్వచనఫలికంవల్లే యిల్లా త్రున్నాము. ఈదగ్గోండి.” అని వెంకటవరసమృత వసారాలాకి తీసుకుపోయి ఉపచారాలు చెయ్యడం ప్రారంభించింది. బావకికూడ సంతోషించి నూతికి పోయి స్నానంచేసి త్వరగా చంటుచేసి వెంకటవర

సమృత భోజనానికి నీలింది “రాత్రి పలకాగం చేస్తారే! ఇంక తివసూడను.” అంది వెంకటవరసమృత. “ఇప్పుడుగాని మీరు భోంచేయకపోలే ఇంకా కోడు వుండనుంటూ.” అంది సుధద్ర. తప్పుది పరిగా చూడి కట్టుకుని రెండు పెంతుకులు కొరికించి వెంకటవరసమృత.

సాయంత్రం వయ్యెసరికి ఇద్దరిగోష్టిగామట్టాడు కంటూన్న అత్తాకోడళ్ళనుచూచి అశ్చర్యపోయాడు బగన్నాథం. అనందంతో “అమ్మ! నాకు ప్రతాపమే అర్థమొచ్చింది.” అన్నాడు. “మీరుచెప్పిన వాగ్ధకంలే కుభవార్త చెప్పితే యేదొస్తారు!” అంది బావకి.

బగ:—ఏదె బంది?

బావకి:—తంకోలామండి మీజ్జు మానేశాం.

బగ:—ఎంచేతో?

బావ:—అర్థ మామీద ప్రేమలావుంటే.

బగ:—అయితే! అర్థగాని పూర్తిగా పలకా చేసుకోవ్వావన్నమాటే?

బావకి:—అదే తెలుగుగాను.

బగ:—పెంకా!

వెంక:—కుంకా!

బగ:—అదేవమ్మా! నువ్వలాంటావు?

వెంక:—నాయనా! చిన్నదయినప్పటికి బావకికి ఉన్నట్లుది మనమందీ! పాపా బావకిచేతే. అశాశ్వతం వైవ రిమత్రుమూచి అందఁవనీ చూపించాను. మనీని రాయకింద భావించి మహాపాప మొడికట్టుకున్నాను. ఇంక వాచెట్టలన్నీ మతించిపోయి కొత్త వెంకటవర సమృతమకొండి!

సుధద్ర:—గతజలపేరువంధం వెండుకర్తా! భోజనానికి లేవండి!

వెంక:—నాయనా! తే! మడికట్టుకో!

కొంతకాలం వయింది యిద్దరిమనఁదన్నీ చెకో ప్రక్క మాకోపెట్టుకొని అనంతిస్తోంది వెంకటవర సమృత భాగవతంమీటూ బావకి ఒక్కొక్క పద్యమే చదువుతూ అర్థంచెప్తుతోంది. అదెల్లప్పుడూ దిన చర్యగా! అగ్గిమాలక్కి అల్లూగో ఉంటుందని నమ్మకం బకనుర్థం ఉంటే ఉండమా?

పురుషులు నానాటికి ప్రబలుచై స్త్రీ ప్వాతంత్ర్యము వణగద్రొక్కి వారిని పలు బాధలు జెట్టుచున్నారను గోల క్రమక్రమ మగుచున్నయది. ఈ సమస్య పరిష్కార మునకు పెక్కు త్రోవలు మా సోదరీమణుల కిదివఱకే జరిపియుండునేమో గాని మేము కూడ ప్రకృతము యీక్రింది మరులుమందు లమోఘముగ బనిజేయుటచే తెలియజేయు చున్నారము. ఈ మందులుగూడ రెండు తెరంగులు. ఒకటి వస్తురూపమున పురు షుని నారగింపజేసి యతని కేరీర మానసికా రోగ్యముల తెరచి కులకళంకము లాదిగా సాపథలము జూచుట. రెండవది విజ్ఞాన రూపమున నాతని మనస్సును తడువరి యాతని నర్వకార్యములను సులభముగ సునాయాసముగ నెరవేర్చి స్త్రీ పురుషు లిరు వురు ఇచ్చాపూర్తిని బడసి సుఖించుట. మందు లొక్కటొక్కటిగ క్రింద పొందు పరచుచున్నారము.

మొదటిది:—జైట దిరుగుచు సంపాద్య మున్నకై పలుబాధలు బడుచున్న పురుషుడు కొన్ని కారణములచే నింటికి వచ్చినపుడు యింటనున్నవారిపై కోపము వహించుట గలదు. దాని నపుడే తొలగింపకున్నచది సాధారణముగ స్థిరముగ నాటుకొని తుదకు ఇంటనున్నవారియొడ జగుప్పకుగూడ కారణ

మగుచుండుట విదితమే. ఈ రోగమున కాదియందే యీ మందు ప్రయోగింపవల యును. కోపము వచ్చినట్లు తెలియగనే శాంతము వహించి, వారు చెప్పినవెల్ల గ్రహించి, మెల్లగ యొద్దజేరి, “సావము వంతులుగావీ బయట ఏమిటో నొప్పి గల్గి వది. అధికా క్లేమన్నారో? నీ రివ్వనా? ఫలహార మేమైన చేస్తారా!” అని ప్రారం భించిన కోప మింకను అదట నూర్చొని ఊండునా? ఆరెడు మాగవును గాదా? కోపము తీరిన ఇష్టము వచ్చినట్లు నడిపింప గూడదా? అదియును గాక ఒకమా రిట్లు జేసిన మరొకమారు కోపము రాకుండుటయే గల్లును. పై మందు వేయక, “ఇంటికొచ్చే నేళకు చిటనుట ‘లాచునూ’ ‘వస్తా’ లేమి టండీ” యని మాటకు మాట ‘బారీ’ చేయించిన తత్ఫలితము అందరికిని తెలిసిన విషయమే.

రెండవది:—మనజాల కత్యంత ఇష్టమైన వస్తువులలో భోజన మొకటి. పురుషుని లోబరుచుకొనటకు ఇయ్యదిగూడ చాల బనిజేయును. పురుషుల కే వస్తువు మిగుల యిష్టమైతదో గమనించి వాని కది పలు మారు సమకూర్చుచున్న దీనితో నమాన ముగా బనిచేయు భోషణము వేరొకటిలేదు. క్రమక్రమముగా పురుషుడు సంపూర్ణముగ

లోంగిపోవుట తటస్థించును. ఇవను కొంచము శ్రద్ధ దీసికొనుట మంచిది. ఎదురాదిన తమకత్యంతప్రియతమమగు వస్తువు లభించదు గదా యను భయము వారి నావేసించును.

మూడవది :—మనిషి కేదైన కష్టము గలిగినపుడు దానియందు పాల్గొని దానిని సాధ్యమైనంతవరకు అతనికి దోషకుండునట్లు జేయుట. ఇతరులకు కష్టములు గల్గినపుడు గాని బాధలేక ఆయాసము గల్గినపుడు గాని మన మెతో వరితపించి వానికి తోడ్పడుటకు లేక ఉపచరించుటకు ప్రయత్నించుము గదా? జీవితమునందు భాగస్వామియగు పురుషునకు తోడ్పడుటకు ఉపచరించుటకు గమనించినచో ఎట్టి ఫలితముల నొనగునో యెరుగని విషయముగాదు. ఈ విషయములలో అతని మనస్సంత సంతోషపెట్టిన తన ప్రియసతికట్టి సమయములెంతగా ఎంతగా నుపచరించు? ఎక్కడనోయున్న రాతి విగ్రహమును దెచ్చి యొకచోనుంచి సకలోపచారములుచేసి సకలము ఆర్పించి ప్రక్షాళన తముగ భోజనమిడి, స్థిరీకరముగా నయ్యది యనుగ్రహించునని తలంతురుగాని సజ్జపుడై దయాదాక్షిణ్యాది సకలగుణముల కిరవగు మీ భర్తల కెప్పుడైన యట్టి యుపచారములు జేయుచున్నచో మానవుడైన వాడెవడు మరునగలుగు? అంటే చేసినవన్నియు గ్రహించి పెట్టినవన్నియు గుటకాయనావహా చేయునని మనుష్యులకట్టి సేవలు చేయ నిరాకరింతురు. సేవ లనుభవించని విగ్రహములచే మీరనుగ్రహింపబడుచో జీవములతోనున్న

విగ్రహములు మిమ్మునుగ్రహింప వన నమ్మనగునా? దీని కేమందుపాటి?

నాల్గవది :—ధనమనలే లేదు. ఉన్న జీతాలు ఉండబెట్టికి లిండికి గుడ్డకు కూడ చాలక యిచ్చుజీతాలు గల కాలములో భర్తలను లేక తండ్రులను, సామ్యులని మరి తరములని బాధించువారి నెంతమాత్రము ప్రేమింతురో మీరెరుగనిది కాదు. అట్లు గాకుండా విద్యాదిగుణములే అలంకారము లని యున్నట్లయితే, వట్లు మీరు భద్రముగా వాడెదవని వారికి తెలిసిన, వారికి వచ్చు ప్రతిము మీవద్దగాక యింకెవరునుండును. వారికా నమ్మకము గలిగింపవలయును గాని ఖజానా చేతిలోనున్న రాజ్యములు వారెవరు? తరువారీ మీకత్తి కడ్డమెవటి?

ఇక ఐదవది భర్తచెడుత్రోవను సంచరించుచున్నచో “అయనకు చెప్పే డెట్లా” అని ‘మనకెందుకులే ఆగ్రాడవ’ అని “ఇది అంతయు నాదురదృష్ట” మని ఊరకుండక సమయము నందర్భము తెలిసికొని మంచిమాటలచే నయమున ప్రియమున, (మీ రీ మందులన్నియు నేర్చి యంటే భయమున గూడ) వారు చేయుచున్న దుర్మార్గమును గురించి బుద్ధిజెప్పి నన్మార్గమునకు తీసికొని రావలయును. వారియెడ విసుగుకొనకుండ క్రమ క్రమముగ యీ మందు ప్రయోగించుచో రోగము బాగుపడుటయే గాక యింకొక మారు ఆరోగ మాలని కంటదు.

ఆరవది :—విషయవిధేయతలు, వివేకము, దయ, ఓర్పు, సత్యము, శౌచము మొద

లగు వస్తువులు సమానముగ చేర్చి నున్న గ మర్చించి మాత్రలుచేసి సమయానుకూల మను అనుపానముతో నొక్క టాకటి పురు షులచే సేవింపజేయుచో తప్పక వశ్యు లగు దురు. మొద్దుస్వయాపాలను జూచిన ఎవరి కైనను మొల్తుబుద్ధియే! వివేకశాలినియై ప్రజ్ఞాశాలినియగు భార్యను జూచిన పురుషుని కెపుడును భయమే! ఆమెను కష్టపెట్టుటకు సాహసించజాలడు సరికదా, ఆమె అనతి మీరుటకై న తలంపజాలడు.

ఉట్టివే ప్రపంచమున మరులు మందులు. వేరొండు మందులు ఎదును గానరావు. ఇవి ఎవరియంతకు వారే సమయానుకూల ముగ తయారుజేసి వాడవచ్చును. గుణ మున కెంతమాత్రము లోపముండిదు.

ప్రకృత స్త్రీస్వారంత్రియ సమరములో వనితా లోకము సంపూర్ణము గెలుపొందిన, నిరం కుశ ప్రభుత్వము జరుపుచుండిన పురుషు లెపుడును ఒత్తిడిజేయుటకు కాచుకొనియే యుందురు. కాన నది, మా సోదరీమణుల సంపూర్ణవిజయము కాజాలదు. కాని పై జెప్పినవాని రోగలక్షణము వనుసరించి ప్రయోగించుచుండిన పురుషులపై సంపూర్ణ విజయము బడయుటయేగాక, వారిచే కావ లసిన కార్యములను సులభముగ జేయించు కొనవచ్చును. కాన మా సోదరీమణులకు మేము చేయు విన్నవ మిది. ప్రపంచమున నుత్తమోత్తమముగు మరులుమందు లివియే. వాటిని ప్రయోగించి జయశీలరగుదురు గాక!

అరణ్య రోదనము

చాలీ చాలని మేతవేసి మరి నా సంతానమునో రోసి నా।
పాలన్నీ తెగదీసి యమ్ముకొని సంవన్నుండవై నావు: నా
తోలున్నా; దదికూడ వేఘనుడో చేతుల చల్లగావిల్చు నీ
కేలా సంతత సాధుజంతువులపై నీ క్రౌర్య మోగొల్లడా

‘చాటూర్’

[పాపీనుల ఆశయము.

సంపూర్ణజీవనమును వదలు భావకత్తలెట్టివో యోజించియే మన ప్రాచీనులు విద్యావిధానములను నిర్ణీతప్రణాళికలను, పంథులను ఏర్పఱచిరి. సంపూర్ణ జీవనమున సమావధానభేదములు శ్రీ పురుషులని గుర్తించి వీరివీరి యాంతరంగిక వ్యక్తిగతకత్తల ననుసరించి వీరి క్రియాకలాపమును నిర్దిష్టముచేసిరి. వీరు వ్యక్తికరించిన సిద్ధాంతములును, నియమములును మనుష్యమానస గ్రంథము ననుసరించి జనించినవి కాని అర్థసాన్న్యప్రభావమునుండి యుద్భవించి కావు.

అంతరంగిక దృష్టి యందు సర్వతోముఖమైన మానవజన్మస్థులను చారు విలాశించిరి కావున వాటి వ్యక్తిగతజీవనమును, సంఘజీవనమును, జగచ్చక్షువు నెదుట గాంతిలు నూనవితానమట్లు వెలసినవి.

మహితాశయ బంధురజీవనమును, కళోపాసనమును వీద్యప్రియందే వెలుంగును. ఈదృష్టి దివ్యచక్షువు లానిది. దివ్యచక్షువులు కలవారే దివ్యమయూఖ సందీప్తజీవనములు కడుపంగలరు; ఆదర్శకళోపాసన లగుదురు; వీరిజీవనములు దేవతలకునుచ మేలుబంతు లగును; వీరిరచనలు భావప్రభాకరిత తరణికిరణములగు విరచకృగును.

పాశ్చాత్యవిద్యావిధానమున వాంతరంగికదృష్టి కలదనుట కల్ల. ఆకాస మంధకారబంధురమైనయెడల, అవని అలాశప్రదీ ప్రమగువా? విద్యావిధానమున వెలుగు లేనితటే చానివైకన్నిడు వాగరకత ఖశ్యోతమండల మట్లు చూపట్టువా? ఆత్మప్రదీపమున దివ్యతైలము నోయే అదృశ్య ఆధ్యాత్మికకత్తి యెట్టిదియో ప్రతీచి ఖండవానులెలుంగరు. ఈశ్వోతి కొరవడిన విద్య

యేను, జీవనవిధానమును పైపై మెలుంగులు కలిగిన వైవసేమి, రాహ్యపుష్టిని ప్రదర్శించున వైవసేమి, ఆత్మకత్తిలేనివై కంకాళ సన్నిధిములగును. నేటి పాశ్చాత్యుల ఉద్బంధపుత్రములును, జీవనవిధానాంశములును కళాసౌందర్య రహితములై యున్నవి. కాలము? వా రాత్మబృందావన ద్వారమును బంధించి వేసి, మేధశ్శిఖరమునఁ గుప్పిగంతు లేయుచుండుటే! ఆత్మశ్వోతి సమదృశ ఆలాశనూత్రములు పంక్తి విరావమైనపుడే మనుష్యరచనలు సచ్చిదానంత సమ స్వితములై అనంతకాలము వెలయును. ఈశ్వోతి మరీచలే ఉత్తమజీవనమునకు చలనప్రాణమలియు భావకత్తలగును.

విద్యావిధాన జీవనవిధానముల కలయికయే కదా వాగరకత! నేటి పాశ్చాత్యసభ్యతను పరికింపుడు. అందు భావవిధూతి హాళికి; సౌందర్యద్యుతి నున్న. ఆకాసమునటు మేడలను, మిడలను అది నిర్మించినది. ఫిరంగులను తయాకొనరించినది; విషవాయువులను ప్రోగొనరించినది. ఆపూర్వ ఆగ్నేయాత్మములను నీర్ధ మొనరించినది. ప్రపంచముచుట్టు తన రాహువులు పెనవేసియుంచినది. రాశిరాసులుగ, ధనమును ప్రోగొనరించినది; ఈరాసులను గొల బోయు నది చ్చార్మము. ఈరాసులనుండియే ఇతరు గుండుచెట్టులు పెదలుచున్నవి! వీరిని గుండెలం దిముచ్చుకొనిన పౌధములు పెత్తిల్లుమనుచున్నవి! రాహ్యంతరంగిక వాతావరణము విషవాయువులతో, కారుపొగలతో నిండియున్నది. నేటి పాశ్చాత్యవాగరకత తన్ను యాచి తానులిపదుటలేదా?

ప్రాణములు లేనివానిని కట్టెయించుము. అందరి దీప మారిపోయినది కావున దానికి చీమలుపట్టును. ఎంత యందమైన శపథవైవాళిమీ, ఆచిరములో చితి పెక్కునున్న దుర్గంధమును గ్రక్కదా? అత్మశోధి లేని విద్యావిధానము సమాజవచనందలముల నెఱుంగ నిచ్చ, అబద్ధపు భుజిగ్రులు తగిలించుకొని రచ్చపై యాపట్టించేమి? అయ్యవులేనిదై అది దుర్గంధమును తెలుపవదా?

అధునాతన మనుష్య జీవనవిధానమున మేలుబంతి యగుచున్నది సాశ్వాత్య నాగరకతయే. ఆర్యాచీన విద్యావిధానమున నొరవడి యగుచున్నది సాశ్వాత్య పద్ధతియే. శక్తి యొందున్నచో అధికారమును అంటే యున్నది. రాజకీయమైన స్వరాజ్యముమాట జేవుఁ డెఱుంగును; మనమిపు దాంతరంగికమైన స్వరాజ్య

మును కోలుపడుచుంటిమి. పృథ్వీజాతులన్నియు, దానిని గోల్పోయినను, సహస్రాక్షులనుండి దాని వారాధించుటందు ప్రత్యేకశక్తిఁ గలవారమని గణుతి వందిన మనమే దాని నిపుడు పోగొట్టుకొనుచుంటు అర్హ కరము. ఆచార్యులచాలే కల్లుముత్యమే చేబట్టిన యెడల, నిడ వం లేవానుల పువయ్యరణ మెందుండి యేలుకును? మనయాత్మ వివరణిస్తే పాగమంచును చేరదీచ్చి, మన వ్యక్తిత్వమును, మన స్వాతంత్ర్యభావ మును మన మహత్త్వమును మదియించి మెదవాంచి వక్రవాగరకత పలుకుదానికి 'ధర్మాధర్మ' యనుచుంటి మి. ఈపలుకు ఆత్మకుంజమునుండి వెదలుతీయుని రాగంపు రీచగాక, భుజుల్లుగుల్మును స్వాగమముమీది ఇంజనోమాలవలె కలువకు వికృతశక్త్యుపదీ మనమిలకను గ్రహించు జాలవన్నాము.

చదువు

తండ్రి :—

చదువనివాఁ డజ్జండగుఁ
జదివిన సదసద్వివేక చతురతకలుగున్ ।
జదువఁగవలయును జనులకుఁ
జదివించెద నార్యులొద్దఁ జదువుము తండ్రి ।

కోడుకు :—

చదివించిరి ననుగురువులు
చదివితి ధర్మార్థముఖర శాస్త్రంబులు నే
జదివినవి గలవు పెక్కులు
చదువులలో మర్మమెల్ల చదివితీరఁ దండ్రి ।

భాగవతం.

రుద్రమదేవి సందేశము

శేషాద్రిరమణ కవులు

“ విక్రమస్థిరులార దోర్వీర్యలబ్ధ
విజయయుతులార! ఓ యాంధ్రవీరులార
అకట చూచెదదేమి మీ యాంధ్రవగరు
ముట్టడించె మహాదేవ భూవిభుండు ” 1

“ అడవి యేమిసేయఁగలదంచుఁ దలంచి పరాక్రమించి నా
తోడదురంబు నల్పుటకు దుస్విధి తక్ బురికొల్పి విచ్చియు
న్నఁ దలసేవఁబండు కడనంబున నాతని నోహటించి నె
న్నఁడుఁడు నేను మీ కనిమొనక విజయంబొనగూర్చి తీరెదక ” 2

“ వాఁడి మొఱంగు ఖడ్గములఁబట్టిన యో జెగజెట్టులార; పో
రాక్షం రా రిదేటికి దురాబాసరింపుఁడు దేశసేవకై
వీఁడుఁడు ప్రాణవాయువులు వీఁడులై మహాదేవరాయుక్రొ
వ్వఁడిశరంబు తప్పిఁకొని వచ్చిన మృత్యువు తప్పిపోవున ” 3

“ వీరపుఁ జెపుతోడి మగబిడ్డలు మీరలు పోరునల్పకే
పాఠిన యాదపుల్ మనలఁ బ్రాణముతోడత నిల్వనిత్తుకే
వైరులనెల్ల దేవగి వైపునకుఁ దమి సాగదోలఁగా
రా రిదియేల యీవిజయరాజ్యము మార్తుర కప్పగింతుకే ” 4

“ శారదరాత్రులక ముగిలించెల్లకు నుత్సవదర్శనార్థమై
జేరినవేళఁజూచి దయచేసెనుగా మహాదేవరాయ లీ
ద్వారమునుండి యోరుగలుదాపున కి మహితాంధ్రరాజ్యల
క్ష్మీరమణుండు తాఁగుట చేతురదంచు య హచ్చరించుడి ” 5

“ కాకతిసింహంబు కడనాటవులఁజొచ్చి
ప్రతిపక్షగజములఁ బట్టునాఁడు
నేలనాల్గంచులు ప్రోలభానాథుండు
కీర్తిచంద్రికల వెల్గించునాఁడు

రుద్రదేవుని ఖడ్గరోచి దిగ్భ్రమగూర్చు
మహారాష్ట్రసైన్యంబు మ్రందునాఁడు
గణపతిదేవు విక్రమవహ్నిచే దేవ
గిరిగుహలో నిష్పకల్ తుఱియునాఁడు
మెఱసిన మహాత్మరాంధ్ర సమీకపటిమఁ
దరతరంబుల మాతృసంతతి వచింప
నెఱుంగజేయు మహాదేవధరణివిభుఁడు
వచ్చె బూర్విస్మృతింగూర్చవలయు నింక” ॥

6

“నలుబిడెట్ల నీ-కిది నా భుజవేద రాజ్యలక్ష్మి ని
శ్వలముగ నిల్చి, యిప్పటికి కౌర్యముగల్గిన పోటుబంబుగా
దెలిసి పరాక్రమించె మహాదేవనృపాలుఁడు పట్టితెంప, క్రొ
న్నెలపుపుదాల్పురాణికడ నిల్పుడి యాదలయుత్తరించెదన్.”

7

“మగటిమియున్నచోననిది మమ్ము నెమర్చగవచ్చు, లేనిచో
మగునవితాన దేవగిరి మధ్యమునందొగి జీవయాత్ర నే
ర్చుగ ముగియింపవచ్చు బెషత్రోవల రాజ్యము ముట్టడించు నీ
తెరువ విదితమొదు మహాదేవనృపాలకుఁ దధ్యసించెనో” ॥

8

“రావేమునునకంచు రుద్రమమహారాజ్జీవతంసంబు తాఁ
తేరె ద్వారము నాంధ్రసైనికులు నిస్సేయప్రతాపంబు తోఁ
గూరాత్ముఁ మహాదేవభూవిభుని శ్రీదుద్రాబ ముందుంచగా
నోయంగుటి పురంధ్రు లిద్దిరపు దత్తుల్లావలై హారతుల్” ॥

9

రజియాబీగమ్

గోనల సరసింగరావుగారు, పి. ఏ.

రజియాబీగమ్ దానిసరాజులలో (Slave-Kings) నత్తుల్తముఁడును నగ్గగణ్యుఁడును నసమానకీర్తికాముఁడునునగు ఇల్లమిమ్ రాజన్యుని తొలిముద్దు. కైశవావస్థయందే యపారశేముషీవిభవ ముపాప్తింది, రాజ్య పాలనాసంవిధానానుగుణ్యములగు వివిధోపాయములెఱింగి పురుషవేషమున రణరంగములలో తెగునకుఁజొచ్చి వీరభటనికాయములబ్బురమొందునట్లు వీరవిహారము నల్పుచు ననలేని సత్కీర్తి సచిరకాలములో నముపార్జించెను.

కాలక్రమమున ఇల్లమిమ్ పాదుషా మృతశివుఁడాయెను. సచివులు, సరదారులు, తురుష్కయోధాగ్రేవరులు — సుల్తాను పుత్రుల నటు వెట్టి — వీరనారీమణియగు రజియాబీగమ్ నిని మహారాణిగ నభిషేకింది సలాముల నొనరిందిరి. రజియాబీగమ్ ప్రజారంజకముగఁ బరిపాలింపఁదొడఁగెను. ధర్మసంస్థాపన మొనఁగించెను, ఇఁక రాజనీతిజ్ఞతకు తెట్టినది పేరుకదా! ఆమె మణిమయమకుట మస్తకము నించుక బైకెత్తినదా మహిమండలము గడగడ వడఁకఁజొచ్చెను; ఆమె సుందరవదనారవింద మించుక శేత్రురించినదా శత్రురాజుల వదనమండలములు వెలవెలఁ

బోజొచ్చెను; అంతటిపటిమ, అంతటిగదిమ, ఆమెలో మూర్తిభవించియున్నవి. ఆమె లేజోరాణి; ధైర్యస్థైర్యములకిక్క; మూర్తిభవించినశక్తిస్వరూపిణి.

కాని ఆయమె యాడుది. మానవసామాన్యమైన మాత్స్వర్యము పురుషులగు సామంతులలో బ్రాకుఁగొని పోయినది. అయ్యదిన్ నర్థికము. మచ్చలేని యచ్చపు యశస్సునబలులబా లొనరింప నిచ్చగింపక, అల్టూనియా (Altunia) యను సరదారొకఁడామెపై కత్తినెత్తి యనుకంపాశూన్యఁడై యామెను చెఱవట్టెను. విజయలక్ష్మిని వరించిన అల్టూనియాకు చెఱసాల నుండి రజియా, స్త్రీపురుష వివక్షతబాహ్యమునకే గొని వెఱుకాదని “కాయములు వేఱువడుటనే మాయ యొదవునంతర్జ్యోతి నది యెన్నడంట గలదె?”యని సందేశమంపెను. రసికాగ్రేవరుఁడగు టర్కీఖానుఁడా సందేశమున కానందపరవిశుఁడాయెను. వాని యజ్ఞానాంధకారమునకే విజ్ఞానపూరితమగు సందేశమే చంద్రిక. జ్ఞానదోహదమొనరించిన సుజ్ఞాననిధియగు రజియా మహారాజ్ఞ ననునయింది యామె యనుజ్ఞఁగొని యుద్వాహ

మాడెను. అనంతర మా ప్రేమజీవులు	మహితపాతిన్రత్య మాధునింపుచో
గోల్పోయిన తమ యాజన్మహక్కగు ధిల్లి	పడ్డినీ సాభాగ్య పటిమనేలి,
రాజ్యరమకొటకు హోరాహోరి పోరి, గోరీ	పరమపావనభక్తి గరిమంబు నెఱపుచో
లైరి.	నల్లమీరాబాయి యనంగనగడి,
రణరంగమున శత్రురాజి దున్నాడుచో	నిస్తుల పవిత్రచరితః బ్రశస్తికెక్కి
సంయుక్త కొకవన్నె సంతరించి,	శులముకన్న గుణంబె యెక్కువయటన్న
రాజ్యపాలన కళాప్రాధి సంధించుచో	ప్రపంచంబున కీవు తార్కాణవైతి
రుద్రాంచి తారూఢి భద్రపఱచి,	వహహ రవియాచి గృహలక్ష్మి వాడువమ్మ.

సీ॥ బొమ్మ పెండ్లిండ్లకుఁ బో నొల్ల ననుబాల, రణరంగమున తెట్టు రాఁ దలంచె;
మగవారిఁ గవినఁ దామఱుగుఁ తేరెడునింతి, పగవారి గెల్వ నేపగిదిఁ జూడఁ
బసిఁడియుయ్యెల లెక్క భయమందు భీరువు, ఖగపతిస్కంధ మేకడిఁది నెక్కె
సఖులకోలాహల స్వనము తోర్వనికన్య, పటహాభాత్యతుల తెబ్బంగి నోరె

సీ॥ వీడె జక్కంగఁ బట్ట వెర తెఱంగవొమ్మ, బాణాననం బెట్లు పట్ట నేరె
మ్రూతునఁ దీగె గూర్చంగ నేరవిలేమ, గుణము నేక్రియ ధనుఁకోటిఁగూర్చె
సరవి ముత్యము గ్రువ్వఁ జాలనియబల యే, నిపుణత సంధించె నిశితశరముఁ
జిలుకకుఁ బద్యంబు పెప్ప నేరనిరన్వి, యస్త్రమస్త్రము లెన్నఁ డభ్యసించె.

గృహేంద్రాన శీర్షిక

(గృహసంచికతరువాతి)

గుమ్మలూరు సత్యనారాయణగారు, పి. ఎన్.సి. ఎడి.

గులాబి

దూరస్థలమునుండి కొన్ని యంటుమొక్కలను తెప్పించినపుడు, మనలనిజేసినపనిని జాకలోజాచానికి విశ్రాంతినిచ్చుటమంచిది. కాని యాలోపున నవి యెండిపోకుండు మనము జూచుచుండవలయును. అందుకుగాను మొక్కలజేర్లను, వీలయిన కొంత మొక్కభాగమునుగూడ, నాచులో తేదపీయించుము. ఆయంటును పోతునపుడు యెమ్మనలోకుగా పారరాదు. 1 మొక్కకు ఒకలడుగులలోను, ఒకలడుగు తెడల్పుగల గోతులుచాలును. పెద్దపొదలవలె పెద్దగు జాతులను వేయించువస్తువును, 2-3 గజముల దూరమున త్రవ్వబడిన ఒకగజము చదరపుగోతులలో బాగుగా యెరువులను, మిశ్రములను వేసి, యొక్కొక్క గోతిలో 2, 3 మొక్కలను నాటవలెను. ఇంకను పోతుటనుండు ముదగయావలను, కొమ్మలను త్రైంది వేయుటవలన త్వరలో మొక్కలు నాటుకొనగలవు.

నీరు పోయుట.

గులాబి మొక్కలను వేలను వేసినప్పుడు వానిచుట్టు చిన్నకడియములు కట్టుట మంచిది. పాధారణముగా పూలతోటలోగల నాయా గులాబిపొదలన్నిటికిని యిట్లు కడియములుకట్టి, యాకడియములను కలుపుచు జొక చిన్నకాలున తీసిన, తోటలోని నూరినుండి మనము తోడుచున్న నీరు, చక్కగా, తిన్నగా కడియ

మునింపుచు మొక్కకర్వాత మొక్కకు పోవును. ఇట్లుగాక పొలమునకంతకును నీరుపెట్టిన, వేల బురదగానుండి, ప్రతిరోజును పూవులేరుటను, దగ్గరగా మొక్కలను చూచుటకును, వీలుండదు. ఇదిగాక, పూలతోటలలో నెప్పుడును మనము బాగుగా నాటుగు ప్రక్కల దిరుగుటకు స్థలముండవలయును. పొదలగా వేయగుజాతులను మాత్రము ధూమిక చేరుకగా నున్న చిన్నకొమ్మలను, రెమ్మలను త్రైందివేసి శుభ్రముగా నుంచుకొండిన, మొక్కల కడియములలో గొప్పవస్తువుటకుగాని, యెరువు వేయుటకుగాని వీలుండకపోవుటయే గాక, పాములు మొదలగునవియున్నను మనకగపడవు.

ప్రతిరోజును సాయంత్ర మెండవల్లబడిన పిదప నీరుపోయవలెను. ఎంద యొక్కవగా నున్నప్పుడు మనవివలె మొక్కలనుసూడ వాహమువేయును గదా యని మధ్యాహ్నము వాటికి నీరుపోయరాదు. ఆ యెండ తీవ్రతయొక్క తరతమములబట్టి నీరును సాయంకాలమే పోయవలెను.

వర్షకాలములో చక్క మిగిలినరోజులలో నీరు పోయు నవసరముండును. గోలెములలోని మొక్కలకు తోటజారీతో నీరుపోయనపుడు పూవులు, మొగ్గలు, తడియకూడదు. అటులయిన, పూవులు త్వరలో వాడి, రెక్కలుపోవుటయేగాక కొన్ని బూజు తెగుళ్లకు కూడ పాల్పడును. కనుక యెప్పుడును మొక్క మొదటనే నీరు జాగ్రత్తగా పోయించు

వలెను. ఇంక నొకప్పుడు కదల్చి మరొకచోట పెట్టుటకు వీలులేని పెద్దగోలెము బువ్వుపుడు వర్షముపడిన పిదప, వాటిలో నీరునిలిచిపోగలదు. కనుక పెంటనే యా నిలచిన నీరును, గోలెమును వంచి, పారపోయి వలెను.

ఎరువు వేయుట.

ఎక్కియెరువువైనను, వీలయిన, ద్రవరూపముగా వేయుటయు క్రమము. ఎరువులను మొట్టమొదట మొక్కలను నాటుటకు ముందు వేయవచ్చును. కాని మొగ్గ తొడుగుకాలములో త్వరగా ననుభవమునకువచ్చు యెరువులను వేయవలసియున్నది.

మొక్కలను నాటుటకు ముందు మొక్క కొక క్షిపాను చొప్పున యెముకల పొడియు, యేదైన పచ్చియాకుల కొట్టయు వేయుట మంచిది. మొక్కకు ముమ్మందుపెట్టు నీరువలన బాగుగా రుక్మము మొక్కకు పక్కువ నిచ్చును. మాంసాహారములయినపుడు యూరకనే పోవుచేపపాలుములు, చేపలను కడుగు చున్నపుడు పయోగించిన నీరు మొదలగువాటిని గూడ నెరుగుచున్న మొక్కలకు వేయవచ్చును. సాధారణముల యొడ్లలో మంచియెరువును తయారుజేసుకొనుటకు పెరట నొక యడుగులఃతున గొయ్యివీసి, యందులో పొయ్యిలూడిన, ఎంజిలియాకులు, కాయ గూరల పనికిరానిభాగములు, పసుకాల యొప్పప్పుడు యందలి వేడ, ఉచ్చ మొదలగునవి, పిల్లలుండిన వారి చులము; తదితర యింటి చెత్తవంత వేసి కప్పిన మంచి బాగుగా చిమికి, వల్లగా నుండిన పరిశుభ్రమైన గొప్ప యెరువును. వీనిని చాలాభాగముగా పెరటిలోని పూలమొక్కలకు, కాయగూరలకు నుపయోగించుకొనవచ్చును.

ఇవిగాక నుల్లము, గాడిద, వేడ, గొత్త మొదలగువాని గల్తములు గులాబీ బాగుగా పనిచేయును. పిండి యెరువులను గూడ నీటిలో కలిపి వేయవచ్చును— అముదపు పిండి, తెలకపిండి, చిక్కగా నీళ్లలోకలిపి

రెండుమాడు రోజులు వుక్కునిచ్చి మీది లేటనీరును మొక్కల కడియములలో పోయివచ్చును. ఆనీరు పోగా నడుగున మిగులు నీటిని యిర్రకూర పాచులకు వేయగలము.

వి యెరువును యెటుల వేయదలచుకొన్నను కొన్ని మాత్రము ముఖ్యముగా గమనింపవలయును—

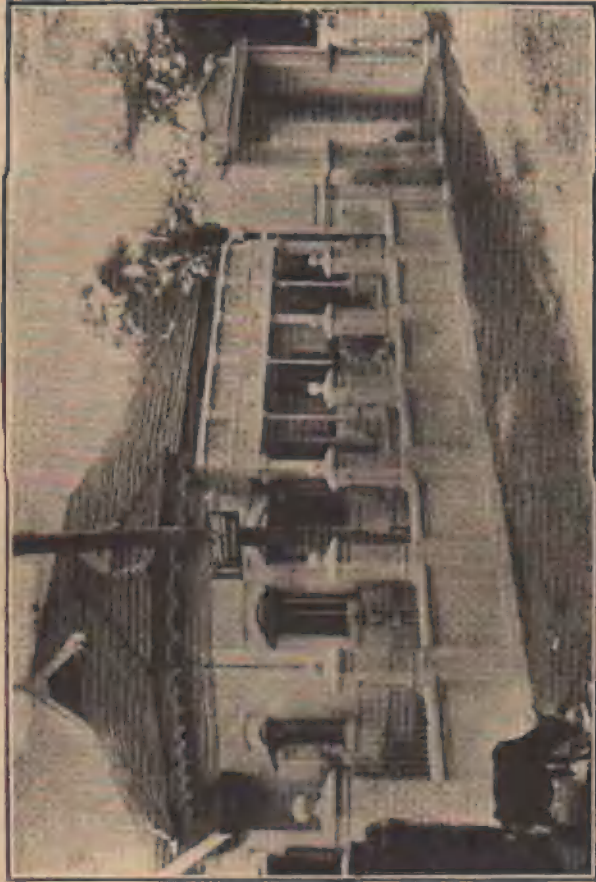
1. ఎక్కువ ఘాటుగానున్న యెరువులను మొక్క కాండములకు, నాకులకును దగులనీయరాదు.
2. ఘాటుగా నుండు కంపెనీయెరువులను వేసిన పెంటనే నీరుపెట్టవలయును.
3. సాధ్యమైవంతవరకు మొక్కకు చులకగా నందుబడిలో నున్నటుల వేయించుదవలయును.

ఉత్తరకృషిలో కొన్ని ముఖ్యగమనింపులు

గులాబిపువ్వులు సాధారణముగా జూను నుంచి మొత్తెంబరు వరకును, దీకంబరునుంచి కూర్చి వరకును పూయును. పాలిన రీ నెలలలో నవి పూతకారంభించును. ఆంతుకుముందు మొగ్గలను దోదగినను, దానిని మనముంచరాదు. ఉంచి, పూసించిన, లేతవయసులో సంతానవంతురాలి కరీర నీతి యంతదార్ధ్యముగా నుండుచో యటులనే యివికూడ నుండును. ఒక మొక్క సరిగా 5-6 సం॥ పూయును. తరువాత దానిని పీకి పాకవేయవచ్చును.

ఒక పూతకాలమైనపిదప రెండవపూతకు సాధారణముగా కావలసినంతకత్తి యుండదు. గులాబి భూమిలోనుండి యెక్కువపారమును దీసుకొనును. ఈ కారణములవలన వేలకును, మొక్కకును బాగుగా పక్కువచేయవలయును. ప్రకృతిలో రెండవపూతకు కత్తిమంచుకొనుటకే, మొదటిపూత పిదప దాదాపు రెండునెల లెదగక, నాకులరాలి, మరల చిగిర్చి, దాచియుంచిన కత్తితో నాహారము నెక్కువగా భూమిలోనుండి దీసుకొని, బాగుగా నెదిగి, పూయును.

గృహాలక్షిత

శ్రీనివాసాచార్యులు, తిరుచూరు

క్రీ.పతి ఆచార్య రుక్మణమ్మగారు

ఈ విశ్రాంతికాలములోనే మొక్కలను మనము ప్రవర్ధనకొరకు పంపయోగించు కొనవలెను.

ఏప్రిలు నెల తొలివారమునుండి నీరుపోయుట మాని వేయుము. ఒక నెలలో నవి యావనంతను పూర్తిగా రాల్చి, యెదుగవండునుగదా. అప్పుడు బాగుగా ముదిరి యెండుచున్న కొమ్మలను కత్తిరించవలెను. మొక్కసరిగా 3-4 కొమ్మలున్న బాలును. ఈ కృషికి యంగ్లమున ప్రూనింగ్ (Pruning) అందును. నీరు వానివ పెంట్లనే గులాబిమళ్లను బాగుగా లోతువలెత్తి యుంచవలెను. కొమ్మ కత్తిరింపఁబడిన పిదప, బాగుగా కట్టిన గత్తెము వేసి, మొదట మిఠముగాను, పిదప మామూలుగాను నీరుపోయవలెను. ఒకవారములో బలలో మొక్కలు చిగురెత్తి, నెలలో మొగ్గలముదొడగును. పిమ్మట బాక-కాలై నుండి పెప్పెరియవరకు పూయుచువేయుండును. మరల ఆక్టోబరులో నిట్లు వేసిన, డిశంబరునుంచి మార్చివరకు రెండవపూత వచ్చును.

ఇటులనే గోలెములలోని మొక్కలకు కూడ వేయవలెను; గాని మే నెలలో మాత్రము నీరుపోయుట వాటి వేయవలెను. అవరాల్పు పూర్తియైన పిదప బాగుగా గత్తెమువేసి నింపిన వేరొక గోలెములోనికి మార్చవలెను. ఒకవారము దినములలో మొగ్గ దొడగును.

గులాబికి కీటకములు...చీడలు

ఎక్కువగా గులాబిపూతోటలను వేయునపుడు గులాబికి పట్టుచీడలు, పురుగులను తెలుసుకొని, తగు నివారణోపాయములను గుర్తెదగుట విధి. అదిగాక పెరటిలో కొన్ని మొక్కలను వేసుకొనినపుడు, యా కొన్నియును టీలకేతరపాదల పొల్పడనంద చూచుకొనుట సంసారి యవసరము. కనుక ముఖ్యమగు పాటివే కొంచెము చూరెము.

తెగులు (అవవచ్చును) దీనివలన యాకులు, ముడుతలు పడి మణుమణిపూవును; బూడిదవంటి రంగుపూత యాకులపై వగలుడును. ఈ చీడ యతిత్వరగా మొక్కలకును చ్యాపించును. తుదకు వాహారము లేనందువలన మొక్క చచ్చును. కాకపోయినను మొగ్గలు, పువ్వులు చెడిపోవును.

నివారణ—'బోర్డో మిక్చరు' (Bordeaux mixture) ను వివికాయలో చిమ్ముము. ఆ వ్రావకము నిట్లు రాయాచుచేసుకొని యుంచి, యుపయోగించుకొనవచ్చును.

5 పాముల మైలకు త్తమును, 5 గాలన్ల నీటిలో (ఒక కిరసనూ పెదబ్బా 4 గాలన్లు) కలిపియుంచుము. మరియొక 5 గాలన్ల నీటిలో 5 పాన్ల మున్నమును కలిపి వడబోయుము. అవసరము వచ్చినప్పుడు ఇందులోని యందులోని సమానముగా దీని కలిపి మొక్కలకు చిమ్ముము. నీటిని ఎల్లాయెనినము గిన్నెలలో కలుప కూడదు. వాటి నీ వ్రావకపు మిశ్రము దినివేయును. కనుక రాగిపాత్రలలో నైనను, కర్రతోటలలో నైనను కలుపవచ్చును. కాని పెద్దగులాబి తోటలున్నపు డీది ఎక్కువ లాభముగా నుండును. అవసరమువచ్చిన యింకను వివరములు జూచునది.

2. మట్టిరంగుచక్క లొకప్పు డాకులమీద వగలుడును. అప్పు డట్టియాకులన్నీటిని దీని దూరముగా పారవేయుటకంటె కాల్చినేయుట మంచిది.

3. ఆకులను దినివేయుపురుగులు. గులాబికి తెర పురుగులు (Rose chaffers) పాధారణముగా దీవముల దగ్గరకు బయోవేగమునవచ్చి, గోడకు తగిలి, నేలబడి, మణుమణిపూయి, చచ్చినట్లు కొంతకాలము నెల్లకేతలబడి, మరలలేచి, రొదచేయు పురుగులివి. వీనిలో కొన్నిటికి రెక్కలు గోధుమచువచ్చుముగాను, కొన్నిటికి నెర్రగానుండి తెల్లని చుక్కలుండును. ఇవి పెద్ద కందిగింజలంత యుండును.

1. 'మిట్టూ' అను చీడ. (దీనిని 'బూడిద

4 మొక్కలయాహారద్రావకములను త్రాగివేయునవి.

తెల్లది పేనుపురుగులు— (Scale Insects) సాధారణముగా వేపచెట్లపైగాని, చిక్కడుపాచులపైగాని, తెల్లది బూదా కట్టుకొని, వాటినినొక్కిన లోనుండి యెడో ద్రవమువచ్చుచు, చిన్నచిన్నపట్లు కనబడును. వాటిదగ్గర నల్లచీమలు తిరుగుచు, యాద్రవమును దినుచుండుటకూడ చూచుచును. ఆ తెల్లనిపట్టులే ఆద పేనుపురుగులు. అవి అక్కే కదలలేవు. వాటికి లెక్కలుండవు. లెక్కలున్న మగపురుగులు సాధారణముగా దొరకవు. ఈ యాదపురుగులు, మొక్కలోనుండి యాహారమును ద్రాగుచు, యెదిగి, స్రుక్తుపెట్టును. తిరిగి యాసంతాన మా లేతకొమ్మలను పట్టించును. గుడకు మనమొక్కచచ్చును.

మీదపెప్పిన కత్తెపురుగులు, యాకులను, పూదోలను కత్తిరించి తినివేయును. పేనుపురుగులు, లోని యాహారమును ద్రాగివేయును. ఇట్టి రంధ్రవిధములలో హానిచేయుపురుగు లిం కనేకములున్నవి.

వానికి నివారణ—మొక్కచగ్గరకు రాకుండచేయుటకును, (Repellant) వానియూపిరి తీర్చులద్వారములనుమాసి చంపుటకును (Contact) కొన్ని విషములగు నుండులను (Poisons) జల్లవలసియున్నది. అందుకు గామపూ గానకాడలక హేయము (Tobacco-Jecotion) గాని; కిరణమానె, ఫిల్ట్రునీరు కలిపి మరగించిన చిక్కని రసమును (Kerosene Emulsion) గాని మొక్కలపై జల్లవచ్చును. మాత్రము వాటిని 10 రెట్లు నీటితో పలుచనజేసి ఎప్పుటికప్పుడు పయోగించవలెను. ఆ చిక్కని కణుములను మాత్రము చాలకాల ముంచవచ్చును.

తెుది మూటలు

ఇంతటితో గులూది ముచ్చటలు ముగియుచున్నవి. ఇందువ్రాయట కెంతైనగలదు. ప్రచురించుట కెన్నో

ప్రివర్ణచిత్రములుగలవు. తెలుపుట కెంతయో కాత్రు పరిచయముగలదు. కాని యెవరికొరకు వ్యాసముల వ్రాయుచున్నామో దాగుగా జ్ఞప్తిలోనుంచుకొని, తగు విషయములు పొందుపరచబడినవి— యిది యూహ. ఎంతవరకు నది సమకూర్చబడినదో పాఠకులే విమర్శకులు.

ఈ గృహోద్యానకీర్తికలకు విలీనపాతదశలకన్న కష్టకాపాతకు లత్యవసరము. ఏదైన యొక కృషివిధానము తెలిసినపిదప, దాని వాసుకొని, యాగృష్టినిచేసి దాని, ఫలమో, విచ్ఛలమో గ్రహించువరకును జేసి విలువయును తెలియును. ఈ యంశముకూడ జ్ఞప్తి నుంచుకొని, యొక్కపద్ధతయలలో తోటలవలె పెంచుటకును, గోలెములలో విలీనపాథకము పెరటిలో మనయొక్కచెల్లెండ్రు పెంచుటకును, ఇదివరకే కొంత ప్రజేకము గలవారికి మరికొంత విషయము (కాత్రు రీతిని, కష్టకరీతినిగూడ) విచ్చుటకును, తగు నవకాశములు పాథ్యమైనంతవరకు నిందు పొందుపరచబడినవి.

ఈ యంశములు, క్రమములనే, యనుసరించుచు ముమ్మందు రావోవు శీర్షికలుకూడ యుండునని కలంపు; ప్రయత్నిము. ఇవిగాక యితరములగు కొన్ని యంశములను తెలుసుకొనుటకు గృహలక్ష్మి పాఠకులకు గురూహలయుండిన, వా రీవ్యాసకర్తకు పాథ్యమైనంత త్వరలో తెలియజేయ ప్రాధికౌతులు. రానున్న శీర్షికలో 'చేయంతి' ముచ్చటించెము.

BIBLIOGRAPHY

1. Hand book of Horticultural Development —Patwardhan & Deshmukh.
2. Manual of Botany for India—Firminger.
3. Garden development—Henston.
4. Experiment Station Reports 1923—
—U. S. A. Agri. Dept.
5. Roses in India—P. S. Parthesarathy Iyengar, B.A., B.L., Hindu Annual 1928.
6. ఉద్యానకృషిపాఠములు— గోపేటి తోగిరాజు.

ఆంధ్ర కవయిత్రి శ్రీమతి చిల్కపాటి

సీతమాంబగారి గ్రంథ ప్రశంస

‘ఒక విలేఖరి’

గృహమునకు పునాదు లెట్టివో, శైలి యట్టిది. క్రొత్త యొకవింత, పాత యొక రోత యనువట్లును, “క్రొత్తసీరు వచ్చి పాతసీటిని కొట్టుకొనిపోయివట్లును, యాగ్ల భాషయందలి యాస క్రిగ జననమూహము, వ్యాకరణయు క్రమగు గ్రంథవరసమున కళక్తు లగుటయేగాక, గ్రంథసముదాయముగూడ పాడుకభాషలోనే వెలువడుచున్న దివము లలో యీ కవితయొక్క శైలి యెంతయు నాదరణీయమగును. ప్రస్తుత కాలమం దేపాత్రము చూచినను, చదివినను, విరివిగ “ఏలాగు వచ్చితిరి, ఆలా చేసాను” మొదలగు గ్రామ్యవాక్యములతో నిండియున్నది. అయిన, యీ దోషము, పాఠకునిదా? కవిదా?

దోష మిరువురియందును గలదు. కాని ఎక్కువ కవియందును, తక్కువ పాఠకుని యందును గలదు. బాలుడు చిన్న నిడగ యున్నప్పుడు, తల్లి బాలుని యారోగ్యము కాపాడుటకొరకు, యాముదమును పాలు త్రాగించునట్లు, ఉగ్గుగిన్నెతో గిన్నెడు బోయ, బాలుడజ్ఞానదశయందుండుటవలన మ్రింగునుగాని, కొంచము జ్ఞానము వచ్చిన పిమ్మట మధురపదార్థముల కలవాటుపడి,

యాముదము త్రాగింపవలెనన్న యెంతయు కష్టము. అట్లు బాలుడు త్రాగడని తన విడ్డబ శ్రేయస్సు నభిలషించు యే జనని యూరకుండును? ఏ యల్లపురసము లేన తోనో, లేక యే కాఫితోనో గలిపియుచ్చును. బాలుని యారోగ్యము చెడకుండ చూచు చూనేయుండును: అట్లే కవిగూడ పాఠకు జేడేరి కారణములచే వ్యాకరణయుక్తముగ భాషను చిదువలేచివో, కవి, తనయొక్క బుద్ధి చాతుర్యము నుపయోగించి, ఎటువంటి విషయములను వ్యాకరణయుక్తముగ వ్రాసిన పాఠకుల కిష్టమోయని గ్రహించి వ్రాయవలెను గాని, మామూలు పాడుక భాష నభివృద్ధికి దెచ్చి కవిశాఖితుల్లిని నిరాదరణచేయుట యెంతయు హాస్యాస్పదము.

ప్రతిమానపుడు తాను చేయు పనులను, ముఖ్యముగా విద్యావిషయములను ప్రజల యొక్క యభివృద్ధికై వినియోగింపవలయును. కావ్యములను వ్రాయుట సప్త సంతాపములలో నొకటియని చెప్పదురు. మరియును, విద్యాదానము అన్ని దానములనలె యిచ్చిన కొద్ది తరుగక యభివృద్ధి చెందుచుండును. కనుక, కవి యెప్పుడును తనయొక్క కవిత్వమును యభివృద్ధి నొంది,

శాశ్వతమైయుండుటకు దేశ కాల పాత్రల నెల్లప్పుడు పరిశీలించుచుండవలెను.

గ్రంథరాజములకు కైలియే ప్రాముఖ్యమైనప్పటికిని కథగూడ ప్రజానురంజకమై ప్రజలయొక్క ప్రస్తుత యభిప్రాయములకు పరిస్థితులకు ననుకూలమగునట్లుండవలెనే గాని, యడలిలో గాదిన వెన్నెలవలె నిరర్థకము గాకూడదు. కైలియును, శశాంక కీరణములు పర్వజనానురంజకములైనను, పాశ్చాత్య నాగరికతాకణ్యామున నిరర్థకమే గదా?

ఈ కవయిత్రి వ్రాసిన గ్రంథముల యొక్క సారాంశ మేమనగా, కైలియంతయు మృదుమధురము, సర్వపాఠా రణ విద్యాపాఠములకుగూడ గ్రాహ్యమగునట్లున్నది. అయిన యీగవి గ్రంథములు, జన బాహుళ్యమును రుచిపడేసి, శాశ్వతాభివృద్ధి నొందునా? లేదా?

ప్రస్తుత మానవ మానసికములకు గావలసినవి హాస్యములు, కథలు, విమోచాంతము లేక ప్రణయగాథలు వీటితో మిళితమైనవి పురాణగాథలైనను సరే, పుక్కిటికథలయినను సరే, పెన్నిధిగన్న పేదచందమున నుండును.

సాన్నితి, నలచరిత్ర, లనకుశ, హరిశ్చంద్ర, సారంగధర, కృష్ణలీల మొదలగునవన్నియు పురాణగాథలే యయినను, నాటికిని, నేటికిని వీటి ప్రాముఖ్యత యొక్కరీరు ననేయున్నది. వీటియన్నిటియందును, పై నుదహరించిన హాస్యరసము మొదలగునవన్నియునో, లేక కొన్నియో గలసియె

యున్నది. ఇక పుక్కిటికథలన్న చింతామణి, వరవిక్రయము, కన్యాశుల్కము మొదలగునవిగూడ ప్రజలరంజన చెందుకూనేయున్నవి. ప్రజలు చింతామణి నాటకములోని, ముద్ది పెట్టియొక్క పాత్రయందెక్కువ యానందమును బొందుచున్నను, రాధయొక్క పాత్రవత్సరము చింతామణియొక్క సీతనిగూడ గ్రహించుచునే యున్నాడు.

ఈ కవయిత్రి వ్రాసినవి దిలీప మొదలగు నాటకములు మృదుమధురకైలితో, ఎక్కువ గ్రంథవిస్తరములేక క్లుప్తముగను, చిన్న చిన్న అంకములతోడనున్నవి. వీటియందు యంకను కొంచము ఎక్కువ హాస్యరసమున్న పాతశాలలు, మొదలగువాటిలో వాటిని పెట్టి పిల్లలచే నాడించుట కెంతయు నుపయోగకరముగనుండును.

కాదాచిత్కపద్యరత్నము లెంతయు వెలలేని రత్నములై యొప్పుచున్నవి. ఇందలి పద్యము లొకేవిషయమును గురించి గాక, ప్రార్థనలు, ప్రణయగాథలు పర్వజనానందకరమగు శ్రీకృష్ణుని బాల్యక్రీడలతోడను నిండి మృదుమధురకైలిని యొప్పుచున్నది.

గ్రంథకర్తకి నా వివయపూర్వక విజ్ఞప్తియేమనగా, బంగారమునకు మెరుగుపెట్టి నట్లు కైలికి రేగినట్లు విషయమునుగూడ ప్రస్తుత ప్రజల మానసికమునకు రేగినట్లు వ్రాయుచుండినచో పర్వజనామోదమై క్రుంగిపోవుచున్న యాఃప్రభాష నుద్ధరించుటయే గాక, శాశ్వతకీర్తి నొంది పుస్తకములు చిరకాల జీవితములై యుండును.

మ నో ర మ

రా జ కు మార్తి

(మాతృ పంచిక కరుణాయ)

అట్లుత్సాహమునఁ దమయుద్యమ మహత్వమును వెల్లడించి పురుష జ్యేష్ఠిణియగు శకుంతల తన యువన్యాస మీఁకింది విధముగ ముగించెను.

“మన భావిభాగ్యోదయమున కిది యుమః కాలమని నేను చెప్పియే యుంటిని. విధాత సృష్టియందు మగవాఁడెంతటిమానిసి కాఁగలుగుచున్నాఁడో అదదిగూడ నట్టిదయి సర్వవ్యవహారముల స్వేచ్ఛోపార్జన మొనర్చి జగద్భద్రానుసంఘాయనియయి యుండగలదని నేను నిరాఘాటముగఁ జెప్పఁగలను. కార్య ఖడ్గముల నేర్పరులయి రాజనీతియందును, యుద్ధనీతియందును, పశ్చతిశాస్త్ర విజ్ఞానమునందును, తత్త్వశాస్త్ర సంపత్తియందును, సంగీతసాహిత్య విద్యలయందును, చిత్రకళలయందును, విమర్శనాశక్తియందును, కవిత్వతత్త్వ విచారమునందును, జగమును లేజ స్వంతముగఁజేయు కవిత్వాసృష్టియందును స్త్రీలు పురుషులతో సమానముగ నొన్నత్యమునుపొంది ఖ్యాతిఁగాంచగలరు. అఘటనఘటనా సమర్థమును, జగదుత్పాదనహేతువును, సర్వచరాచరావళి రక్షకమును, సర్వము

తా నై నది యు, మనలోనున్నదియునగు నుత్తమ లేజము—అమహాశక్తి—మనల కృతకృత్యల నొనర్చుఁగాక.”

ఆమె తనయువన్యాసమును ముగించి మమ్ములను తనయొద్దపరమ్మని కనునన్నయొనర్చెను. మిగిలినవా రావలకు బోయిరి. ఆమె మనఃపూర్వకముగా మాకు స్వాగతమియ్యనుద్యమించుచు—రయముగ బోవుచున్న పడవ యాకస్మికముగ మెఱకను బట్టుట చేత నొక్కమారుగ నదరిపడునట్లు అంతలోనే కలవరపాటున మమ్ము చూచుచు మిగుల గంపించిపోవు కంఠనాదమున ‘నాతమ్ముడా!’ అని పలికెను.

“అవును ఏమందువక్కా!” అని పార్థసారథి శాంతస్వనమున ననెను.

“ఆహా! మిరిక్కుడని నేషములతో నేమి చేయుచున్నారు?—ఇందలు—ఎవరు వీరు?—మందలోఁజొరఁబడిన తోడేటి వైఖరిని వచ్చితిరి. ఒకటిగాదు రెండుగావు! ఒకమందయే వచ్చినట్లున్నది. మేకతోలుఁ గప్పికొనినట్లు మీకి నేషములేమి?—తేనెపూసిన కత్తులు ప యోముఖ విషకుంభములు—గోముఖ

వ్యాఘ్రములు. మీరేమిచేయ వచ్చితిరి? భగవంతుడనుగ్రహించుగాక! ఎంతమహా ద్రోహము! ఎంతకుట్ర! సర్వనాశనముగు కుట్ర! తుచ్ఛాతితుచ్ఛముగు కుట్ర!”

అని మిగుల నుద్వేగమున, నాగ్రహమున ఆమె పలుక నొచ్చెను.

“ఇందెట్టిద్రోహమును లేదు. కుట్రయును లేదు” అని పార్థసారథి మెల్లగ ననెను.

“ఎంత భ్రష్టుడవై పోతివి!—నీవు నట్టి నిర్భాగ్యుడవుగాని మాద్యారమున కావల పెద్ద యక్షురములతోఁ జెక్కఁబడిన వ్రాత నై నఁ జూచికొనకుండ నీ వేల లోనఁబ్రవేశించి తివి?—పురుషులులోనికి రారాదు. వచ్చిన మరణశిక్ష!” అనికదా అచ్చట వ్రాసి యున్నది?”

“అవ్రాతను చూచియుంటినే యనుము. ‘అడవీ’యను గ్రీకుపురాణమునఁ జెప్పఁబడి నట్లు ‘సై రెను’లనఁబడు సుండరాంగులవలె నీ మహిళా విద్యాలయమును బరిపాలించు కుమమి కోమలులుగూడ పురుషుల తెల్లని యస్థికలఁ దిలకించుచు మహామోహనకర మగు గాన మొనర్పఁగల కర్కశత్యమలవ రించుకొందురని ఎవ్వఁడూ హించును?”

“నీవట్లూహించక పొరఁబడితి నని తప్పుక భావించి తీరుదువు. అయినను మరణోన్ముఖుడవై యున్న నీకిట్టి పరిహాస మెందులకు? చావఁబోవువాఁడు యముని వెక్కిరించి నట్లు—నిన్ను బట్టి యొప్పుగింపవలసిన నావద్దనే నీవప హాస్యము చేయుదువా? పదునుకత్తులతో

నాడుకొనినట్లు—పాము కోఱలతోఁ జెల గాటమాడినట్లు నీ విట్లవలపించుచున్నావు. నా శపథమునుబట్టి మిమ్మిప్పుకొప్పుగించి తీర వలెను. వంపఁజాలని గొడ్డలియంచువలె—అయఃపాషాణ నిఘ్నర మనస్కయైన మా యే లి క — మారాజకుమారి! — ఆమె మృదుత్వమేల వహించును?”

“అక్కా! శకుంతల!—అట్లే కానిమ్ము. నాప్రాణములఁ దీసికొనుము. మీశాసనోల్లంఘనాపరాధమునకుఁ బాలువడిన నన్నుఁజంపి నాయస్థికల మీలపిర్చావ్వారమునకుఁ జేరువ జెట్టించి వానిపై

స్త్రీలకొఱకును స్త్రీకాళి + మేలుకొఱకు పాడదునిజంపె నొకయక్క + చూడుడనుచు పురుషకాళికి పాడలది + పాడమునట్లు తాలపైఁజెక్కి కొమ్ముచే + వ్రాలుజేసి.”

అప్పుడు కృష్ణవర్మ—
“శకుంతలాదేవియన నెట్టిదో కనియు వినియు స్వయముగఁ దెలిసికొంటిని. ఇంత వఱకు మాత్రమే కృతార్థుడవై యున్నను జచ్చుటకు సిద్ధముగ నేయున్నాను. కావున నన్ను చావనిమ్ము” అని పలికెను.

అప్పుడు నేనుకూడ నిట్లంటిని:—అమ్మా శకుంతల! మాయవేషముననున్న నాకు పత్యమునందలిమానమున్నది. దైవసాక్షిగ నిజమాడెదను. కావున నీవికఁ దెలిసికొన వచ్చును. నీవేదేశమునఁ బుట్టియుంటివో నేనాయుత్తరదేశముడను. ఈరాజకుమారిని బరిణయమాడ నిశ్చయింపఁబడిన రాజకుమా

రుడను. చాల సంవత్సరములయి ప్రధానమైనది. ఆమె ఇచ్చట నీవిధముననుండుట చేత నుపాయాంతరమునగానక నేనీవేషమున రావలసినవాడ నయితిని.”

“అయ్యా, రాజకుమారి! ‘వృద్ధ’మని నాకొక దేశములేదు. ఉన్న నిదియే—ఈ విద్యాలయమే నామాతృదేశము. నాప్రాకృత చరిత్రమంతయు వ్రేళ్ళతో బెకలించుకొని యిచ్చటకు వచ్చితిని. ఇక నాయందున్న దంతయు అంటుమామిడివలె మాతృస్థానమును ద్రెంపుకొని తేజస్వంతమై స్వచ్ఛందముగనుండు భాగము. నీవు ప్రధానమును చున్నావు. కన్యాక్రాంతముగు నీయావరణమున పెండ్లిమాటలనునవి చెవులలోనైన జెప్పకొనరాదు. మానమాజోన్నతికి ఆముడు నడి పరాధీనమై యున్న నేనెట్లు మీకు బ్రాణదానమును చేయగలను? పిడుగువడనున్నది. ఈశాంతి వాతావరణ మిది మిథ్య. ఆకస్మికముగ సర్వనాశనమైపోవును. మీరు సంసిద్ధులై యుండవచ్చును.”

“అయినను యోజింపుము. మీ బహిర్ ద్వారముననున్న ఆవ్రాత యెట్టిదయినను దానియందుఁ బ్రాణములతీత నాకగుపించుట యేలేదు. ఫలములపై వ్రాలకుండ పక్షులను బెడరించుట కేర్పడిన కేకడబ్బల మ్రోత యందు జీవహత్యా పటిష్టతాదారుణముగు పిడుగుపాటున్నదని చెప్పవచ్చునా? ఒక వేళ పురుషులను జంపు నిశ్చయమొకటి మీ బహిర్ ద్వారశాసనమున నున్నదే యందము. అట్లున్న రీతినే జేయువారగునెడల నేమగును?

యుద్ధములై పోకుండ ఇవ్వల నవ్వలజూచుచు జనులు మిన్నకుందురా? అట్టియుద్ధవాతావరణమున మీ కార్యక్రమముల కంతరాయము కలుగకుండ నుండునా? కడకు జయమెవ్వరి పాలబడినను యుద్ధభూషణములలో మహామనోహరమగు మీ సిద్ధాంతములన్నియు నేలఁ గలిసిపోవునుట ధృవము. అట్లు కూకటివ్రేళ్ళతో బెకలమయి, నిర్మూలమయి మీ విద్యాలయ మిప్పుడు పాడుపడి యున్న హంపీ విజయనగర భూములవలెనే నామమాత్రాన కేషమయి యుండిపోవును. మీరిప్పుడాత్మ బంధువులనుండి వేటిడి, ఇన్ని కఠిననియమము లుంచుకొని, ఇన్ని యసిధారా వ్రతములకు బాటుపడి తుడ కేమి సాధించిన వారగుదురు? వ్రతము చెడినను ఫలమైన దక్కినట్లగునా? శ్రీనాథుఁడు కాశీఖండమునఁ జెప్పెట్లు.

క. ఎవ్వరితో నెచ్చోటనీ
జవ్వకుఁ జేసాచవలదుఁ జేపాచినచో
నివ్వల నవ్వల నెవ్వరు
నవ్వకయుండంగ పగఱఁపడగించదగుకొ.

“మాకార్యఖడ్గముల భారమును వహించుచున్న రాజకుమారి అందునుగూర్చి నిర్ధారించుకొను గాక! నమమ నాకేల? ప్రస్తుతము నా ధర్మమును నిర్వర్తించుకొనుటయే నాకుఁ గావలసినది. నే జోయెద. సెలవిండు. ఎంత యనందరసపు బుట్టిములక వచ్చినది! అయినను నా ప్రతిజ్ఞఁ జెల్లించుకొందును. అందువలన నేమగునో తలంచుకొన్న నా కొడలఁ గంపమెత్తు

చున్నది. అయినను ధైర్యము వహింతును. నేబోయి మిమ్ములను పట్టింపకుండ నాత్మ ద్రోహ మొనర్చుకొనఁజాలను.”

“సమస్త శాస్త్రోపాధ్యాయుని వై యుపన్యసింప నేర్పరురాలవగు నీవు ‘సహ సావిదధిత నక్రియామ్’

అను భారతవచనము నెఱుంగకుండనుండవు కద! తొందరపడి నీ వెంత విపరీతముగఁ జేయ నుద్యమించుచుంటివో కొంచె మూహించవలదా? చేతులఁ గాల్చుకొన్న తరువాత నాకులు పట్టుకొన్నట్లు పోయిన నీటిని బంధింప నూహించినట్లు తొందరపడి చేసికొన్న కార్యములకుఁ దరువాత నాలుకఁ గఱచికొనవలసివచ్చునేమో యని రవంత యూహించవలదా? ఇప్పు డింత విపరీతముగ బల్కియున్న నీవు నే నిన్నాశ్రవణకు నెఱింగి యుండిన ఆ శకుంతలవేనా? పార్థసారథి మహారాజు మీ సంశయముఁ బేర్చెన్నికఁ గన్నవాఁడు. అతని చిత్రవట మింకను మూ రాజప్రసాదమున కలంకారభూతముగ నున్నది. ఉద్దామవర్తనభీభత్సముగు యుద్ధ రంగమున పరాక్రమోర్జితయశులగుమహా వీరులు వీనుగుబెంట లగుచుండగ నాహా కారమేదురరోదోంతర ఘోరంబుగ సైన్య ములు దీనదశకు వచ్చి పాణిపోవుసప్పుడు నోరికండ నాచికొనుచు హుంకరించు బెబ్బులివలె ఆ య్యేకవీరుఁడగు పార్థసారథి నెఱుంగఁ జొరెల్లి నేలకొఱిగిపోవుచున్న మా తాతను గాపాడి విఱిగిపోవు సైన్యములఁ

బురికొల్పుచు అవజయోన్ముఖమైయున్న మావారికిఁ గెల్చుకొలిచ్చెనని యుగ్గడింతురు కద! అట్టి యతిలోకవీరుఁడు, అట్టి రాజ భక్తులైనాహురితుఁడు, అట్టి దేశసేవా పరాయణుఁడు, అట్టి ధీరోదాతగుణభూష ణుఁడు మీ కై దవతరమువాఁడగు తాతయే కద! మీ రాజప్రసాదముననున్న ఆ యుత్త మోత్తముని చిత్రమును జూపించుకొనుచు పార్థసారథి రక్తనాళములలో నుజ్వలమై యుండిన రాజభక్తి నేటికిని పుత్ర పౌత్ర పారంపర్యముగ జీవించియున్నదని సంత సించుచుందుము. అట్టి సంశయముఁ బొడమి నీ విప్పుడు నన్ను బట్టి యెప్పగింతువా?”

అప్పు డామె సోదరుడు, “అవును. నీ విది యోచింపవలదా? వయసునఁ జిన్న వాఁడనగు నన్ను నీ వెంతకూరిమితోఁ జూచియుంటివి! బాల్యకాలమున నీవు నాతో నీడవలె నెల్లయెడలను సంచరించి యుంటివే! పుష్పావనముల కిరువురమును గలసిపోయియుంటిమే! బంతియాడునపుడు, గాలినటముల నెగరవేయునపుడు, తూరిగల వెనుకఁ బఱుగెత్తునపుడు, కుండేటిపిల్లలఁ బట్టుకొనునప్పుడు నా ప్రాణమునకుఁ బ్రాణ ముగ తిరిగియుంటివే! అలసి సాలసి గుండెలు తటతట నాడునప్పుడు నీవు నన్ను సమా శ్వాశించుదానపు కద! ఒడ లెఱుంగకుండ జ్వరవీడితుండనై యున్నపుడు నాకుఁ గ్రీడల లమర్చి ఔషధములఁ ద్రాగింది కథలఁ జెప్పుచుఁ బుస్తకములఁ చదువుచు సౌఖ్య వహమగు కలలఁ గనునట్లుచేసి రోగనమయ

ములఁగూడ సంతోషవంతములుగఁ జేసి యుంటివి. ఆ శైశవమున నొకకవి చెప్పి నట్లు

క. ఒకదిక్కె- కాని చనఁబో

మొకచోటన కాని నిలిచియుండము
నొకటియ కాని తలంపము [మనలో
ఒకటే మన కాటపాటయూహింపంగన్.

తమ్ము గుఱ్ఱజే జీవితవర్వస్వ మనునట్లు వర్తించియున్న ఆ శకుంతలవేనా? అప్పు డట్టి శకుంతలవే! కాని యిప్పుడు? అని నేను చెప్పు సంశయము కూతగఁ తానుగూడ ననెను.

అప్పుడు కృష్ణ వర్మ యూరకుండక “మహీతలమందలి యుగ్మలు నెవ్వరియం దును చూపఁజాలని యుత్తమతత్త్వము నీయందు గనుచుండువాఁడను. ఇతర కాంతా సాధారణమైన బుద్ధి నీయందు నా కెన్న దును బుట్టియుండని నన్ను నీ విప్పు డాడు దానికంటెను బేలవానిగఁ జేయఁగలిగితివి. పురుషులకు సహితము స్త్రీత్వ మలవరింపఁ జేయు మహాశక్తిగల నిన్నుఁజూచి భాషించి కృతార్థుఁడనైతిని” అని యొక వెట్టిఛోరఁ గని ప్రసంగింపఁజొచ్చెను.

మఱల నే నందుకొని చెప్పదొడంగితిని. “నీ వీ రాజ్యమునకు వచ్చునపుడు—మీ యక్క- పరిణయోత్సవ సందర్భమున మా తండ్రి రాజప్రాసాదమున సంవత్సరమైన సందకులనడుమ మీరు డక్షిణముగఁ జొచ్చుచున్నను పూర్వసంబంధముల బలిమి

వలన మాకుఁ జేరువగనే యుందురనియు, నా దేశమున నెవ్వరైన మనవారు కష్టముల పాలఁ బడినయెడల మీరు సంరక్షింతు రనియుఁ జెప్పియుండిరి. అది నీ కిప్పుడు జ్ఞాపకమున్నదా? మా తండ్రిగారు సూచించిన రీతి వివన్నులమై, భగవత్ప్రసాదజీవ నులమైయుండ నభిలషించుచున్న మమ్ము నీవు త్రోసివేయుదువా?”

పార్థపరధి తిరుగ నిట్లు పలుకఁజొచ్చెను. “సాఖ్యావహముగు బాల్యమున నొకనాఁడు బాణము తగిలి కొట్టుకొనుచు నీవు పెంచు పావుర మొకటివచ్చి నీయొద్ద పడిపోయెను. అప్పుడు దానినిజూచి కరుణావేశమున నీవు దుఃఖింపఁ దొడంగితివి. ఆ పావురము నీ యొడిలో తలఁ జేర్చుకొని విలక్షణముగ నాశ్రోశించుచుండగా నీ బట్టలన్నియు రక్త మయమై పోయెను. అది కవాలరక్తము. ఇప్పటివలె నది భ్రాతృరక్తము కాదు. అయి నను నీవు దుఃఖించితివి. అట్టి వరమకృపా వేశపరవశమై యుండిన నీ వింత కర్మ-శత్రు మును వహింపఁగలవా? నీ వొప్పుకొన్నను ఒప్పుకొనకపోయినను అప్పటి శకుంతలవే నీవు. ఆ తొట్టయందలి శిశురత్నము నాకుఁ దప్పక మేనకోడలే యగును.”

“ఆహా! ఆ చిట్టిపిల్ల యెంత యందముగ నున్నది! ఎంత ముద్దు గులుకుచున్నది!” అని కృష్ణవర్మ పలికెను.

అప్పుడు శకుంతల, “నా లింగఁ జాలిం పుడు. నాకు వెగటుగనున్నది. సహజము

రాగ బాంధవ్యముల నేనేల బ్రెంపుకొనరాదు? ఎవ్వనిపేర నిది భరతవర్షమని బ్రఖ్యాతివడసి యున్నదో అట్టి భరతుని భార్యలు తమ కన్న బిడ్డల వధించినట్లు నేనేల నేయరాదు? * జగచ్చాకరుడగు నొక జంగమ మహేశ్వరునికై తలదండ్రులు వ్యయముగ తరిగి, వండి, వడ్డించి కుడువఁ జోయిన పరమై వాచారపరాయణుడగు చిటుతొండనంబివలెనే నేనుమాత్ర మెందులకుఁ జేయరాదు? వీరశైవాచారపరులగు మీ రతని సతిలోకభక్తునిగఁ దలంచుట లేదా? అతఁడు తుచ్ఛముగు మూఢభక్తికిఁ బలియయి తన కుమారుని బలి యొసంగెను. ఇక నేను సంస్తవనీయముగు మా యుద్యమమునకు—మా నదీయశ్చ ఫలావాప్తికి— అవసరమైనయెడల నా బిడ్డయుగు సహల్యను సహితము బలిదానముఁజేయ సంశయించను. అట్టి సందర్భమున మానవజాతీయందలి ఒక యర్థభాగముయొక్క యున్నతి సంశయాస్పదముగ నున్నపుడు ఒక సోదరుని, ఒక రాజకుమారుని జంపుట కేల సంశయించవలెను? అయినను నేనంత సిద్ధాక్షిణ్యము వహింపను. మీ రిన్నివిధములఁ జెప్పియుంటిరి కనుక కొంచెము దయదలచి వదలి నేయుదును. అట్లు చేయుటయే మాకును,

మీకును, మా యుద్యమమునకునుకూడ భద్రమని భావించుచున్నాను. ఆహా! ఆత్మధర్మ మనురాగముతో నొఱసికొనుటకంటె కష్టమిఁకొకటి లేదు కద! ఇంతమాత్రమున నా యంతరాత్మ నన్ను బాధింపకుండనుండునని భావించుచున్నాను. నా మరతుల వినుఁడు. ముఖ్యముగ నేడు కాని రేపు కాని మీరు వేగముగ వచ్చిన మార్గముననే దిరిగి పోవుటకు వాగ్దానము చేయవలెను. లేనియెడల మీరు చంపఁబడిపోవుదురు. పశుప్రాయలగుటవలన మా విద్యావిధానములకుఁ గట్టువడియుండలేక పాటిపోయిరనియు, ఉన్నయెడల మన్ముందటను బరిహాసప్రతలనుగాఁ జేరియుండురనియు నిచ్చటివారనుకొందురు. ఇట్లు చేయువారమని మీరు నాకు వాగ్దానము చేయవలెను” అని పలికెను.

గత్యంతరములేక మే మట్లానర్పితిమి. అప్పుడామె క్రొత్తగఁ బట్టువడి బోనులోని కెక్కి—చంపఁబడిన ఘాతుకమృగమువలె ముందునకును వెనుకకును గొంత నందిగనూచకముగఁ బచారుచేసి అంతలోనే మందహాస సుందరవదనారివింధయై పార్థసారథి కదురుగ నిలిచి ఇట్లు పలుకఁబోచెను.

* క. భరతుని భార్యలు మువ్వురు,
దయనం బుత్రులఁగాంచి * పల్లభుతోడక
పరిగారని తోడ్కోడలు
కిరములు దుకుమాడిరాత్మ * కికువులవధిపా.

“తమ్ముడా! నిన్ను జూచుటతోడనే తెలిసికొంటిని. చాల నడిగియున్నను నీ పెంతమాత్రమును మార్పు చెందనేలేదు. అహ! నిన్ను నేను మృత్యువున కొప్పగించుటయా? నాయందలి ‘వ్యధర్మ’ మట్లని పించినది కాని అట్లు చలికొని ‘నేను’ కాదు. పైకి నే నత్యవసరమును కఠినత్యమును వహింపవలసివచ్చినది. అందులకు నీవు మన్నింతువు గాక! అమ్మ బాగుగనున్నదా!”

అని ఈ వైఖరిని వా రొండ్లారుల నడిగి కొనుదుఁ దెలిసికొనుచు సహజానురాగమున సుభాషింప నారంభించిరి. వారు ప్రవంచమును మఱచి సోదర సోదరీజన యోగ్యమైన సల్లాపసౌఖ్యమున నానందించుచుండగ నేనును కృష్ణవర్మయు వారిని దిలకించుచు నిలువబడితిమి. అంతలో రమణీయ కంఠ మొకటి ‘భానుమతీదేవి తమ కొక సంచేత మంపినది’ అని వినవచ్చి మమ్ముఁ జీతులఁ గావించెను.

మా వెనుకవైపున భానుమతీ దేవి కొమార్తెయగు మాలతి నిలువబడి ముచ్చటపట్టించుచున్నది తెలిసికొంటిమి. ఆమె యెంతకాల మచ్చటనుండి మాయాలాపముల వినుచుండెనో మే మెఱుంగము. ఆమె యచ్చటనున్న తలుపు నూతగబట్టికొని మా వంక జూచుచుండెను. ఆమె కనులలో నాశ్చర్యమును, భ్రాంతియు, తోట్రుపాటును స్పష్టముగ దోర్మతమగుచుండెను.

“ఓహో! మాలతి! నీవేనా? మే

మాడుకొను మాటలను వింటివా యేమి?” అని శకుంతలాదేవి యామెను ప్రశ్నించెను.

“అమ్మా! నే నేమి చేయుదును? బుద్ధి పూర్వకముగఁ బొంచుండి నేను మీ మాటలు విన్నదానను కాను. నేను వచ్చుచుండగ మీ రీవిధముగఁ జెప్పకొనుచుండిరి. నే నిక్కడనే నిలువఁబడిపోతిని. అయిన మాయమృతంబును బ్రయతదరాలవగు నీవు నావలన భయమందు పెంచులకు? ఇట్లు ధీరోదాత్తులై వచ్చియున్న ఈ మువ్వరు పురుషులను మరణదండనమునకుఁ బట్టి యెఱపించు నిష్కరహృదయము నాయందున్నదని నీవు తలంపవలదు.”

శకుంతల యిట్లనెను. “మాలతి! నీ మాటలుందు నాకు విశ్వాసమున్నది. యమభార్జున వృక్షములవలె సహకారమున, సాహచర్యమున, పరమసఖ్యమున మెలఁగుచుండువారము. అయినను మీయమ్మ మత్సరస్వభావమును దలఁచుకొన్న నా కేమో భయముగనున్నది. సవరియగు దేవయానికి తన ప్రాణప్రియుని గూర్చిన రహస్య మెఱిగించుకొని చేటు చెచ్చుకొనిన శర్మిష్ఠులై పరమరహస్యముగా నుంపవలసిన ఈ సమాచారమును బాల్యచాపల్యమున నీ వితరుల కేమాత్రమైన తెలియజేసిన యెడల ఈ మహిళావిద్యాలయము నశించుననియు, నేను నా గౌరమును గోల్పోదుననియు, ఏడు తమ ప్రాణములఁ బోగొట్టుకొందురనియు నీవు గమనింపవలెను.”

“అమ్మా, నీ వింత భయపడ నక్కట లేదు. వీరి యుదంతమును నీ వెంతకాలము రహస్యముగ నుంప నూహింతువో అంత కాలమును రహస్యముగనే యుంచుదానను. మేను ముఱచి మారుకుచున్నప్పుడైనను పురూరపుని గాంచి తిట్టుట కారంభించిన యూర్వశివలె * నెవ్వ రెంతపరుషముగ భాషించినను నహింతును గాని ఈ రహస్య మెవ్వరికిని వెల్లడింపను.”

“నీ వట్లే చేయవలయు. చేసిననే మనము బ్రవంచమును విజ్ఞానదీప్తిమంతముగఁ జేసి జగత్కల్యాణమునకుఁ ద్రోవఁ దీయఁగలము. అట్లయిన నెప్పటికైన బురూరపుఁడే యూర్వశి నవ్వేషించుకొనుచు నచ్చుట జరుగవచ్చును” అని పురుషులరు పురూర పునిగను, యువిదల సూర్యశిగను చెప్పఁచు డగ కృష్ణవర్మ యందుకొని అంత వందర్శ ముగ లేకపోయినను ఇట్లు పలుకఁజొచ్చెను.

“అమ్మా, వేదములఁ ద్రిధంగుల విభా గించి అతఁడు విజ్ఞానోన్నతి వడసియుండిన చక్రవర్తి. ఆమె నిరుపమాన శోభాంగియు, న్వేచ్ఛావతియునగు యువతి. అతఁడు నిగ్ర హానుగ్రహ సమర్థుడగు సార్వభౌముఁడు. ఆమె శాపానుగ్రహ శక్తియుక్తురాలగు సుత మాంగన. ఎంత యాత్మజ్ఞానము లేకున్న దానచ్చరయయ్య నిట్లు పలుకఁగలవా?

మ. తలపులే చిచ్చులు మాటలు ద్వలనుభా ధారల్ విధుండైన పు
వ్విలుతున్ మెచ్చర యమ్యులన్ వలతులే
విశ్వాసమున్ లేదు క్రూ
రలు తోడుం బత్తినై నఁ జంపుదు రథ
ర్మల్ నిర్దయల్ చంచలల్
వెలయాండ్రెక్కడ వారి వేడబములా
కల్పాంత సూక్తంబులే.

వీనిని వ్రాసినవారు పురుషులగుటచే నిట్లు చెప్పించిరని నీ వందువు కాఁబోలు. కాని ఈ మాటలలో స్పష్టమగుచున్న యూర్వశి యాత్మజ్ఞానమునకు మనము హర్షింపవలెను. మత్తారాతి విచారణఁ దనియు, బుధసన్మాయఁడనియు, సద్గుణా కరుఁడనియుఁ జెప్పఁబడియున్న పురూరవ శ్చక్రవర్తి మహాలక్షణవతియు, నుజ్వలాం గియు, న్వేచ్ఛావతియునగు సూర్యశిని తన రాజ్యమున కాహ్వానించుకొని ఆమెకును తనకునుగూడ శాశ్వతమగు శోభ కలుగున ట్లొనరించెను. అదేవిధముగ నీపు మా నకుమ కేగుదంచెడునెడల సంపన్నగుగాని రామవగు నీకును మే మట్టి స్వాగతమే యొనంగఁగలము. కృతాపరాధులమయ్యు దైవనియోగమున నీవలనఁ బ్రాణదానమును

* ౩. వినియుచినపు రణభీతువు మను బాధము నిదురపోకు * మందునికటా!
నినుఁ జక్రవర్తిఁ జేసిన కవచాసనుకంటె చెట్టి * వాఁడును గలఁడే.

అని యూర్వశి పురూరపుని శోభ్యఁబడుటచే గాక ‘మగవంద’ యనియు ‘శప’ మనియు ‘మరుజ వకు’ వనియుఁగూడ దూషించినది. ‘శప’ మనఁగవ్యావహారిక భాషయందు గ్రోధావేశమున జవల కందినయ్య ‘పీనుగ’ యను నిరాఘాటమైన వాక్పాదమే కద!

పొందఁ గల్గితమి. తుభాతురుడై విశ్వా
మిత్రునంతవాఁడు కుక్కమాంసమునుగూడ
తస్కరించెనట. ఒక్కదినపుఁ బొట్టకూటికి
వ్యాసునంతవాఁడు దీనుడయి తిట్టుతో తని
పించుకొనెను. వప్తులును గాలుచున్న
మనుజుకశేబరమునే తినుటకు సంసిద్ధులయిరి.
* ఒక్కనాటి పొట్టకుఁ గతివయి సర్వ
సాధారణమగు తున్ని వారణమునకే మహా
మతులగు ఋషినర్తము లట్లు చేసియుండిరే!
ఏల?—ప్రాణములందలి తీపిచేత లట్టి సంద
ర్భమున మాకుఁ బ్రాణముల నిలువఁజెట్టిన
నిన్నెంత గొనియాడినను కొనియాడదగినదే
కాదా?—” అని యొక పెట్టితోరణిని
తాను బలుకుచున్న దేమో తనకే తెలియ
కుండ నున్నదాయను భ్రాంతి బుట్టుట కవ
కాశమిచ్చుచు మార్గఁడను.

“నన్ను కాదు. ఇంత చక్కని కల్పవముఁ
జేసిన నిన్నే మెచ్చుకొనవలెను.—ఇక
మీరావలకుఁ బొందు. దీర్ఘముగ సంభా
షించుకొనుచు నుండిపోతిమి. ఉత్తర దేశీ
యుల వైఖరిని మీరు మేలిమునుగుల
ముఖములఁ జక్కగ గప్పికొని సంచరించు
నది. ఉత్తరభారత దేశమునుండి మావిద్యా
లయమునకు వచ్చువారందఱి అట్లేయుందురు.
ఇప్పుడు కొండతాండ్రప్రీతిలును దాని నొక

నవీనశృంగారముని భావించి యవలంబించు
చున్నారు. మీరావిధమున నేయునది. ఎవ్వ
రితో నండగ కలసిమెలసి తిరగకుండ వప్ర
మత్తులరై యున్నయెడల దైవము మన
కనుకూలముగ నుండవచ్చును.”

కెడలిపోవ నుద్యమించుచు నేను
‘తథా’ వ్రుంటిని. అప్పుడు కృష్ణకర్మ తొట్టి
యలోఁ బొత్తులలోనున్న అహల్యా
కుమారి నత్యాదరంబున నందుకొని కకుం
తల యానందించుచుఁ జూచుచుండగా
బాలికనెత్తికొని బుగ్గలపై నూది ముద్దుపెట్టి
యది కిచకీచలాడుచుండగఁ దనమోమును
చేతితో నిచ్చట నచ్చట బ్రామించుకొని
ఉపలాలనార్పములైన జిలిలిలిమాటలఁ
జెప్పుచు దానిని బాగుగవచ్చించి తల్లికిచ్చి
వేసెను. ఈవిధముగ నాటిసమావేశము
పరిసమాప్తమునకు వచ్చెను.

ఆదినమం దొక యర్థభాగమా మహిళా
మహా విద్యాలయమందలి మహావన్యాన
భవనములను, ఆమగురువుల యాలాపచమ
త్కారములను, బాలికామణుల విద్యోపార్జ
నాస్తకియుదిలకించుచు అర్థచంద్రాకారముగ
నమర్పబడిన యున్నతవీకముల నలంకరించి
యున్న బాలికలకెదుట కూర్చుండి మనో
హరమగు వాచాలత్యమున విజ్ఞానకరణ

* క. మారాఁకలి పెట్లవ కా

హారంబుగ కవమందిట కడరికి రే

లారం దిచ్చెద మీకా

హారంబులు వలసినట్టి పని తా మతియున్.

—భారతము.

ముల బ్రసరింపఁజేయు గురుమహాశయలఁ జూచుచు వాకర్చించుచుఁ ప్రార్థుగడపితిమి. ఆదుహాప్తములక్రింద వలయాశ్వునికి వచ్చు వృత్తిములఁబూచి వాని యందు పరిధి యనియు, సమరేఖయనియు, కేంద్ర మనియు, గోణములనియు పరిభాషాశబ్ద భూయిష్ఠమైయున్న రేఖాగణితము నేర్పు కొని సంతసించితిమి. శ్రుతి, శాస్త్ర, పురాణ మయమైయున్న యువన్యాసముల వింటిమి. గీర్వాణకావ్యముల విని వాని మహత్వములఁ దెలిసికొంటిమి. ఉదాత్తరసాన్నిత మైన మాతృభాషాకావ్యములవిని యానందించితిమి. ప్రాచీన కవిశిఖామణుల చాటు పుట — సమస్యల — చమత్కారములఁ గ్రొత్తగ్రొత్త వైఖరులవిని యాశ్చర్యమంది తిమి. ఆచంద్రావర్ణముగ భూమిపై కాంతి పుంజముల వెదఁజల్లు వాల్చయరత్నముల క్రొంగొత్త రుచులఁబూచి విస్మయమందితిమి తరువార నెఁగి యిదియది యనియేమి? — మానవజాతి సమగ్రేతిహాసముల, రాజనీతి ధర్మముల, మనస్తత్వవైఖరుల, నీతుల, శౌతికసిద్ధాంతముల, నక్షత్ర తత్వముల, త్రిమిశ్రీక విహంగమాది జంతుపరిణామముల, సమస్తజంగమ స్థావరసృష్టివిశేషముల, రసాయనిక వైద్యునిక శాస్త్రరహస్యముల — నేర్పడగిన నేర్వవలసిన యెల్ల విషయముల నామహిళామహా విద్యాలయమునఁ గణపఱచుచున్నవని తెలిసికొంటిమి. పగ్గములద్రెంచుకొని చేసులలోఁబడి అందిన చెల్లెలలోనికి గ్రుమ్మకొను గుఱ్ఱములవలె మేము ముత్వర మిట్లాడువారి నిద్రాగలయ

మునఁజొరఁబడి మా కందివచ్చిన విజ్ఞాన మంతయు లోని కెక్కించుకొని పోగి పోతిమి.

అప్పుడు నేను చెలికాండ్రతో —

“విపుల శాస్త్రేతిహాసాది విద్యలైన చెప్పనేర్తురు పూరుషుల చెప్పినట్ల చదువనేర్తురు పూరుషుల చదివినట్ల చేయనేర్తురు పూరుషుల చేసినట్ల ప్రతిభఁ బాపింపనేర్తు రప్రతిమలగుచు కార్యఖడ్గంబులందెల్ల కాంతలందు చెప్పి చేయువఁగలగొప్ప శివశక్తి చేరియుండుట విశదమొ క్షిగిని మనకు. అందులకు కృష్ణవర్ణ యంగీకరింపక

“అహా! వేదవేదాంగపురాణములఁ బావగొట్టి నీ రుపన్యాసించుచున్నారు. అయినను వేదములయందు దిదియున్నది — అదియున్నది అని వీరు చెప్పుట కేమి హక్కు న్నది? ఆదుదానికి వైదికవిజ్ఞానాధికార మెచ్చటనైనఁ దొలుత నుండినకదా వానిపై వీరు వ్యాఖ్యానములఁ జేయవచ్చును. ఇట్లైన నవిషేషశాసనములఁ దలఁపట్టిన యెడల సవన్నియుఁ బురుషులు తమపై నుడుకుబోతులనమునఁ గల్పించిన వందురు కాఁబోలు! కావున వారి కట్టి యధికార మున్ను చేయని యొప్పుకొందము. అయిన నీరు నేర్చుకొనుచున్న వేమి శాస్త్రములు? కేవల పురుషసృష్టములై ప్రారంభదీయున్న విద్యలే కావా? ఇవేమి క్రొత్తగ్రొత్తవనువులా? నవీనమార్గములా? — ఒక వేళ నయినను ఆదు దెప్పడైన నేమైన క్రొత్త

దానిని * కనిపెట్ట కలిగినదా?" అని మమ్ముల బ్రశ్నించెను.

"ఇది మిగుల దయాచిహ్నమైనమాట, శకుంతల యువన్యాస మంతనే పాలించి యుంటేనే! కడకు నీ విడియేనా నేర్చుకొంటివి?—నాకు రోతగనున్నది. ఇది శుక్లమగు చెత్త. ఇక బాలింపుము." అని పార్థసారథి యతనికే బ్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

"చెత్తయా?—చెత్తయైనను నిందు గొంత చేవయున్నది. ఇక నామె యువన్యాసమున నేనేమియు నేర్చుకొనలేదని యా నీవనునది? నేర్చుకొనకేమి? ఒక్కక్షణములో నామె నాకు సర్వజ్ఞత్వమును కలుగఁజేసినది. వివిధ విద్యాధిష్ఠానదేవతలన్నియు నాకపాలమున తలకొక విద్యయు లోన బోసియున్నను నాకింతవిజ్ఞానము కలిగి యుండదు. ఒక వేయి కాంతాహృదయము లిచ్చట వీడునడిపోయియున్నవి. వీరందఱు విద్వలఁగని మాతృదేవతలయి వేయిగృహముల రాజులయి పురుషులకు త్యాహుమిచ్చి యుండవలసినది. కాని గ్రహచారవశమున పంథ్యాత్వమున తోలిల్లుచున్నారు. వీరిది స్త్రీ జన్మమేనా? వీరియందు శృంగారరసమున కవకాశము లేదా? విషయసాయకుని యాగడములకు వజ్రకఠినమైయున్న

వీరిహృదయములఁబాడ నాకుగండె నీరగుచున్నది. అవస్య సామాన్యములైన వీరి లానణ్యవిలాసములు శూన్యకేహమున దీపికలునోలె నున్నవి. ఇట్లెన్నార్లు కఠినత్వమునువహించి తామువట్టినపట్టు వీడకుండ నుండిపోగలరు?

"ఒక్కొక్కవేళ వర్తముఖు

లోల్లమి సేయుదు రొక్కవేళ పె
వృక్కున నావరింతురు క్ష

గక్షణముల్ జవరాండ్ర దిత్తముల్"

అను కవిగాని వాక్యములఁ దలంచుకొని కదా నావంటివా డూట నందవలెను? పురుషాకర్షణశక్తి స్త్రీలయందుండుట చేతనే 'పద్మినికి రాగగరిమ స్వాభావిక' మని కవులు వర్ణించిరి. శకుంతల భూలతా క్షేపము, కుంచిరాక్షసుడు కటాక్షము, స్నిగ్ధమగు వలుకు లక్ష్మతాంతశ్చ మగు హాసము—ఇవి స్వాభావికమగు నామె భూషణములు, నాయుధములు నయినన్నామెకు పశంపదునిగ నొనర్చినవి. కేవల 'పురుషద్యేషిణి' యని కమలాశరవర్షచే చెలిసికొనినప్పుడు నేను నాయుద్యమమున హతాశుఁడ నగుదునేమో యని భావించితిని. ఇప్పుడామె నిచ్చట బ్రత్యక్షముగఁ బొంది పంభాపించి నాయభీష్టమునఁ గృతా

* They hunt old trails—

But when did woman ever yet invent?—

అని మూలగంధమగు హంగ్లకావ్యమున మన్నది. 'లెన్సింగ్ కాలమునకు స్త్రీ లెవ్వరును గ్రోత్తఁగ 'ఇక్ తెంట్' చేసి యుండలేదు కాని తనదునునే మరచించియున్న 'నేడవెవెవ' యనునామె 'రెడియంట్' అను గొప్పపదార్థమును గవిపెట్టి 'మెంటిఫిక్' పద్ధితముల మోసవకారికి తాభావిభారమును సుదృఢముల తన లేదితమున కుద ముట్టించుకొనెను.

దుండఁ గాగలనని భావించుచున్నాను. పూర్వకాలమున కకుంతల దుష్కంతునిచే

కరం బనురాగ మొప్పుగా
భామిని నాకు భార్యవయి
భానురలీల నశేషరాజ్యల
క్ష్మి మహానీయ సౌఖ్యముల
మేలుగ నందు మనిందితేందు పా
దామల తుంగహర్యముల
హరి హిరణ్మయ కుటిమంబులన్.

అని యనిపించుకొనెను. ఆదుష్కంతుండు సమస్తాశాంతమాతంగ మర్యాదా లంకృత మైన భూవలయ మాత్మాయ త్తముగఁ జేసి కొన్నవాడు. సమస్త దుర్గదగ్గరను మహా రణ్య దేశాధితో నాదిక్పత్ర చరిత్రమునఁ బరిపాలించినట్టివాడు. ఈకకుంతలనువరించు నాకట్టి భాగ్యభోగములులేవు. కాని నా కకుంతలకున్నవి. నాయక్కఱతీర్చు దుర్గాధి పత్యమును సంపదయు ఆమెకున్నవి. కాన నేనేల హతాశుండనగుట కీయకొందును? తొలుదొల్ల దుష్కంతుఁ డాత్మగతంబున భావించినట్లే.

ఎంతయు నిస్సహ వృత్తినున్న నా
హృదయము రాజపుత్రినని
యిక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్య సం
పద నెఱిగించినన్ మదన
బాణవరంపర కిప్పడుండ నా
స్పదమయి సంచెలించె నరీ
పాతవికంపిత పంకజాకృతిన.

అని చాలపఱకూహించుకొనవలసిన వాఁడ

నగుచున్నాను. ఈప్రాతకథల నిన్నిద్రవృత్తి లుండులకని మీరనుకొనుచున్నారు. ఎట్టి విద్యాధురీణులకైనను, ఎట్టి ప్రజ్ఞాన్యుల కైనను కర్తవ్యమేమి?—నన్నయభట్టార చక్కగఁ జెప్పినాడో చూచుడు!

క. ఎఱుక గలవారి చరితలు
గఱచుచు నజ్ఞనులగోష్ఠి గడలక ధర్మం
జెఱుగుచు నెఱిగినదానిని

మఱువ కనుష్ఠించునది సమంజసబుద్ధిన్.
మనకుఁ దెలిసియున్న చదువుకొన్న సంద ర్భములను మన మాచరణమునకుఁ దెచ్చు కొననియెడల మనబుద్ధి విశేషములును, చదువులునుగూడ నెందులకు గాల్పనా? కాని ఈమహిళామణుల విద్యోపార్జనో త్కంఠయే నాకుఁ జోద్యముగనున్నది. ఆయువన్యాస భవనములలో నేను మనసు పట్టుకొనలేక నొకప్పుడు పకపక నవ్వవలె నని యూహించియు నాయువహాసమును నాలోనే గవ్వమున నణచియుంచుకొంటి ననఁగ నమ్ముదురా? దాహాతురమైయున్న మొక్కనలె విజ్ఞానాతురలె వీరు నాకు వింతనుబట్టించిరి. అంభోరా కి నొక్క గ్రుక్కలోఁ బీల్చివేసిన యగస్త్యునివలె వీరు సమస్త విద్యాభోధియుఁ బీల్చివేయ నూహించుచున్నారు.

భామాజనులాచరించు పని మఱిలింపక
దామరవిరిలోఁ బొడమిన
యామేటికినై ననలవిఁజయగునె తలంపన్.

మన యనుభవమునకు పచ్చు నిట్టి

శ్రీమతి వేదాంతం కమలాదేవిగారు

శ్రీ. పొన్నా కవకమ్మగారు

శ్రీ
మహా
దేవి

శ్రీ
మహా
దేవి

సందర్భములఁగూడఁ గవిపెట్టఁ గట్టుట చేతనే 'రవిగాననిచోట కవిగాంచు చున్నా'డని మనము చెప్పకొనుట!! కేవల మదపుఁబిచ్చివలన నే నిట్లవలాపించుచుండుటలేదు. 'రే! కస్తర్ప కరం కదర్థయసి కింకోదండ టంకారిత్తై' అని చెప్పకొను నంత వైరాగ్య మింకను నాయం దుర్బుష్టము కాలేదు. ఇనుపకచ్చడములఁ గట్టికొను మునిఘ్రుచ్చులందఱును కామిని కటాక్షములకు వశమగుచునే వచ్చిరి.

ననదళపాతముల్ మెనపు

♦ వారు పరాశరకాశికాదులూ

ఘనులును సుందరీబసుల

♦ గడ్డాని మోహితచిత్తులైరి

అని మనవారు చావగొట్టి వ్రాసియుండగా ఘృతపాయసాన్నముల భక్షించు నావంటి వానికి మనోజయ మెట్లువచ్చును? అకాముడగు ప్రవరునియందు లభ్యానురాగయై వరూధిని ప్రలాపించునట్లున్నది నాయవస్థ. సైవామృతలతా రక్తా విరక్తా విషవల్లరీ! ఇంద్రేమైన శూన్యతల్వ మున్నదా? సంపన్నగుణాభిరామయగు శకుంతలయే నాకుఁ గావలయు—"

అని సందర్భబుద్ధిలేకుండ నడఱుటలో నప్రతిమానుడగు కృష్ణవర్మ కామోన్మాదమునందే తనకు దెలిసియున్న ప్రాత కథల నేకరుపుపెట్టుచు సువస్యసింహ సారంభించెను. అంతలో భోజనాహ్వాన సూచక

ముగ ఘంటానాద మొకటి వివచన్ముటయు మేము భోజనాలయమునకు వెడలిపోతిమి. అచ్చట పంక్తులుదీరి వివిధవర్ణముల పుష్పములవలె సయనోత్సవ మొనర్చుచున్న బాలికామణుల చెంతకుఁబోయి కూర్చుంటిమి. అంతలో సుపాధ్యాయిగి సంఘముతో రాజకుమారియు వచ్చి నకుమ సువ విష్ణురాలయ్యెను. స్త్రీచాలియం దొక్కసారిగ మహావిప్లవమును దీసికొని వచ్చిన నా మనోహరిణిపై కన్నుంచియే నేను భుజింప నారంభించితిని. అడువాండ్ర వైఖరులలో నామె యెట్టి పరివర్తనములఁ దెచ్చి పెట్టినది! ఇంకను ఎన్ని మహాత్కార్యములఁ జేయ సంకల్పించియున్నది! విష్ణుయావహ మగు నామె విశ్వయబుద్ధికి స్త్రీ చాత్యాభిమాను లెవ్వరు జోహారుపెట్టరు? గంభీర భావమున గూర్చుండి బాలికలందఱు తడేకదృష్టులతో తన్నవలోకించుచుండగ నామె యెంత తేజోవంతముగ మెఱసిపోవుచున్నది! ఉపాధ్యాయిను లందఱు సందేహాన్నదమగు నొక శాస్త్రసిద్ధాంతమును బట్టి చర్చింప నారంభించిరి. కళలగూర్చి ప్రకృతి శాస్త్రసందర్భములఁగూర్చి కొందఱేవో పూర్వపక్షసిద్ధాంతము లొనర్చుచు సందడిచేసిరి. నకుమ సకుమ భానుమతీదేవి రీక్షణమగు నపాంగవీక్షణముల మాపై బ్రసరింపుచువచ్చెను.

భోజనములైన తరువాత మేమచ్చటి యుద్యానవనములలోనికి బోయి తిరుగ

* ఆమృతలత లతాంగి • యమరాగవరియైన కాకమెలగనీని • గరళవల్లి.

నారంభించితిమి, అచ్చట నొక బాలిక తనలో తానేదో వర్ణించుకొనుచు మంద గమనమున నడయాడుచుండెను. ఒక బాలిక చదువుదానివలె పుస్తకముకట్టి చేతబట్టి రెండవచేత నొక మయూరమును బుజ్జ గించుచుండెను. కొంద టొకచోట గుమి గూడి మనోహరముగఁ బాడుచుండిరి. కొందఱు దట్టముగఁ బెరిగియున్న పండ్లచెట్ల గుంపులలో జొరబడి యివ్వకథా కలాప ముల నానందించుచుండిరి. కొందఱు జల యంత్రముల మీదుగ గండుకముల నెగుర వైచి నవ్వుకొనుచు బిర్రచిర్రమగు భేలన ములఁ గాలముగడపుచుండిరి. కొందఱు అచ్చట సుఖాసీనలయు తమ జీవితముల వసంతకాలమంతయుఁ గడచిపోవుచున్న దనియు, తమకుఁ బడువెందులకనియు, అనా శ్వాసితమృతే మనసి నర్వ మనహ్య మనియు జెప్పకొనుచుండఁ జెప్పులఁబడి వారి యాలాపముల కడముట్ట నొక ర్థించితిమి.

వారికిఁ బరిణయమాడు వేడుకయున్నది. వారికి గృహములఁ బరిపాలించుకొనకత్తి యున్నది. — అట్టివారికి నమస్తవిద్యాపరాయణతవలనఁ ప్రయోజన మేమున్నది?

మఱియు విద్యాధురీణురాండ్రగు యువతు లనుజూడఁ బురుషుల కొకవిధమైనద్యేష ము, ఏల? చదువుకొన్న యాడునైనయెడల తప్పఁ బ్రభుత్వమును జేయునని—

ఈవిధముగ సంభాషించు కొనుచుండగ మేము మాచెవుల నమ్ముజాలకపోతిమి. అంతలో మాలతినచ్చి యేదో పరిహాస వచనములాడి మాకానందమును కలిగింప నారంభించెను.

అంతలోఁ జీకటివడుటయు మమ్ము లోనికిరండని యాహ్వానించు ఘంటానాద మును విని విద్యాలయమునఁ బ్రవేశించి తిమి, అచ్చట నొకచోట జేరియున్న అఱు వందల కన్యామణుల గలసికొని వారితో దైవప్రార్థనలఁజేయ నారంభించితిమి. జగ ద్ధితమునకై ఇందిరాదేవిజేయు సత్ప్రయత్న ములకు సంపూర్ణ ఫలావాప్తి కలుగునట్లు పరాత్పరు నైక్యకంఠముగఁ బ్రార్థించుచు స్త్రీలు మనోజ్ఞముగఁ బాడుకొనిరి.

ఇది మనోరమయును నచనకావ్యమునఁ బ్రయంవద యనునామెచే జెప్పబడిన రాజకుమారియును కథయందు ద్వితీయభాగము.

కొత్త ప్రాతలు

అప్పుడు—ఇప్పుడు

టర్కీ దేశములో ప్రధానమైన మైన షిక్తాకాములులో ఆఖిల్ ప్రపంచమహిళాసభ జరిగిపోతున్నది. మన భారతదేశమునుండి కూడా మిగులు మామూలాలు, దీగమకమాలు ద్వీప గాల్లు స్త్రీ ప్రతినిధులుగ బయలుదేరి పల్లివారు. ఆ దేశములో స్త్రీలు పొందిన వనీవహగర కౌతాభివృద్ధి ప్రతిపక్షితికను ఒక ప్రధానవిషయమైవుంది. మహమ్మదీయమత మా దేశములో ప్రవేశించుముందు స్త్రీలు పురుషులవలె సరాయిలు చదావులు కొడు కొన్నీ బహిరంగ శీవవం చేస్తూవుండేవారు. ఇట్టివారి రాత్రి ప్రతిమ లింకా అక్కడక్కడ ఆ దేశములో ఆగు పించునది. పల్లెటూళ్లలో కర్ణకవరితలు మొదలగు వారుకూడా యిట్టివానినే యిప్పటికీ కొడుకొంది లిమిగులారు.

మహమ్మదీయమతంలోమాడా ఘోషావచ్చింది. రెండుమాడువందల సంవత్సరములనుండి స్త్రీలు (ముఖ్యముగా నగరములలో) బురకాలుమోల్రేమే కొడుకులువ్వారు. తలమీదిటోపీలనుండి ముఖముల మీదికి తెరలు వ్రేలాడును. కళ్లవగ్గర కన్నాలలో నుండి వాటి లోతులను చూడగలిగినా లోతులను వా రెంతమాత్రం కనిపించదు. పగలంతా అంతఃపురాల లోనేతిరుగం— కిటికీలకు అడ్డంగాను నిలువుగాను కట్టబడ్డల కటకటా లన్నివిధిగావుండవలసి లోకాన్ని వారుకొని చూడగలిగినా లోకానికి వా రగుపించదు. పైగా యీ కిటికీలనుమాడా ఘోషాడే. వాటిమీద తెరలు తగిలించేవారు. ఎర్రవైవా పనివుంటే అర్ధ రాత్రిదేశ పట్టణములు నిద్రించునున్నతరీ కోడ్డుమీద

నమాజుకొరకై నువీదులను స్త్రీలు ప్రయాణం. అతి దగ్గర బంధుస్వంసల నుగవారిపైతే ఆలాగా యిలాగా చూస్తారు. తక్కినవాళ్లొస్తే కనిపించవల్లకాదు. అయినా వారి వజ్రామలవరాదు. ఆ గుఢ్యాలలోనే వారు పొన్నీ, అరేవిక్కు, క్రెంబి, బర్మనీ భాషలు నేర్చేవారు. దైరసు, కాంటు, డాంటి, పాచీ మొదలగువారల గ్రంథముల నామాలాగ్రముగా చదివే వారు. మహావిద్యమైన తిర్వోగిగాలు, తక్కువ, బహు పనులు, ప్రయాణాలు, ప్రవాసీతలు దేశపోషణవల్ల కాలమునంతటిని తుదవిజ్ఞాపవిషయములలోనే విని యోగించుటకు వారి కన్నవ అవకాశము బుండెడిది. తక్కిన ఆయుకోపాచరితలవలె దిభులలో వస్తారు గిన్నీ, పురుషులలో విహారభాగ్యం మొదలైన విజ్ఞానము లను నోదుకోకపోయినా భాగ్యవంతులైనవారు ఈ విధంగా తమ కాలమును సద్వినియోగమే చేసుకొనే వారు. కాని బహుమాన్యానికి మాత్రం చదువు వ్రాతా లెక్కా బహిష్కరపంచం అంటే పెద్దగోదలా గుండేది.

ఏదైయేల్లాను యీనంగతులన్నీ తారుమానై, టర్కీ మల్లీ మూచువందల యేండ్ల క్రిందటి అయి రోపాదేశమై, వనీవపద్ధతులనుమాడా కట్టకొనుచుండుటచే అయిరోపాచరితలను టర్కీచరితలను నేడు భేదము కనిపెట్టవం చాలా కష్టమగుచున్నది. ఈ మాతవత్వ మనేకవిధముల గోచరమవుతున్నది. మొట్ట మొదటిలో వనమునుగుటా లొలగాయి. కిటివి లొలగించవాలని చట్టము పాస్యమకాలేదు. కాని కమాలుపామాగారి కిలాంటి పద్ధతులంటే కోడమవి

అందరికీ తెలిసింది. వానితో అందరూ ఈ మునుగులు తీసేశారు. పల్లె ప్రాంతాలమీదా చాలా వాగ్గరికైవది. అవగా గ్రామకాఫీక్లబ్బు, గ్రామరేడియో, గ్రామటాకీ మొదలైనవి లేవాయికాని పల్లెపడు మునుగులే మింకా సాయంకాల మలయందు మాత్రమే పన్నునిమునుగులు చేసుకుని ముసపటిలాగనే యిట్లు కదలులే కదలుతారు. కాని నగరవాసీనులు శ్రీమంకపీఠంతులు వారులు వారులుగా జనానాలను విడచిపెట్టి మ్యూజ్ క్లబ్, కాలేజీకి, ఉద్యానాలకి, హాలివుడుకి, కాపీచలోట్లలో వడ్డించడానికి, ఫ్యాక్టరీలలో చూటలు మోయడానికి వచ్చేస్తున్నారు. వాగ్గరికమంటే మబాయో? మగవాళ్లకు పడులుపోయి ఆరేవాళ్లకు తిండిచాలక స్వతంత్రమై మాలికి వారికి వీధులలో దగలదకపోలే అని ఏవాడ్డికైనా ఉత్త పుణ్యాలకి తమతోట వామ నులిపడుతుంటా? మొదలయ్యేది మన తురుమ్మనవీరలు తెల్లవనిలలో పమానభాయో పంపించిచినుందుకు వారిని మన మధి నందింపమనిపిస్తున్నది. ఈ పునరేకమే మనకందరికీచేసి కూలిదే ఎడిలుగాను ఈమధ్యనే బర్మీ పెళ్లిపోయి నారు.

బహుభాష్యాత్వవిశాసాన్ని మొదపట్టి గెంటినారు. వివాహవిచ్చేదము నులభసాధ్యమయేటట్లు వీరజన లేందులోవలె ఒక ప్రోత్తవట్టము మక్కికి మక్కి ప్యానుచేసినారు. అయితా కొన్నిరాష్ట్రా లింకా యీపద్ధతుల వన్నిటిని ఒక్కమారు వరించుటకు చాలా మొగహటము పడుతున్నది. ఇస్లామ్యులు ఎవరమే చాలా మొగపడుతోందిట. ఈ కాన్ఫరెన్సుతోకూడా అసిగ్గ వోలిపోగలదు.

ఇప్పుడు ఫ్యాక్టరీలు కచ్చేరీలు శ్రీలమయం, మగలల్లా వాటిలో కన్నపడి సాయంకాలమయేటప్పు టికి బోస్నిరను సముద్రపుటాడ్డుకు పురవీధులనుండా వనితామతెల్లులు సొందర్యవాసీనులలాగ ఒకరితోకరు ప్రోమకుంటూ నవ్వుకుంటూ వస్తారు. నూరేళ్లకి

దట మునుగు తీసుకున్న ఆవది వీధిలో కదిపిస్తే వీక ఉత్తరించేవారట. నేను మునుగు పెద్దతెకాని నేను కోరాదు. నల్లని కనుబొమ్మలు, తెల్లని ముఖమింబ ములు, నూదులలాగు చూపగ్లనుండేల్లో గ్రుచ్చుకొనే చూపులు—ఇవి ప్రవీధిలో ఒకకోభవి కలిగిస్తూ ఉంటవి. వీలంతా ఉదయంపూట అప్పవప్పడు వచ్చి వెంకున పదనల్లోకి నుమికి, తప్పన తెల్లుచేసి పదవలు వడుపుకుంటూ చాలామారం పోయివస్తారు. ఈపదవ వీకాన్లు శ్రీ పురుషులు కలసియే చేస్తారు. పూర్వం ప్రాముఖండ్లలో శ్రీ లాకవివర పురుషు లాకవివర కూర్చోనేవారు. వీరిద్దరికి మధ్యన ఒక యొజ్జవివరచా పుండేది. పురుషుల వివర యెంత క్రిక్కిరిసిపున్నా శ్రీల చివర యెంత కాళిగాపున్నా యెవ్వరూ ఆ తెరకు భాకరాదు. ఇప్పుడు తెరలులేవు. ఎవ డక్కడవడిలే అక్కడ కూర్చోవచ్చును.

ఒటికన్నిటికి యేమి? ముఖ్యమైనది, శ్రీలకు వోటునామ్మ వచ్చేసింది. బాయబ్బ, దాక్లబ్బ, జడ్డీలు, నటీమణులు, రోలీనులు మొదలైన పెద్ద పెద్ద పురీషా గాలన్నీ చారు చేసేస్తున్నారు. కచేరీలలో నేమి, కాఫీహాలుల్లోనా? నేమి, లబారులలోనా? నేమి, యిల్లలోనా? నేమి, వీసీమాలలోనా? నేమి దాన్నింనుపోలు లభా? నేమి శ్రీపురుషు లరమర ఆధ్యంతరాలు లేకుండా రామకుంటూ మల్లూడుకుంటూ నవ్వు కుంటూ ఆనందిస్తూ పోయిగాపుంటారు. వారీజన విమోచనమంటే యింతకంటే నేలేమి కావలెమ? అయితే ఒక్కదానికి విచారించవలసియున్నది. ఇట్టి కోభ చట్టములలోనే కాని పల్లెల కింకా వ్యాపించ లేదు. పల్లెటూళ్లకు పెద్దలే గాడిదకెక్కి ప్యాంచేసే పాతకాలపు మగవాళ్లు, కాలిదడకమ పురుషుల మొక పోయే ప్రాచీనపద్ధతి పదకులు ఇంకా కనిపిస్తునే వుంటారు. సాంధూడేకంబోలూగే గ్రామపువ్వుర్యా నోద్యమ మొకటి లేవదీయకుంటే యిట్టి అనాగతము తెచ్చియు మటుమాయములు కావు!

స్వతంత్ర్యంలేకుంటే పొద్దుపొదు.

మనదేశంలో మంచిపనిమంతురాలందరి చేరువయ్యేలాగూ కూడా కాస్తోకమాసంలో కడవెత్తుకుంటున్న కాలమందను, మార్గదర్శి మాసంలో చూట్టాడుకుంటున్న జేకోండను, పుష్యమాసంలో పూసగుచ్చుకుంటున్న పొద్దువుండను అని తీరికే తె.గ.పెట్టుకుంటూ గృహకృత్యములలో పడి కొట్టుకొంటూవుంటే పాశ్చాత్య దేశాలలో పొద్దులూగ పోతుందిరా దేముడా అని పుణ్యశ్రీలు అందరు గుండెలు బాదుకుంటున్నారు. పనికిలిపించుకొని యింటిలో ఏదో ఒకటి చేశామంటే వుండదనికాదు. జేహానికీ గేహానికీ యెంతచేసినా యింకా వుండనే వుంటుంది. అయితే మార్గం ఇంట్లో చాలుగు గోదల మధ్యా కుక్కని పనిచేస్తూవుండను, నువ్వుందుకే పుట్టావంటే యీ కాలంలో ఏ ఆహ్వానించింటుంది? పడుచుకుట్టవాళ్ళని పాపంతం పడ్డ దగ్గరనుంటే యిట్లుకదలవద్దని ఆర్థి పెడితే వాళ్ళకెంత బాధగా వుంటుందో పుణ్యశ్రీలను సీపిల్లలవాళ్ళదో నీవుపడు, జేహంబాధ నీకెందుకంటే అల్లాగే ఉంటుందని 'దిబోష్టు' అనే యింగ్లీషు పత్రిక వ్యాఖ్యానం చేస్తున్నది.

వైగా యంత్రాలువచ్చినప్పటినుంటే యిల్లాళ్ళకి కాయకష్టదాస్యంనుంచి ముక్తివచ్చేసింది. దంచిన రియ్యం, పిరివపిండి, కాలినకొబ్బె, వెలిగినవిద్యుచ్ఛక్తి, కానీకాచి గంటలుకొట్టి లేపేస్తవ్వ వచ్చేసివరకువారత అడదానికి పొదన్న రామకోవదం, క్రీములు నుద్దకోవదం, దుస్తులు పద్దకోవదం, లబాద్దచేసుకోవదం, నీనీమాలకు పెళ్ళుకోవదం తప్ప మరేమీ పనిలేదు. పిల్లలసంరక్షణ అనేది మహావుంటే రోజుకో గంటపని ఆవులేపుతరుంది కామంటే కాదు. కొంతకాలం దాని చూచుకుంటుంది. కొంతకాలం కిందరుగార్త నున్నూలు వాళ్ళు, తరువార పెద్దమ్మూళ్ళు, వాస్తవ్యు, ఈయేటూ ఆయేటూ కానుపులన్న బాధలేదు. ఎప్పుడెప్పుడూ లేకుంటే అప్పుడే అపీసుకోవచ్చును.

ఇన్ని పరికరాలుఉండకపోతే శ్రీపురుషుల పమానత్వవ్యర్థతత్వనిష్ఠాంతాలు పుస్తకాలలోను ఉపన్యాసవేదికలమీదను వక్త, వోక్లలోను పడివుండవలసి వడేకాని అమలుజరగడానికి పాధ్యమవుతుందా? దబ్బు లేకుంటే సమావర్త్యంకాని వ్యత.తత్వంకాని వస్తుం దన్నమాట కల్ల. భేదాభిప్రాయంవచ్చే విధవడే కత్త లేకుంటే స్వతంత్రతయొక్కదా? నల్లు, జేలేవ్వుల్లి, జేలే అర్జనవుంటే సేగదా చేరువడదానికి తగినంత ధైర్య పాహసము తెవరికై వాపవచ్చి? దబ్బురావాలంటే మగవాడెన్నివిధములైన కూలిపనులు వుద్యోగాలు చేస్తున్నాడో చానినిమాత్రమే కాకుండా తాము మాత్రమే ముషలుగా చేయగల మనికొన్ని పుద్యోగాలు కూడా శ్రీలు చెయ్యగలిగవుండవాలి. ఫ్యాక్టరీలో కూలిపనికి, కచ్చేరిలో గుమస్తాపనికి, స్కూలులో మేడ్చరుపనికి సిద్ధంకాకుంటే యింట్లో పురుషుడినుంచి గృహకృత్యములనుంచి పాశ్చాత్యత్వము యెట్లు రాగలదా? రైవం భర్తమంటూ తొపసుకేమీ వారు పక్కగా చేయలేరని చెప్పటకు విలులేకుండా అన్ని పురుషులతో కుల్యంగాను వారెంటే చక్కగాను కూడా వీరు నిర్వహించుచున్నారు.

అయితే పురుషు లొకండుకు ఏడుచున్నారు. నుంది యెక్కువైతే నల్లగ పల్లవ కాదా? మన దేశంలో అందరూ చనివేసుకొని ఉద్యోగాలు చేస్తామంటే తన్నవకతాలు నిరుద్యోగాలు వచ్చేకాయి కావూ? అల్లాగూనే ఈ ఆదమశయోగమంతా కూలి పనులలోకి పుద్యోగాలలోకి దూరంగానే కూలిదీరముల కోతలు నిరుద్యోగములు తలపించినవి. మునుపొక్క పురుషుడి అర్జనతో యిల్లు పెళ్ళిది. ఇప్పుడు శ్రీ పురుషులు పమానంగా కష్టపడితే కాని యిల్లు పెళ్ళదు. తొలిధంగా సమావర్త్యం నీడించి తీరింది. పూర్వం ఒక్క పురుషుడికే తన సంపాదన తాను తగలపెట్టుకొని తాగేందుకు విలుండేది. వాడి పాశ్చాత్య విషయకు పగమర్చి శ్రీ సంతోషించినది. ఆమె కూడా తన అర్జనను తన యిచ్చవచ్చిన క్రీములకు

స్వతంత్రంగా భిక్షుత్వముతో వచ్చును. వీరిద్దరి సమావేశమైనప్పుడు స్వతంత్రత్వములవల్లనూ బాగుపడుచున్నవారు వీరి కుద్యోగములచే మిల్లుల యజమాని వర్గమువారు కనుక వా రింకా యీ ధర్మాలు మూర్ఖులలో బోధ చేయించుచునేవుంటారు.

మీనుంచి మాకు కూలికోరింలు వచ్చాయని పురుషులు శ్రీలకు వినిపిస్తూవుంటే, అసలు మిల్లులు యజమానులు నుండివచ్చుట నచ్చి మీ పురోగికాలే పూచినీ పై పూచుకున్నారు వారి మా సమావేశ స్వతంత్రత్వములకోసం మీకు మిగిలిన పురోగికాలలో సగంకూలి మీ మాపి పైకేవా మీకు బాధవచ్చిందని మీరు చెప్పిపోతున్నారని. కొన్ని సందర్భాలలో శ్రీలు పురుషులలో సమావేశకాక అధికులు, వారినుండి స్వతంత్రులే కాక వారికి పోషకులు యజమానులుకూడా కావలసినవవుచున్నవి. అనేక పురుషులకు నిరుద్యోగము. నేరమిల్లులలో మాంతులు తక్కువ కనుక ఆ పురోగికములు శ్రీలకే యిస్తారు. శ్రీలు ఆ మాంతులు తెచ్చుకొని పురుషులకు ధర్మపిండం పెట్టి పోషించుకొని తప్పకుండావున్నది. ఈవిధంగా క్యాపిటలిస్టు ధర్మములూ నిరుద్యోగములు పోచిన కొద్దీ శ్రీల స్వాతంత్ర్యము ముగిసిపోయి తప్పకుండావుంది. మగవారు యెక్కడైనా ఉద్యోగముకి దరఖాస్తు పెట్టినా, వీ భార్యకీర్తివామని గనుక వీరు పొందక్కరలేదు అని జరగాలు వస్తుంది.

ఇంకొకడు పెండ్లివైన దేశాలలో పెండ్లికి నిరుద్యోగం భార్యకు తక్కువ కూలి. ఇది భాగోతం. భార్యకు తక్కువకూలి యేమయ్యా అంటే అదబాధ తక్కువ బాగా పనిచేస్తారు, పిల్లలను కనుక్కోవాలి, సంతకల చేసుకోవాలి, అటువంటి సమయములలో మాకు పూర్తివని బాళ్లదగ్గరనుంచి రాదని యజమానుల జరగాలు. ఈ దేశాలకింటి రమ్య కొంతవరకు. రమ్యలో అదబాదకి తక్కువకూలి మగవాడి తక్కువ యెక్కడాలేదు. అక్కడ యజమాని ఖుటాల్లలేవు

కనుక, అదని యెంతవని అలచెయ్యవీ, మగవారి సమానంగా కూలి యియ్యడమే. అమె కూలి తక్కువచేస్తే మాత్రం, పిల్లలను కనలేదూ? తపటికావలసిన కూలివారు వారే కాదూ? అందుచేత ప్రపంచముందు ప్రపంచలేదనాక, ఇరేర సమయముల యందు, ఊరికేకూడా శ్రీలకు కూలిచ్చి శ్రీ పురుష సమావేశమును సోవియట్టు ప్రభుత్వమువారు నుంచి పునాదులమీద విలబెట్టివారు. స్వాతంత్ర్యం సమావేశం అంటే సామాన్యమో? ఇన్ని యంత్రాలు, నిరుద్యోగాలు, కూలికోరింలు, కూలికులు వస్తే గదా శ్రీల కి రెండు మామూలు స్థిరపడినవి. మన దేశ దేశములో ఇట్టి సంభూర్ణస్వాతంత్ర సమావేశములు పూర్ణస్వరాజ్యములు వచ్చేటప్పటికే యెన్ని యుగాలు వెళ్లిపోవాలో చెప్పలేము.

భారతీయు లేమంటారు

ఈవిధంగా యంత్రాలద్వారా ఆధాభివృద్ధి ఉద్యోగాలద్వారా శ్రీ స్వాతంత్ర్యభివృద్ధి పాశ్చాత్య దేశాలలో చటాపటాలు చేసుకొని తిరుగుతున్నది. ఇది వాటంకట అని పుట్టుకొని వచ్చినవివాదు. రాజకీయ తత్వచేత్రలు, సంఘసంస్కరణాభిమానులు మాదలు మకొని మంచవన్న దశవన్న ప్రజాలోకేర్పాటుచేసి, చట్టములుపాఠముచేసి, నడిపిస్తున్నారు. ఈవర్ధకులచే కొన్ని దేశములలో కమ్యూనిజములని, కొన్ని దేశాలలో ఫ్యాసిజముని, కొన్ని దేశాలలో సోషలిజముని అంటారు. మనదేశములో అంగ్లేయవిద్యావాసులు వంటికిపట్టిన యేమకు లిద్దిభావములను సగము కీర్ణము చేసుకొని సగముచేసుకొక మట్టికిమట్టిగా అలచార విభావములను వినుమతిచేయగోరుచున్నారు. కొందలు సవారసభావములు ఇట్టిపనులుబుగిలే కొంప ముల్గి పోతుందని చూలుగుతున్నారు.

ఈసమయంలో బాబూ భగవాన్దాసుగారు (కాంగ్రెసుతెరపు అమెండ్మెంటు) చేస్తూవున్నపుడుదేశం కొందరి వచ్చుకుందేమో - అ క నుటాడుగదా

‘ఇవన్ని కేవలభేదమేకాని, తుల్యప్రాలు ప్రకాశలు
మనభక్త్యంత్రంలాగే వున్నాయి. వ్యక్తిస్వతంత్రం,
స్వేచ్ఛ, పాంథికకట్టుబాటు, అశ్శోభ్యుత్తి, భేదరక్షణ,
వ్యాపారభావగర్భము, వివ్యాపరభావము మొదలగు
నూత్రములకన్నిటికీ మనవు రాజబాటలేర్పాటు చేసి
నాడు. ఇందులో కార్లుమూర్ఖులగు గాని భవిష్యత్తుగాని
క్రొత్తకూత్రములు కనిపెట్టిపెట్టి యేమీలేదు. మన
భక్త్యశాస్త్రమంతా వర్ణాశ్రమ భక్త్యపరక్షణలోనే
వున్నది. వీనిని సంగ్రహించవలంటే దానిమీద తిరగ
బడదానికి పాలులేదు. ప్రతివ్యక్తి తనకు నిర్ణయంప
బడిన స్థానము, కర్తవ్యము గుర్తించి అగతిలో ప్రవర్తిస్తూ
యితరుల నిరీహితకీ దాటిపెళ్ళవడదు.’

విధివిషేధములతోనూడిన యిట్టి కళోరమార్గము
నీయుగములో ఏవిద్యాధిపతులు అక్ష్యపెట్టి తనవ్యక్తి
స్వాతంత్ర్యసిద్ధాంతములను చంపుకుంటాడు? తెల్లవార్లు
దీనిని‘పాంథికవిరంజితవ్యము, పూర్వారచార్యము’

అని తిట్టిపోయారా? భగవాన్మనుషులంటివారి మొట్టటి
కాలములో ఎవ్వరూమీదను. మనమతాచార్యుల సీక
ములు మదసిపోయినవి. పాశ్చాత్య అర్థశాస్త్రగురువుల
సిద్ధాంతాలను మనము శిష్యులకము చేయకరదను. వారికి
ప్రోవతెలియక చీకట్లో తడుముకొని తన్నుకుంటున్నా
రని దామగా రాక్షేపిస్తున్నాడు. మనయా అట్లాగే ఆ
వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యముతో అచీకట్లోనే తడుముకుంటూ
చారికికొరకే అపెన్నిధికే తోయకుండాముకాని ఒకరు
తెప్పివట్టు ఇంకొకరు వివదము అందులోనూ మనభక్త్య
శాస్త్రకానిలు తెప్పివట్టు మనము వివదముకంటే
అత్యగౌరవహీన మింకొకటిలేదని ‘అత్యగౌరవసం
ఘము’ మొదలగువారి సిద్ధాంతము. ఏటి కడుదీడదవు
‘వెట్టితలపుకంటే ఏటిలోకొట్టుకొనిపోయే విషయమే
ఉత్తమమైనది. కాదన్నచార్లు డ్రైవింగ్స్కూలులో
జాతిసమితిలో అవీలుచేసుకొని కుర్చుపెనవ్యానిమును
నిర్ణయమును పొందవచ్చును.

బాల విజ్ఞాన శాఖ

కథలు

(1) చెవులపిల్లి పెదవి చీలిత వెదుచేత ?

మనము నివసించెడు అసియాఖండమునకు తూర్పున జపానుదీవులున్నవి. ఆ దీవులు సముద్రములో దగ్గర దగ్గరగా చెదరిఉన్నవి. ఒకదీవినుండి మరియొకదీవికి వెళ్లవలెనన్న మనుష్యులు పడవలమీద వెళ్లవలెను. పెద్ద పెద్ద చేపలు మొసళ్లు మొదలగునవి యీదు కొని పోగలవు. చెవులపిల్లులు మొదలైన జంతువులు సముద్రము నీటి చాటలేక ఏ దీవి లోనివి ఆదీవిలోనే ఉండిపోవును.

ఒకనా జాక చెవులపిల్లి ఒకదీవిలో సముద్రపు బొడ్డుకువచ్చి ఆడుకొనుచుండెను. ఎదురుగా మరియొకదీవి కనుపడుచుండెను. అక్కడి కట్టెనను పోయి చేరవలెనని దానికి కోరికపుట్టెను. కాని ఈదలేదు. పడవలవా రెవ్వరును దానినెక్కించుకొని తీసుకొనిపోరు గదా ! మరియేమి చేయగలదు ?

ఇట్లాలోచించుకొనుచుండగా ఒకమొసలి ఆదీవిబడ్డకు వచ్చెను. దానిమీద నెక్కి కూర్చున్నచో దానితోకూడా అవతలబడ్డకు పోయి దిగిపోవచ్చును. కాని మొసలి అందుకు ఒప్పుకొనువా ? పైగా అది మెల్లిగా దానిని నోటిదగ్గరకు తీసుకొని నమలి మింగివేయు నేమో ? కనుక దానినడుగుటకు కుండేలు కిక్కుములేదు.

మొసలిమీది కెక్కితే కాని అవతలకు పో వీలులేదు. కనుక కుండే లొకయుక్తి వన్నెను. కుండేలు మొసలితో ఇట్లు ప్రస్తాపించెను.

కుం:—మొసలి, మొసలి ! నీవు ఆదీవి నుండేకాదా యిచ్చటకు వచ్చితివి ?

మొ:—అవును.

కుం:—ఆదీవిలో కుండేల్లు ఎక్కువగా ఉన్నవా లేక మొసళ్లు ?

మొ:—అయిండ్లవ మొసళ్లే యెక్కువగా వున్నవి.

కుం:—కాదు. చెవులపిల్లు లెక్కువగా ఉన్నవి. నా కిక్కడనుండే కనిపించుచున్నవి.

మొ:—పండెము కట్టెదవా ?

కుం:—అహా కట్టెదను.

మొ:—ఏమిపండెము ?

కుం:—మొసళ్లెక్కువగా ఉన్నచో నీవు నన్ను మింగివేయవచ్చును.

మొ:—నరే.

అక్కడ మొసళ్లే యెక్కువగానున్నవని మొసలికి బాగా తెలియును. ఈ చెవులపిల్లి తన నోట్లో పడునుగదా యను సంతోషముతో అది ఊటలు కార్చెను.

మొ:—అయితే రెండింటిని లెక్కపెట్టుదామా?

కుం:—తప్పక లెక్కపెట్టుదాము. మీ మొనర్లందరినీ యిక్కడకు తీసుకొనిరమ్ము, నేను లెక్కపెట్టెదను.

మొనలి ఆళ్ల చేసెదననిచెప్పి పోయి వానిని పిలుచుకొని వచ్చెను. అవియన్నియు ఈ దీవినుండి అదీవిదాక ఒకటికొకటి ఒగ్గదగ్గరగా తేలుతూనిలచినవి. మొదటి మొనలి యొక లెక్కపెట్టుచునెను.

కుండేలు తనకు దృష్టి బాగా ఆనదనియు ఒకొక్క మొనలిమీదికి దుమికి మరీ లెక్కపెట్టుచుననియు చెప్పెను. మొనర్లన్నియు అందు కంగీకరించినవి. వానిలో ఒకరు వందెము గెలిచినచో అందరును గెలిచినట్లే గదా అని భావించును.

కుండేలు మొదటిమొనలి వీపుమీదికి 'ఒకటి' అని చెప్పి దుభీమని దుమికెను. రెండు అని రెండవదానిమీదికి దుమికెను. ఇట్లొకదానిమీదనుండి యింకొకదానిమీదకు అంకెలు వరుసతప్పిపోకుండ చెప్పుచు నూరు నూటయేభై రెండువందల మొనర్ల మీదికి దుమికి ఆఖరుకు అవతలదీవిమీదికి గంతివేసెను.

ఆఖరు మొనలి కుండేలునుచూచి మీ కుండేర్ల నన్నిటి నిక్కడకుపిలుపుము, మేము లెక్కింతుమనెను. ఈ కుండేలు లెక్కినకుండే

ర్లను ఒడ్డుకుపిల్చుకొని వచ్చుననియు, మొనర్లన్నియు తలయొక కుండేలును విందుగుఱవ వచ్చుననియు సంతోషించి అన్నియు ఈదీవి నైపు మొగములు త్రిప్పెను.

వీని తెలివితక్కువ తనమును తన ప్రజలను తలచుకొని కుండేలు పకపక నవ్వుటకు ప్రారంభించెను. "నేను పిలచుకొనిరాను. నా కిక్కడకు రావలెనని బుద్ధిపట్టి నే నీయుక్తి పన్నితిని. పొందు, తెలివితక్కువ మొనర్లారా, పొందు" అని చెప్పుచు అది మరీ నవ్వుటకు ప్రారంభించెను. వారికి కలిగిన పరాధవమునకు తనకుకలిగిన విజయమునకు అనందపరవశయై గుక్కవిడవకుండ అదే నవ్వుటకు తగులుకొనెను.

పాపము! మొనర్లన్నియు చిన్న మొగములు చేసుకొని, కన్నీళ్లునించుకొని విచారించినవి. కుండేలుమాత్రం యింకా నవ్వుచునే ఉండెను. మొనర్లు పారిపోయెను. కుండేలు కడుపు చెక్కలుచేసుకొనుచు నోరు దాకవలె విరివిగా తెరచుకొనుచు ఇంకా నవ్వుచుండెను. నవ్వుగా నవ్వుగా దానిపెదవులు విరిగిపోయి రక్తములు కారెను. ఆ చీలిక మరీ అడుకుకొనలేదు. అందుచేతనే చెవులపిల్లుల నోళ్లన్నియు నేటికిని అందరికారముగా అట్లు చీలివుండునని జపాను దేశపుబాలు రిప్పటికిని కథచెప్పుకొనుచుండుదురు. ఆదేశపుబాలురు నేటికిని క్రొత్తవారిని

చూచి మోసగించుటకు కాని హేళన కొంటునవ్వలునన్నే బాలురుబారికలపనికూడ చేయుటకు గాని బల్లరు. కొంటువనులు చేసి అంతే! కనుక బాగ్రర!

అ. వె. చెవులపిల్లి పెదవించితివ దండుచే?

మొసలి పోదరులను మోసపుచ్చి

విభ్రునిద నుమి! కేలుదీవికిచేరి

గొప్పపడుచు నవ్వుకొన్నకలవ!

న! నా!

(2) బ్రహ్మకుటన

చాలాకాలాని కోరాజు కోమాకును పుట్టింది. యుక్తవయస్సు రాగానే పుత్రికవివాహం యేమాలా చించారని అడిగింది రాణి రాజును. తన పోదరితన యువ కీయతలదివట్లు తెలియజేకాదు రాజు. అలా మీల పడవదియూ, తన తమ్మునకీయ నిశ్చయించావనియూ రాణి యివ్వది. యిద్దరూ తగవుతియ్యకొనేదిమిత్తం అమ్మాయిని పిల్చి అడిగారు యెవరిని చేసుకొంటావని. నన్నడిగాను గమక చెప్తున్నా. నేను చాలా కాలాన్నుంచి మంత్రి కుమానని ప్రేమించాను కనుక అతనికి వన్నిచ్చి పెండ్లిచేయందని ఆమె. అలా కాదు, నాచే నిశ్చయించబడ్డవారే నిన్ను చేపట్టి తీరాలని రాజు తనదానిని పెళ్లాడు. నా తమ్మున కేదోవిధంగా యీ అమ్మాయిని చేసితిరుతానని రాణి పంతు. మాతాపితల భిన్నాభిప్రాయాలు గమనించి అమ్మాయి తలపంకించింది. ఒకపెట్టెలో కుమార్తెను కూర్చోబెసి కోరింది తల్లి. గంటకాలం అచివతర్వాత నీ కోరికప్రకారం నడుచుకుంటానని కేడింది తల్లిని. వకేప్పు చామె. “ప్రియా! మా అమ్మ గారి అత్యాచారప్రవృత్తచే తండ్రి గారు వందింపబడు చున్నారు. నాచే అమ్మ వందింపబడవలె. నీవకులచే మోయిబడు పెట్టెలో నే నుంచును. తగునిట్విందిచే మార్గముజ్ఞగింది గాంధర్వమీన నన్ను చేపట్టి నుభం పుము” అని వ్రాసి నమ్మకమైన దానిచే బంపివైచి తాను తల్లిచెంత కేగను. చెప్పినమాట నివచున్నందు

శ్రీమతి సమయమంత్రి వందేమాతరంగారు

అను సంకేతించుచూ, పుత్రికాదిమోగము కలుగు చున్నందులకు దుఃఖించుచూ తన పట్టుదల నెన్ను చున్నందులకు గర్వించుచూ అమ్మాయిని పెట్టెలో పెట్టి తాళంబేసి నీవకులపకం చేసింది. బాగ్రరగా గొనిపోయి మా పుట్టినిలు చేర్చిరండి గొప్పబహు మన మిప్రాసన్న చామె. ఆమెమాట విరసావహించారు వాళ్లు. అలా వాళ్లచే మోయబడే పెట్టెను పెద్దపెద్ద పక్షులు రెండు వచ్చి దానిని తన్నుకు పోయినవి. కొంతదూరం యెగిరి బయటెక్కచగుటచే పూర్వచి చాటిచారి నవి పెట్టికె. ఆపెట్టె పడిన స్థలం చేరువగా వ్యాధిగ్రస్తు జోకడుంటూ యున్నాడు చాలాకాలంమ్మంది. నెమ్మదిగా ఆ పెట్టెను ధూపించి మూతతెరచాడు. నాథా! నారి నుండి యీపెట్టెను సంపాదించేదిమిత్తం యెంత శ్రమ తొందితిలో కదా? కటితో దున కష్టాలు తీరినవంటూ ఆమె నైతికోచ్చింది. ఆ వికృతాకారుడగు నూతన పురుషునిగాంచి ప్రుల్లిపడింది పాపం. యనుపకచ్చ చాల్ దిగియించు మునిముచ్చులనైన మోపించి కేయం ఆ సౌందర్యనిధిని చూచి అక్కర్యపడ్డా దితము. చాలా! భయముపడింది నీ వృత్తాంతము వికల పరపుము అన్నాడు. జరిగినసంగతి యావత్తు తెలియ కేడింది. ఫకే మరల పడుకొను దినముల కవి యీ మాధుర్యగా పెక్కది. అప్పుడు నీతేకము చేరవచ్చు అన్నాడు. సంగతి తెలియక విభ్రలంగా చెప్పవని కోరింది. మానమవకు రెండుమాటలు అవక్క నీ

బాధగా పెద్దది. అలాకెల్లా కొన్ని కంటలు నా
నుండు పాతవైచుచుండు కాలము వాకే తెలియదు.
నేడీ మండపాన్నివైచి పెట్టినవన్నాడు. ఆఫలాదులే
లిని జీవించుచున్నా నన్నాడు. నన్ను మీ చరణ
దాసిగా అంగీకరించి భవ్యంజేయాలని కాళ్ళమీద
పడింది. నిరిరావ లకనువా నుండురా? కృష్ణలో
యిహలోకాన్ని విశుద్ధవలసిన స్థితికి వచ్చిన నన్ను
పరిణయమాడి నీచేమి సుఖింతువు వలదన్నాడు.
బ్రహ్మనిగ్గయ మిట్లుండలట్టి యావిధముగా నేను
మిమ్ము చేరగలిగిని. మిమ్ము చూడకమున్నే 'వాదా'
యని సంకోచించితి. అదేల కావించనుండునని
పొదాబుపట్టుకుంది.

గాంధర్వంగా వివాహం చేసుకున్నాడు. వ్యాధి

గ్రస్తుదన్న యేవగింతులేక చాల భవచారములచేస్తూ
భర్తనే దేవునిగా భావిస్తూయున్న దామె. ఆమె
సుగుణమువలన మెచ్చి కావలయును కొంతకాలాని
కామె భర్త వ్యాధి దానంతటలే నడుచునట్లు చేపా
డీకృతుడు. భగవంతుని స్తుతిచేయుచూ భార్య భర్త
లియవును ననుకూలించారు. తిన్నగా తండ్రి రాజ్యం
చేసింది భర్తను. ఆమె తండ్రి కాలగన్మ ముందుటచే
రాజ్యం ఆరాజకమైపోయింది. తన వృత్తాంతం
తెలియజేసి ఆ రాజ్యాన్ని తన భర్తకు అప్పించింది.
రాజ్యాధిపతియై ఆరోగ్యవంతుడై భార్యవలన చాల
సౌఖ్యముల సోలరాదుచుండెను. పాతివ్రత్యమే
ప్రధాన ఆధారముగా భావించినవారి కేమి కొడుకు.
బ్రహ్మనుటవ మెంతయూ శుభదాయకమే.

ఇష్ట సిద్ధి

- గీ. దేవుడిచ్చిన దానికి వృత్తియున్నఁ
గ్నిత్రిమముబూని భవమునార్జింపకున్న
సిగ్గుమాలిన కార్యముల్ నేయకున్నఁ
బురుషుఁడెవ్వేళలందును బూజ్యతముఁడు.
- గీ. హింస చేయంగనాత్మలో నెంచుచున్నఁ
లరుల భాగ్యంబుజూచి యోర్వకయమున్నఁ
గవలవృత్తుల జీవించగడగియున్న
బ్రతికియుండియు నేనిలాభంబుగలదు?
- గీ. శౌచమున్న సదాచార సరణియున్నఁ
గలుషమనుమాట నాత్మలోఁ గలుగకున్న
స్తుత్యమైనట్టి త్రికరణశుద్ధియున్న
దేవతాశక్తి మనయందుఁడే దరిల్లు;
- గీ. సంఘసంస్థల కెల్లమేల్గులుపుచున్న
మాతృభాషాభివృద్ధికై మమకారమున్న
మంచివనులకుఁడనువు వర్పించుచున్న
నించుస్వరాజ్య మరచేరనుండకున్నె?

రామనుజ్ఞురాయఁడు
వేంకటనారాయణ

గ్రంథ పరిచయము

విశాఖపట్టణంవర అగ్నిపురములో ప్రతి
రెడ్డి కనివారం ప్రకటించబడు చక్ర. సంపా
దకుడు ఎమ్. ఎ. రెడ్డిగారు వి. యె.
మార్చి 16వ తేది 2వ సంపుటను 7-వ సంవిక మా
కార్యాలయము చేసింది. ఆంధ్రరాష్ట్రము, ఉత్తర
సరిహద్దు, రాయలసీమక్షామము, జిల్లాబోర్డులు మొద
లగు సమస్యలను చక్కగా చర్చించు వ్యాసములు
సంపాదకీయములలోను, చిన్న కథ పద్యముల
లోను రాసించుచున్నది. ఆంధ్రదేశములోని రెడ్డి
జమీల కిది అమూల్యమైన సేవచేయుచున్నది. పాధా
రణచందా సం॥ 18 రు. 3-0-0లు. శ్రీమంతులగు
రెడ్లు విశేషచూడాలనిచ్చి దీనిని పోషించవలసిన
పాధ్యులైయున్నారు.

సంపాదకీలు యస్. జి. ఆచార్య
ప్రజాబంధు గారు ప్రతిసంవారం, పోతువారం
కలువకును. విడిప్రతి 3 పైసలు.
సం॥ చందా రు. 3-0-0 లు. కార్యస్థానము ప్రజా
బంధు ప్రెస్సు, 103, అగ్నేరియను వీధి, బ్యాంకు,
మదరాసు. తెలుగులో కానీపేపరు లేనికొరత చాలా
కాలమువరకే తీసింది. 8 పుటలు. చక్కని విషయ
ములు. ఆంధ్ర, అఖిలభారత, అర్ధిక, సాంఘిక, రాజ
కీడుములను పూసగుచ్చినట్లు ప్రకటించుచున్నది.
పల్లెలు, పేదలు, పొదురులపొలిటి పాఠశాలము.

క్రామరైలా 44 ఫెడరల్ పైటు
తెలుగుదీని పుటలు. 16 గీతములు. శ్రీరంగం
శ్రీనివాసరావుగారి 'శ్రుతి' అనగా
పీఠోపనిషత్సంవాక్యముకలదు. మామపర్వాష్ట్రీగారి
కవిత్వము. పుస్తకాలు కావాలంటే కనకవండ్ల గోపాల

క్రీష్ణ కాష్ట్రీ, అశోకవనం, నివరణోలు, మదమటి
గోదావరి అని వ్రాయవలెను. మూడేసి చరణాలలో
సైవాసరే, ఆలోచించకుండా నోటిలోంచి వచ్చే
వాక్యముక్కులలోను మక్కుల అకుసులలోను
అయినా సరే, కుద్ధవాడుకభాషలోనైనా సరే, కవి
త్వంవుంటే వుండవచ్చునని ఇందులోని ప్రవీణిత్వము
మనోహరముగా చాటుచున్నది. కవిత్వకవిత్వమిరుక్క
కులు గ్రహించవలసిన విషయములను దశకములు
కావలసియు.

సాహిత్యలర ద్వితీయ వసుమ
మల్లెపూలు ములు. గ్రంథకర్త శ్రీయుత కర్ణ
పాలెం కృష్ణరావుగారు. ఇదివర
కేకేశ్వరికాశీగలవిరాద పూయించినపూవులలో ఏర్ప
లనుకూర్చి యిట్లు ఆంధ్రపాఠశాలాశ్రమవరకే కవిగాను
కావకగా అచ్చించివారు. కవిత్వమనోహరత్వమును
గూర్చి కవికోకిల దువ్వూరి రామరెడ్డిగారు వ్రాసిన
ప్రకంసావాక్యముల కిది బహువిధముల తగియున్నది.
కవిసమూహము తన్నాకర్షించిన విషయము లన్నిటి
పైని తన మనస్సును బరపి గీతముల పాడిపాడి
మంజుమంజులంబుగా ఘోషించివారు. గ్రంథముమనజ్ఞి
అలించుటయే పాఠమని పొమ్ము. తెల రు. 0-12-0
లు. చందాదారులకు రు. 0-8-0లు. వలయువారు
చీరాల గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసుకొనవలెను.

వైమలతా కవితా సంఘము
కామ (కొల్లూపురము, మురవకొండపొట్ల,
విలాసము కర్నూలుజిల్లా) వారి 44వ గ్రంథ
మును. క్రామరైలా 75 పుటలు. తెల
రు. 0-8-0లు. గ్రంథకర్త హైదరాబాదు వైశాము

కాలేజీలో ప్రాథమికమున్న విద్యార్థులకు సరిష్కరి
విశ్వవాదకామ్రై, యమ్. ఏ. గారు. ఇట్టి గ్రంథము
యొక్క ప్రకటనకు కారణమైన కవిగాలి ప్రకాశకు
లమగూడా ఆంధ్రసాహిత్య పితృభిల్లరు పెన్ను
వందనము లర్పించవలసియున్నది. అంగ్లకవి మిల్టన్
యొక్క కొనును అను ముద్రపరిచయమునకు ఆం
ధ్రానువాదము. ఆద్యంతయు వివిధరకముల శేయములు
సందర్శించితముగ నెలుగుచున్నవి. ప్రాచీన అంగ్ల
గ్రీకు నాటకముల రచనాశక్తియులు పెరుగగోరువారి
కిది అపూర్వసహాయ మొనరించును. గుంటూరు హస్త
పుష్టలకు ఆ చుట్టుకు ని వెంకటాచలపతిరావుగారు
ఇందలి కవిత్వము, రచనాపాండిత్యము, గాంభీర్యము,
తైలి మొదలగు విషయములను చర్చించుచు విశాల
చుగు పీఠికను వ్రాసినారు. శ్రీయంతలు రాధాకృష్ణము
కవిత్వ శీర్షభద్రుడుగారు దీనికి యథోచిత సమృతి
వాక్యములు వ్రాసినారు. రసితలకు రసము, విద్యా
భిలకు విద్య, వందీకులకు విద్యుత్తును కల్పకున్ది, కళాభి
రకుల కళార్యకళావిభాసములు ఆనందోపాసకులకు
మనోహరభావముకరందము కవులకు కవిత్వ విర
తిమ్ము యీ గ్రంథము వాంఛనీయస్వతి అత్యాదర
ముతో ఆరింగన మొదర్చుకొనుచున్నదనుటలో అతి
కయోక్తిలేదు.

కళోపాసన గావించు పద్మితాండ్ర
రంగధూమి మాసపత్రిక. సంపత్నర చందా రు.
1-8-0లు. విడిప్రతి రు. 0-2-0లు.
కార్యస్థానము: రాయపేట, మద్రాసు. సంపాదకుడు
శ్రీయంత్ యస్. యస్. సోమయాజిగారు. శ్రీయ
కులు బుజ్జా శేషుగిరావు, ఏ. వి. సీతారామయ్య,
విశ్వవాద కవిరాజు, పెల్లూరు వగరాజారావుగార్లు
మొదలైనవారు వ్రాసిన వ్యాసములతో రాజ్య
చున్నది. నాట్యరంగ సముద్ధరణము పత్రికయొక్క
ముఖ్యాకాయ మైనట్లుతోచును. చాలావ్యాసము లా
యుక్త్యముతోనే ప్రకటించబడినది. బ్రహ్మశ్రీ

గుమ్మడిదల వెంకటసుబ్బారావుగారి 'బహుపరా
మ్య' (Warning)ను పూర్వమునుకొని దీనిని నడిపిం
చినచో ఆంధ్రజాతికి కొంతపేద చేయుగలదు. లేని
యెడల యిప్పుటి కొన్ని పచ్చిత ఫిల్ము మేగజైదులు,
నాటకరంగములుకల కొందరు నటనటియనులకు కొంత
కృత్రిమ కీర్తి సంపాదించుటకు మూలము పడవలకర
మగుచు దివదివాభివృద్ధిని పొందగలుగుటకు సుదేహ
ముండదు. పత్రిక చిరంజీవియై ఉత్తమపేద చేయ
వలయునని ఆశీర్వదించుచున్నాము.

1935 మార్చి నెలలో యాభాగము
ఆంధ్రవాచ ప్రకటించబడినది. ఇందు 401
పుస్తకము మొదలు 500వరకు 100 పుటలు
(అయిదవ సంపుటము) గలవు. ఈకారము మొదలు ఎకా
రమువరకుగల పెన్ను ప్రాచీన
నవీన కేళియాద్యజేషుపదము
లకు అగ్రములు పుస్తకములు ప్రయోగములు మొద
లగునవి తెలుపబడినవి. ఇంద శేకపదములకు శేవల
మగ్గజ్ఞానమును తెల్పుటతో వాచస్పతిగాయ తృప్తి
సొందక కామ్రూపము నోధించుటకు గదంగి మూడేసి
నాల్గేసి పుటల విస్తీర్ణముగల వ్యాసములను శచించుట
వలన నిఘంటువుయొక్క విశేషప్రయోజనములను
ములభముగ నెలుగవగును. ఉపవిద్యలు, ఉపస్థగము,
దీపిరితిత్తులు, ఋతుచిహములు మొదలగు పదము లిందు
కుదాహరణములు. ఎంపికలు, ఎంబాగ్లో, ఎంబ్రియో
లకీ, ఎకమమిట్ట, ఏకాయకీ, ఎక్స్పెక్టు, ఎక్స్పెంజి
మొదలగు అంగ్లకవి వాచకపదములకుకూడ అగ్రము
లను తెలుపుట మరియొక విశేషముగ నెంచవగును.
ఇట్టి సంపూర్ణోపయోగకరమైన గ్రంథమును నిర్వహిం
చుచున్నందుకు గ్రంథకర్తగా నెంతయు ప్రశంస
నీయులు. మొత్తము గ్రంథము 2500 పుటలు, 25
ప్రతులు. నెలకు 100 పుటల చొప్పున తప్పక కొను
వారికి 20 నెలల తరువాత తక్కిన 5 ప్రతులును
ఉచితముగ ఒసగబడును. ఒకేసారి 15 రూపాయ
లిచ్చువారికి 25 ప్రతులు నెల కొకటిచొప్పున పంప

బడును. రాజపోషకులు రు. 25లును మహారాజ పోషకులు రు. 50లును యియ్యవచ్చును. ఎవరికి తోచిన దీనిని వారు ప్రవ్వవలయు మొదలగునీయె. ప్రతులు కొనుక్కోనియో పత్త్యసంపూర్ణ గ్రంథ ప్రకటనమునకు తోడ్పడుటకు పాచ్చరించును న్నాము. గ్రంథకర్త అంద్రవిద్యావాచస్పతి, కొత్త త్యామలకాచిత్రాశ్రీగారు, కడప, కాకినాడ తాలూకా, తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

'Children of the Kaveri' అను

కావేరి చిన్ని కథల సంపుటను. అంగ్ల కావ్యము భాషలో రచితము. గ్రంథకర్త కంఠరరామ్ గారు. ప్రకాశకులు

ఎ. యక. పూర్ణయ్య అందు కో. వీరి, బంగారు వాయుకు వీధి, మాంటుకోడ్లు, చుర్రాము. వెల రు. 0-12-0య. మదరాసు పెత్తులుక్క. కమిటీ వారిచే విద్యార్థుల పకవీయగ్రంథముగా అంగీకరించ బడినది. గ్రంథకర్త అంద్రుడు. పెత్తులు అయిదో పీఠ భారతీయ కవిసంఘముల ప్రకాశనసంస్థిపాఠము. పిల్లల పాఠ్యాహము, నీతి, నుగుణసంపద, కల్పనా శక్తి పుట్టించుటయే నాక, బాలీయమై, మలభమై, పలక్షణమై, ఇంగ్లీషుభాష అతిసమృద్ధిగ అలవడుట కిట్టి గ్రంథము రెండయి ఉపయోగపడును. ఇందు సుమారు 100 పుటలలో 5 కథలున్నది. ఇట్టి గ్రంథ ములను బాలరకు వికలించినచో విరేచియమై కఠిన మైన అంగ్లభాషయచే సంతోషముగను చక్కగను అలవడగలదనుట అతికయోక్తికాదు. పెత్తులు పాఠశాలాధికారులు దీనియచల పర్యంతాభిమానము నూపి చారి విరేచనాక క్షిని ధృవపరచుకొన్నార.

"Creatures all" అను మరియొక

ప్రాణు అంగ్లకథాసంపుటి. గ్రంథకర్త లన్నియు యను ప్రకాశకులును వైవారలే. నొక్కటే 112 పుటలలో 6 కథలున్నది.

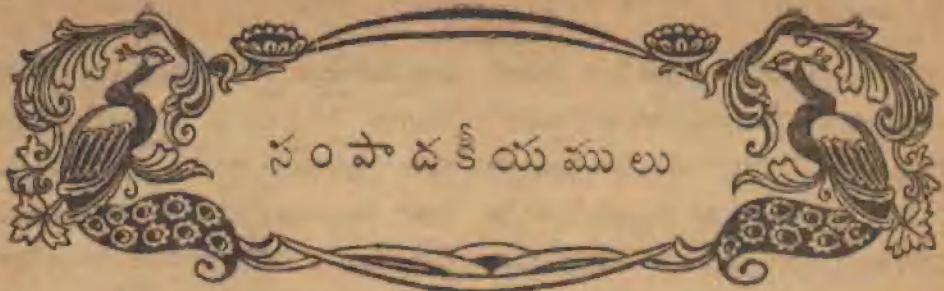
కథలన్నియు అంద్రప్రాంతములకు అంద్రాచారములకు చెందినవి. తూర్పుగోదావరిజిల్లా అటవల్లు. మైగ్రంథముకంటే పెక్కురంగుల కుపయోగించునది. మానవజీవితములో పెక్కి యెగుళ్లు దిగుళ్లు ఉత్తమ మధ్యమములునుంచునో ఆల్లే నింకుజీవన

మూలూహర నుందుమమత్యమును ప్రతీక భయ తోధించి విశ్వమానవసౌభ్రాతృత్వమునే కాక విశ్వ ప్రాణ సహచర్యమునుగూడ బాధించును ప్రేమతత్వ మును పవిత్రమొనర్చును. విద్యార్థులకే కాదు, విద్యాం నులును కథను ప్రారంభించినచో నుదియొనకుండ విడువజేరదు. ప్రతిమాటయు వాక్యమును పేరాయ నన్నిచేకమును పాఠకుల కామూహలమును రేపుచు పదాలనును కంకతాపెట్టుటకు ప్రోద్బలము చేయు చుండును. కేవల బాధ్యసాలభ్యమైన ఇట్టి గ్రంథ రచన కవిగాకీ పెట్టనినాము. దీనిని వీరు పార్థక మొనర్చుకొని యింగ్లీషుమలగు పెద్ద గ్రంథములను ప్రాసీ అంద్రప్రతిభ నిలబెట్టవలెనని కోరుచున్నాము. వెల రు. 0-12-0య.

విజోదిని సంపాదకులై అంద్రచేక మునెల్ల విమతికెక్కిన వి. టి.

నవసీందాచార్యులుగారు సంపాద కులు. పుత్రిక కేవలము కథలు కల్పవలేకాక అనేక సమకాలిక రాజకీయజీవితము చుట్టులోనున్న విండి యున్నది. కేవలము నెలామణికొరకు పేచ్చిక్కంగా రపు కథలను ప్రకటించి కన్యాయమునమాత్రమే సంఘ సంస్కారమును చేయుగలమను పిచ్చివిశ్వాసమునకు ప్యక్తి తెప్పించో పుత్రిక నారకమును అంద్రరాష్ట్ర నారకమును వినునుడించగలరను నమ్మకముతోనే తొలిపండియను పనిచేయునలెనని మా అభిమానపూర్వ మగు పాచ్చరికి ఇట్లు చేసియు విజోదినికంటే చేయి నాపెక్కువ విజోదమును నూర్చగలనని 'భంకా' భంకా మీద చెప్పుచేసి చాటువలెను. వెల విడిప్రతి రు. 0-2-0య. చక్కని త్రివర్ణచిత్రములు, సాచాచిత్ర ములును గలవు. కావ్యాలయము 176, మింటుస్ట్రీటు మద్రాసు.

పద్మనాయక గ్రంథమాల తృతీయ రహస్య లేఖ దునుడుము. గ్రంథకర్త వెలికాని పర్యవారాయులుగారు. కావ్యాలయము పెంటనాగులవలస, రాజాంపోస్టు, విశాఖపట్నంబిల్లా. క్రాసుపైక 67 పుటలు. వెల రు. 0-8-0 య. చక్కని రహస్య పరిశోధకవలె. కేవలము రెవ్వరును లేకున్నను ఆనుమానములు పెక్కుకరిగి సవ్య ముగా కథ పరిణమించినది.

సంపాదకీయములు

రైతు ఋణమును :-

జాతీయ ఋణమునకును రైతుఋణమునకును దగ్గర సంబంధమున్నది. జాతీయ ఋణము తీరవలసినది జాతియొక్క ఆదాయముతోనే. జాతికి నిజమైన ఆదాయమును తెచ్చువాడు జాతీయవంటలను పండించు రైతే గనుక అతనే తీర్చుచున్నాడనుకొనవలెను. తక్కిన ఉద్యోగస్థులు వర్తకులు యంత్రాధికారులు మొదలగువారలు వారి ఆదాయము నిటునుంచిఅటు అటునుంచియుటు మార్చి కమీషనులు లాభములు నడ్డీలు, జీతముల మూలముగా యెంతో కొంత చేకూర్చుకొని బాగుపడుచు వారేగాని నిజమైన సంపాదకులెవ్వరునుకాదు. హిందూదేశమువంటి వ్యవసాయకదేశంలో రైతొక్కడే ఆరనాపరుడు రైతు ఒక్కడే జాతీయఋణము తీర్చేవాడు అగుచున్నాడు. జాతీయఋణము రైతు ఆదాయమును హెచ్చించు ఉద్దేశముతో చేయబడవలెను, జాతీయఋణము అతను మూలమట్టముగా నాశనముకాని సూత్రములపై తీర్చబడవలెను.

కాని హిందూదేశపు జాతీయఋణము రైతు ఆదాయమును హెచ్చించు ఉద్దేశముతో చేయబడినది కాదు; అతని సాకర్య

ములను పాలించుచు తీర్చబడుచుండుటలేదు. హిందూదేశపు జాతీయ ఋణమునకు మూల కందము రైలువేలు స్థాపించుటకు చేయబడినది. అదే అసలు వడ్డీలతో నానాటికి పాపము నలె పెరుగుచున్నది. అది అతని ఆదాయముతోనే తీరవలసియున్నది. ఇట్టి జాతీయ ఋణమువలన అతని కేమిలాభము కలుగుచున్నదో చూచితిమేని అది న్యుగ్యము. పైగా అతనికి అందువలన నష్టమే కలుగుచున్నది. ఈదేశపు రైలువేకంపెనీలకు పెట్టుబడిదారులు భాగస్వాములు విదేశీయులు. లాభములు వారికిమాత్రమే చెందునట్లు అనివ్యవహరింపబడుచున్నది. నష్టముపెచ్చినచో ప్రభుత్వాదాయమునుండి అది భర్తీచేయబడును. విదేశీవస్తువులను చౌకగా దించి అతని సామ్యునుహరించుటకును, అతనివంటను చౌకగా పరదేశములకు గొంపోవుటకునే అవి ఉపయోగించబడుచున్నవి. అతనికి లాభము కలుగునట్లు రైలువేరేలులుతగ్గించి అతని సరుకురవాణా చేయుటకు కంపెనీలు అంగీకరించవు. అయినను ఈకంపెనీలకు మన ప్రభుత్వముకూడ కొంతసామ్యు జాతీయ ఋణము చేసి పెట్టుబడిపెట్టినది. దాని అసలు వడ్డీలను రైతే తీర్చవలెను. వ్యవహారములు

మాత్రము కంపెనీల జోర్డులవారి చేతిలో నుండును. ప్రభుత్వమువకుకూడ ఆజోర్డులలో స్థానమున్నను రైతుపక్షమున అది ధీమాగా నిలచి సౌకర్యములను గూర్చుటకు సాహసించదు. అట్లు చేయగడంగినచో విదేశీవర్తకుల ముఖ్యముగ అంగ్లవర్తకుల అగ్రహమునకు గురికాక మానదు. దేశీయాదాయములో విశేషభాగము దీనివద్దే అసల్లక్రింద తిరుచున్న సందర్భములో దేశీయరైతుయొక్క సౌకర్యములను గమనించకుండుట అన్యాయము. ఇట్లువ్యవహరించుచున్నంతకాలము రైతుకు సౌకర్యములు లేకుండుట వగేకదా, ఆవిధముగా వచ్చెడి జాతీయదాయములేక, జాతీయఋణము వృద్ధియగుటకూడ తటస్థించుచున్నది. ఇంజీనీసా సయాము బియ్యములమీద పెద్దదిగుమతి రేటులను, విదేశీ సరుకులమీద పెద్దదిగుమతి రేటులనువేసినగాని జాతీయ పంటకు పెద్ద ఖరీదులును, జాతీయపరిశ్రమలకు పెద్ద పోషణమును చిక్కపు. అట్లు చిక్కినకాని రైతు బాగు పడుటకాని, జాతీయఋణము తీరుటకాని తటస్థించదు. జాతీయఋణము లన్ని దేశములకు నున్నవి కాని అవి ఆదేశాదాయములను పంటలను పరిశ్రమలను పోషించుట కాధారమైనవి (productive debts). కాని మన జాతీయఋణము మనచేటుకుగా చేయబడినదయినది. ఇది కేవలము లాభము లేని ఋణము (unproductive debt) మాత్రమే కాక నష్టకరమైన ఋణము (destructive debt) అయి కూడ వున్నది. దేశమునకు

వెన్నెముకయైన రైతు శ్రేయస్సుపై ప్రభుత్వమువారు శ్రద్ధపూని రైలువేవ్యవహారముల క్రమముగా దిద్దకున్నాన్లు పైపై రెమిషనులు సహకారసంఘములలోఋణము లిచ్చుటలు మొదలైనవానివల్ల నెట్టి ప్రయోజనమును నుండదు. ఇప్పటికే కలవులు, వరదలు, వర్షలేములు, ధరలతగ్గుదలలు, పరిశ్రమలపతనములు, నిరుద్యోగములవలన దేశములో హాహారావములు మిన్నిముట్టుచున్నవి. ఈ సమస్యపరిష్కారమువకై ప్రభుత్వమువారు, శాసనసభ్యులు కాంగ్రెసు నాయకులు తగిన చర్యలు తీసుకొననిచో పరిస్థితులు మరింత విషమించకమానవు.

ఈ జాతీయఋణముకూడ, రైతుచేసుకున్నది, రైతుకొరకైనది కాకున్నను, రైతు సంపాదనవలనతీరవలసినది గనుక రైతు ఋణమే. అయినను, ఇదికాక రైతుఋణము లేక వ్యవసాయదారుల స్వంతఋణము, 900 కోట్ల రూపాయలకుపైగా వున్నది. మొదటి ఋణము రైతుచెల్లించినశీస్తులలోనుంచిప్రభుత్వము తీర్చును. రెండవఋణము ప్రభుత్వశీస్తు, భూభామందు పాలు పోగా మిగిలిన ఆదాయములోనుంచి రైతు తాను స్వయముగా దేశీయసాహకారుకో సహకారసంఘములకో టక్కావీలోను వారికో తీర్చవలసినది. మొదటి ఋణమునుగూర్చి ప్రభుత్వము తన మార్గమేదో తాను చూచుకొనును కాని రెండవఋణము రైతుయొక్క స్వంత బాధ్యత అయివున్నది. అది తీరలేకపోయినచో అతని యిట్లువాకిట్లు యెట్లు, నాగట్లు

వంటింట్లో నూకలు భార్యమెడలో పుస్తెలు అమ్మించి సాహుకారులు కరణములు వసూలు చేసుకొందురు. జాతికంతటికి జీన నాధారముగు ఇట్టి రైతువానిగతి యిట్లు ఋణగ్రస్తమైనచో దేశమెట్లు యెత్తిరిల్ల గలదు? రైతు మూడుతోజాలు పండుకొన్న చో వ్రుద్వోగస్థులు, వర్తకులు, లాయర్లు సేసలు, పోలీసులు, చాకళ్లు, మంగళ్లు అందరును మలమల మాడిపోవలసినదే. అట్టి రైతు ఇంతసప్తముతో వ్యవసాయమును గత్యంతరములేక సాగించుచు కృతించుచుండుట యెంత శోచనీయమైన దృశ్యము!

ఈసమస్యను చర్చించుచు పరిష్కార సూత్రములను సూచించుచు కలకత్తా కార్పరేషను మేయరుగ్రు శ్రీయుత నళినరంజన సర్కారుగారు ఒక గ్రంథమును వ్రాసినారు. వారి అనుమతితో శ్రీయుత శనివారపు సుబ్బారావుగారు దానిని తేట తెలుగులోనికి తర్జుమాచేసి ఆంధ్రుల కర్పించినారు. అందు సూచించబడిన మార్గములు గొంతెమ్మ కోరికలవలె కాక ఆచరణసాధ్యములై యున్నవి. స్వరాజ్య మనుభవించుచున్న ఆస్ట్రేలియా మానిటోబా మొదలగు ప్రాంతములలో అమలులోనున్నవి. రైతుకు తలకు మించిన అప్పులున్నచో రద్దుచేయుట, తీర్పుటకు కష్టమైనవానిని భూమితనఖా బ్యాంకుల పరముచేసి సాహుకారు సంబంధమును తెగ తెంచుట, తీర్పుటకు సులభమైన అప్పులను గూర్చి సాహుకారులు కోటు ద్వారా తొందర చేయలేనట్లు చట్టములు చేయుట

ఇందిరి మూలసూత్రములు, మన భారత దేశములో సంయుక్తరాష్ట్రము పంజాబు మొదలైన రాష్ట్రములలో రాష్ట్రీయప్రభుత్వము లిట్టిచర్య తీసుకొనుచున్నవి. మదరాసు రాష్ట్రీయభూమి తనఖాబ్యాంకు ఈ విషయమున మంచికృషి చేయుచున్నది. అందరును సహకారధర్మ సూత్రము లవలంబించి చేతులను కలుపుకొని రైతుజనమును రక్షించి తమ్ము తామురక్షించు కొందురు గాక—క్రానువైజా సుమారు 90 పుటలపరి మాణముగల యీ గ్రంథమును సకాలమున వెలువరించి రూప 0 4 0 లకు పంచుచు శ్రీ సుబ్బారావుగారి నరించుచున్న రైతుసేవకు మే మెంతయు వారి నభినందించుచున్నాము. ప్రతిరైతు చిక్ష, ప్రతిదేశసేవకుడు, ప్రతి అర్థశాస్త్ర విద్యార్థి కూడ పఠించి మననము చేసుకొనలేగినది. ప్రతులు వలయువారు పత్తెమగోదావరి జిల్లా కొవ్వూరులో నున్న శ్రీ సుబ్బారావుగారి పేర వ్రాసి బడయ వచ్చును.

జీవితభీమా:—

బాగుగానాలోచించినచో భీమావ్యవహారము వ్యాపారలక్ష్మికి లిల్లి. వ్యాపారములకు పెట్టుబడి అవసరము. భీమాకంపెనీలు ప్రజల జీవితములను భీమాచేసి వారివద్దనుండి ధనమాకర్షించి పెట్టుబడిదారులకు బదులిచ్చును. వ్యవహారస్థులకు నష్టమురాకుండా హామీ అవసరము. లేకున్న వారు వ్యవహారములోకి దిగరు. ఈ భీమాకంపెనీలు వ్యవహారముచేసి నష్టమువచ్చినవారికి భత్తి

చేయుటకు పూచీపడి వ్యవహారములను భీమాచేయించి వ్యవహారములను చేయించును. ఇట్లు ప్రజలకు వ్యవహారములకు మధ్యనునిలచి ప్రోత్సాహమునకు ఈకంపె నీలులేకున్నచో యాయుగములో యింత వ్యవహారవాణిజ్యములు వృద్ధికాకుండెడివి. అయినను భీమావ్యాపారమునుగూర్చి యేమియు తెలియనివారు మనదేశములో అనేకులున్నారు. ఇది క్రీ.పూ. 20 శతాబ్దముల నుండి అమలులోనున్న వ్యాపారకళ. నేటి వరకు అది వివిధరూపములుగా విజృంభించి ప్రపంచమంతయు అల్లుకొనుచున్నది. చాలా కాలమువరకు విదేశీయులే మనదేశములో యీవ్యాపారమును తమ యేజంట్లద్వారా చేసి ధనము నాకర్షించి వారివారి దేశముల వ్యాపారములను పోషించుకొనుచుండిరి. మన దేశములుకూడ దీని ప్రయోజనములను గుర్తించి స్వదేశీ భీమాకంపెనీలను పెట్టి పెట్టుబడి నాకర్షించి వ్యాపారములకు మదుపు పెట్టి, వ్యవహారములకు హామీలిచ్చి వాణిజ్యమును పరిశ్రమలను పోషించుచున్నారు. ఇది ఒక శాస్త్రతుల్యమైన గ్రంథమై చరిత్ర, భూగోళము, రసాయనశాస్త్రము అర్థశాస్త్రములవలె శ్రద్ధాభక్తులతో నభ్యసింపవలసిన కళ యైనది. కాని యింతవరకీ శాస్త్రమును గూర్చి కంపెనీలవారు ప్రకటించు ప్రకటనలు ప్రోత్సేకస్థులు తప్ప క్రమమైన గ్రంథములు లేవు. లేఖనీకి నిమగు విరామముల నీయకుండ కాలోచితగ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించుటయే జీవనప్రతిముగ పెట్టుకొని పనిచేయు

చున్న సుప్రసిద్ధ దేశభక్తుడు శ్రీయుత శని వారపు సుబ్బారావుగారు ఇందునుగూర్చి జెబ్బదిరెండుపుటలు గల యొక చక్కని గ్రంథమును తయారుచేసినారు. దేశశ్రేయస్సు కోరువా రెల్లరును దీనిని పఠించవలెను. వాణిజ్యపాఠశాలల విద్యార్థుల కిది అత్యవసరము. కంపెనీల యేజంట్లు తెలుసుకొనవలసిన విషయము లెన్నో యందుగలవు. ముఖ్యముగా పేరుపడ్డ భీమాకంపెనీలు వీని ప్రతులను తెచ్చించుకొని యేజంట్ల కుదితముగ నప్లెచేసి ప్రచారము చేయించినచో మనదేశములో స్వదేశీ భీమా వ్యాపార మింతకంటె వేయిరెట్లెక్కువగా వ్యాప్తము కాగలదు. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా కొవ్వూరు నందుగల గ్రంథకర్తగారికి వ్రాసిన ప్రతులు బడయనగును.

సూత్తు విజయములు:—

కాంగ్రెసువారి పటాలోపమంతయు మూనాళ్ల ముచ్చటయనియు, అసెంబ్లీవిజయములతో అది చల్లాతెననియు, రాష్ట్రీయ సభలయన్ని కలలో జన్మింపవారే తప్పక నగ్గ గలరనియు ఆసాదీ నాయకులు ఎలుగెత్తి చాటిరి. కాని కాంగ్రెసు తత్వమును కాంగ్రెసు అభిమానమును ప్రజల చిత్తములలో వారనుకున్నంతకంటె ఎక్కువలోతుగా నాటుకొన్నవనియు, ఎట్టి సంకర్షణములలో గాని దక్షిణ హిందూస్థానములలో కాంగ్రెసువారికి తప్ప తదితరులకు నానాటికి స్థానములేకుండ పోవుచున్నదనియు మదరాసు శాసనసభ

ఉపయోగములు తెలుపుచున్నవి. ఈ సంగతి కీ. శ్రీ. మల్లయ్య శ్రీమత ఓవిరెడ్డిగార్ల విజయములప్పుడేకాక నేను తిరిగి శ్రీమత రామలింగారెడ్డి శ్రీమతి రుక్మిణిలక్ష్మీపతి గార్ల విజయముల సందర్భములో మరీస్పష్టముగ విశదమైనది. వీరుభయమును కేవలము కాంగ్రెసు నామినీ లన్న కారణమువల్లనే కాక తమతమ స్థిరప్రజ్ఞలవల్ల జూచినను ఇట్టి మహోన్నత విజయముల కెంతయు పాత్రులు. మొదటివారు ఆంధ్రగోర్యగాంగ్ల భాషావండి తుడు, కవి, ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయపు ఎక్కువైన సుచావులరు, సాంఘిక దురభిమాన రహితుడు, చాతీయ స్వాతంత్ర్యతా ఉపాసకుడు. అతనికి కాంగ్రెసు తత్వము నచ్చుట బంగారమునకు వాసనకలుగుట వంటిది. అతనివల్ల కాంగ్రెసుకును కాంగ్రెసువల్ల అతనికిని పరస్పరము కీర్తివర్ధిల్లి యుట యథార్థము. రెండవవారు ఆంధ్ర, ద్రావిడ, ఆంగ్ల విద్యావిశారదయగు విదుషీమణి, సంఘ సంస్కార జనతాశోమణి, దేశసేవా ధురంధర, మహావక్త, స్వాతంత్ర్యోపాసిని, ధైర్య ధైర్యత్యాగాది మహాగుణముల యవతారము, యువజనమహిళాజనోద్యమ నాయకురాలు, దేశసేవక సేవికావర్గమున కెల్ల ప్రీతిపాత్ర, మహాత్మునియాజ్ఞ మకుటమున దాల్చి సత్సాగ్రహోద్యమమునకు నాయకీయై కారాగారమున పలుకష్టములు పడసిన శాంతిపైనికురాలగు వీరమతి. ఆమెవిజయము నైజము గనుక యెవ్వరికిని నాశ్చర్యమును గలిగించ నక్కఱలేదు. వీ

రిద్వంద్రులు కల్పితవియగు యీ మదరాసు శాసనసభకు అవసానకాలములో కాక ఆది నుండియు నుండి సేవచేయవలసిన యోగ్యులే యయ్యు, కాంగ్రెసు అజ్ఞలకు బద్ధులై యింత కాలము ప్రవేశించ నొల్లని సుశీక్షితులు. తృటికాలమైనను రిత్నము ప్రకాశింపకుండ మానదు. వచ్చే శాసనసభా సమావేశములో వీరు ప్రకాశించు రీతులు కొంత విశదము కాగలవు. రాజోపు యెన్నికలలోగూడ వీరినే పార్లమెంటరీ బోర్డువారు నియమించి, వోటర్లు ఎన్నుకొని శాసనసభను రాజ్య చేతురుగాక యని కోరుచున్నాము. ముని స్వామినాయుడుగారు వెంకటాచలం చెట్టిగార్లు కాళిచేసిన తావులకు తత్తద్రావములను వీరు పూర్తిచేసి, వారి సందేశములను నిర్వహించి కాంగ్రెసు ప్రతిష్ఠ నినుమడింపజేయగలరని మేము పూర్ణముగ విశ్వసించుచున్నాము.

శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారికి యెన్నికల ప్రశోధములో సాయముచేయవచ్చిన శ్రీమతులు గుమ్మడిదల దుర్గాబాయమ్మ వేదాంతం కమలాదేవిగార్ల పైని శ్రీమత బులుసు సాంబమూర్తిగారి పైని మద్రాసు నగరమునందలి కొందరు తుంటరులు రాత్రి 11 గంటల సమయమున సమద్రపు ట్టాడ్డున నొనరించిన అత్యాచారములను సజ్జనులెల్ల టును గర్హించకమానరు. కొన్ని సందర్భములను పట్టి వారెవరో కారనియు కాంగ్రెసు ప్రతిఘటించునియు స్పష్టముగుచున్నది. ఎన్నికలలో వివిధ రాజకీయపక్షములు శాంతియుతముగ తమతమ ప్రచారములు చేసుకొను

టయే న్యాయముకాని తిట్టుట, రహస్యముగ తన్నుట మొదలై నవనలు చేయుటకు పూనుకొన్నచో ప్రజాస్వామిక సూత్రము: కు విరోధమేకాక అట్లానర్పిన పక్షమునకుకూడ అపకీర్తికరము. ఇట్టివని రాజధాని నగరముననే జరుగుట మిగుల శోచనీయము. మదరాసు రాష్ట్రమున మున్నెన్నడును నిట్టి యకృత్యములు జరగకుండునట్లు వివిధపక్షముల నాయకులును ప్రభుత్వోద్యోగీయులును తగిన శ్రద్ధ తీసుకొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నాము.

రెండవమేడు—

ఆచార్య రంగాగాడు ఏప్రిల్ 17.వ తేదిని తిరిగి తమ రైతాంగవిద్యాలయమును నిరిటివలై ప్రారంభించినారు. ఆంధ్రదేశములో వివిధభాగములనుండి చాలామంది విద్యాధికులగు పల్లెలయవకులు విద్యాభ్యాసమునకై విచ్చేసినారు. వేరు మ్రోసిన ఆంధ్రపండితులెల్లఱును తమతమ అభిమానవిషయములను విద్యార్థుల కుపన్యసించుచున్నారు. నూతన వ్యవసాయపద్ధతులు, కుటీరపరిశ్రమలు, గ్రామాభివృద్ధికరములగు ఆర్థిక సూత్రములు, నూతన పాశ్చాత్య ప్రాచ్యదేశ విజృంభణములు సంఘర్షణలు శాంతిమార్గములు, భారతదేశరాజకీయములు, ఉత్తమ రాజకీయ పక్షవిధానములు, ఆంధ్రసాహిత్య పౌండర్యములు, నిమ్మజవాభివృద్ధిమార్గములు మొదలగునవి యెల్లము చెవులలో నిట్లుకట్టుకొని కాపురముండులాగున నిడుదనక్తులుచన్యసించినారు, కవులు పల్లించినారు,

గాయకులు పాడినారు, విద్యార్థులవగాహనము చేసుకొని తమతమ పల్లెలకు బోయి రచ్చరాళ్లదగ్గర ముచ్చటలు చెప్పినారు, ప్రజలు విని ఉల్లాసమందినారు. ఈయెటను గూడ సుమారు రెండునెలలపాటు ఈసందడి యంతయు జరుగును. ఇదియొక శాశ్వత సంస్థయై యేటేట సాగుచుండును. ఇంతియ కాక ఆంధ్రరాష్ట్రము పలుభాగములలో ఇట్టి వేనంగి పాఠశాలలు సాగవలెను, సాగగలవు. వాటికన్నిటికి మార్గదర్శకము కాగల కీర్తిరంగాగారి సంస్థకు చెందును. సత్వర విజ్ఞాన ప్రచారమునకు ఎలిమెంటరీ పాఠశాలలు మైన్సుార్లు కళాశాలలకంటె యిట్టి సంస్థలెక్కువ ప్రయోజనకరములను సత్యము డెన్నార్లు దేశపు చరిత్రను పఠించినవారికి తెలియగలదు. వీటికి ఖర్చు తక్కువ, ఉత్సాహమెక్కువ, ఆయాసములేదు, పరీక్షలు ఫేలవుదుమను జెంగలేదు, ఉద్యోగము దొరకదను ఆదుర్దాలేదు, దాన్యవృత్తికి పోవుదమను ఊద్రాశను పుగొల్పదు, స్వతంత్రజీవనాభ్యాస పరాయణులకు నముత్సాహ దాయకము. కాని యెంత పేదపెల్లికైనను బూరెలు తప్పనట్లు ఇట్టి విద్యాలయములను నడుపుటకు గూడ కొంతద్రవ్యమవసరము. కొందరు విద్యార్థులు వారిభోజనభాజనములకగు ఖర్చులను వారే భరించినను, భరించలేని మరికొందరకు సంస్థవారే సహాయము చేయవలెను. దూరభారమునుండి వచ్చు ఉపన్యాసకులు మొదలగు వారికి రాకపోకలు, భోజనవసతులు మొదలగు నదు